

Juridiska Institutionen

Handelshögskolan vid
Göteborgs Universitet

BÖRSINTRODUKTION AV IDROTTSAKTIEBOLAG

En associations- och börsrättslig studie

Uppsats för tillämpade studier på jur.kand.-programmet, 20 poäng, Ht 1999

Författare:
Jakob Gvardjancic
Pierre Olsson

Handledare:
Rolf Dotevall

FÖRORD

Det är vår förhoppning att läsarna finner detta arbete givande och belysande. Vi vill tacka vår handledare Rolf Dotevall, docent vid juridiska institutionen vid Handelshögskolan vid Göteborgs Universitet, samt Rolf Skog. Det var dessa personer som väckte vårt intresse för internationell associationsrätt och börsrätt. Vi vill även tacka Ulf Gometz, Lennart Magnusson, PO Hansson samt Christer Pallin för deras hjälp och visat intresse.

Luxemburg, november 1999

Jakob Gvardjancic

Pierre Olsson

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Förord	2
Innehållsförteckning	3
Förkortningar	7
1 Inledning	8
1.1 Bakgrund	8
1.2 Syfte	9
1.3 Problemformulering	9
1.4 Avgränsning	10
1.5 Metod	10
2 Den svenska Idrottsrörelsens syfte	11
3 Den juridiska aspekten	12
3.1 Definition av idrottsförening och ideell förening	12
3.1.1 Den ideella föreningen	12
3.1.2 När uppstår en ideell förening	13
3.1.3 Bildandet av ideell förening	14
3.1.4 Rättskällor	15
3.1.4.1 Lagstiftning	15
3.1.4.2 Stadgar	16
3.1.4.3 Intern praxis	16
3.1.4.4 God förenings sed	17
3.1.4.5 Prejudikat	17
3.1.4.6 Grundläggande principer	17
4 Den svenska idrottsrörelsens organisation	18
4.1 Grundstrukturen i den svenska idrottsrörelsens organisation	19
4.2 De olika organens uppgifter	19
4.2.1 RF-stämman	19
4.2.2 Riksidrottsstyrelsen	20
4.2.3 Specialidrottsförbunden (SF) och Specialdistriktsidrottsförbund (SDF)	21
4.2.4 Riksidrottsnämnden (RIN)	23
4.2.5 Distriktsidrottsförbunden (DF)	24
4.2.6 Idrottsföreningarna	24
5 Aktiebolagsrättslig bakgrund	25
5.1 Reglering av aktiebolag	25
5.1.1 Allmänt	25
5.1.2 Aktiebolagslagen (1975:1385)	26
5.1.3 Rättspraxis	27
5.1.4 EG-rättslig reglering	27
5.1.5 Konkurrenslagen (1993:20)	27
5.1.6 Skattelagstiftning	27
5.1.7 Arbetsrättslig reglering	28
6 Börsrättslig reglering	28
6.1 EG-rättslig reglering	28
6.2 Lagar	29

6.2 Allmänt	29
6.2.2 Lag (1991:980) om handel med finansiella instrument.....	29
6.2.3 Lag (1992:543) om börs- och clearingverksamhet	30
6.2.4 Insiderlagen (1990:1342).....	30
6.3 Myndighetsföreskrifter.....	32
6.3.1 Finansinspektionen	32
6.3.2 Prospektkrav.....	33
6.4 Självreglering.....	34
6.4.1 Allmänt	34
6.4.2 Listningskraven	35
6.4.3 Stockholms Fondbörs noteringsavtal	36
6.4.4 Näringslivets Börskommitté (NBK).....	37
6.4.5 Aktiemarknadsnämnden (AmN)	38
7 Från idrottsförening till Aktiebolag.....	38
8 Från idrottsaktiebolag till börsbolag.....	39
8.1 Privat AB till publikt AB	40
8.2 Publikt AB till Avstämningsbolag.....	40
8.3 Från avstämningsbolag till börsbolag eller noterat bolag	41
9 Internationell jämförelse.....	42
9.1 Allmänt.....	42
9.2 Danmark	42
9.3 Norge.....	44
9.4 England.....	44
9.5 Italien.....	45
9.6 Frankrike	45
9.7 Tyskland	46
9.8 Portugal	46
9.9 Österrike	46
10 Dagens debatt.....	47
10.1 Allmänt.....	47
10.2 Fördelar med bolagisering.....	47
10.3 Nackdelar med bolagisering	49
10.4 Fördelar med börsintroduktion	51
10.5 Nackdelar med börsintroduktion	52
10.6 Sammanfattning	54
11 Stockholms fondbörs listningskrav	55
11.1 Inledning.....	55
11.2 Listningskraven.....	55
11.2.1 Tre års historik.....	55
11.2.2 Dokumenterad vinstintjäningsförmåga.....	56
11.2.3 Börsmässiga krav beträffande ledning	57
11.2.4 Spridningskrav.....	59
11.2.5 Ägarkoncentration	59
11.2.6 Börsvärde	60
11.2.7 Börs-noteringsprospekt.....	60
12 Kommentar till listningskraven.....	60

12.1 Allmänt	60
12.2 Kommentar till kravet på historik	61
12.3 Kommentar till kravet på vinstintjäningsförmåga	62
12.3.1 Idrottsföreningens inkomster	62
12.3.1.1 Inkomstkällor	63
12.3.2 Idrottsaktiebolagets inkomster	67
12.3.3 Vinstutdelning	69
12.4 Kommentar till kravet på börmässiga krav på ledningen	69
12.5 Kommentar till spridningskravet	70
12.6 Kommentar till kravet på ägarkoncentration	71
12.7 Kommentar till kravet på börsvärde	72
12.8 Kommentar till kravet på börs- och noteringsprospekt.....	72
13 Analys av kravet på röstmajoritet.....	72
13.1 Riksidrottsförbundets krav på Idrottsaktiebolagen	72
13.2 RS förslag till stadgeändringar	73
13.3 Kommentar	75
13.3.1 Krav på idrottslig verksamhet	75
13.3.2 Röstmajoritet på bolagsstämma	76
13.3.3 Situationer där två Idrottsaktiebolag har samma ägare	76
13.4 Kan idrottsföreningen förlora kontrollen över Idrottsaktiebolaget?	77
13.4.1 Allmänt	77
13.4.2 Hur kan idrottsföreningen förlora kontrollen över Idrottsaktiebolaget?	78
13.4.2.1 Köprättslig aspekt	78
13.4.2.2 Fientligt företagsförvärv	78
13.4.2.3 Egna åtgärder som spär ut ägandet	79
13.4.2.4 Exekutionsrättsliga aspekter	79
13.5 Vad händer om idrottsföreningen förlorar kontrollen över Idrottsaktiebolaget?	79
14 Åtgärder för att behålla kontrollen	81
14.1 Inledning.....	81
14.2 Motiv till företagsförvärv	82
14.2.1 Allmänt	82
14.2.2 Kontroll över Idrottsaktiebolaget	83
14.2.3 Få laget avstängt från matcherna.....	84
14.2.4 Förvärva spelare billigt genom fusion.....	85
14.3 Hur skall Idrottsföreningen behålla kontrollen över Idrottsaktiebolaget.....	85
14.3.1 Bakgrund.....	85
14.3.2 Försvarsåtgärder	86
14.3.3 Lagar och reglering.....	87
14.3.3.1 EG-rättslig reglering.....	87
14.3.3.2 Övrig reglering.....	88
14.4 Offentligt erbjudande om förvärv av aktier.....	89
14.5 Försvarsåtgärder som kan vidtas av målbolaget.....	90
14.5.1 Allmänt	90
14.5.2 Preventiva/förebyggande åtgärder.....	91
14.5.2.1 Poison pills	92

14.5.2.2 Ömsesidigt ägande	92
14.5.2.3 Riktade emissioner	94
14.5.2.4 Offentliggörande av positiv information	95
14.5.2.5 Regleringar i bolagsordningen	95
14.5.2.6 Reglering vid val av styrelseledamöter	96
14.5.2.7 Konsortialavtal	96
14.5.2.8 Emission av röstsvaga aktier vid kapitalbehov	97
14.5.2.9 Golden parachutes	97
14.5.2.10 Fullmaktsinsamling	97
14.5.2.11 Varningssystem	98
14.5.2.12 Anti-greenmail	98
14.5.2.13 Överlåtelseförbud för förvärvaren	99
14.5.3 Akuta försvarsstrategier	99
14.5.3.1 Allmänt	99
14.5.3.2 White Knight	101
14.5.3.3 Pac-Man	102
14.5.3.4 Pressa aktiekursen i det fientliga bolaget	103
14.5.3.5 Åstadkomma en höjning av den egna aktiekursen	103
14.5.3.6 Crown Jewel	104
14.5.3.7 Fatman	105
14.5.3.8 Showstopper	106
14.5.3.9 Vädjan om aktieägarnas lojalitet till målbolaget	106
14.5.3.10 Ändra kapitalstrukturen	107
14.5.3.11 Privatisering	107
15 Sammanfattning	108
16 Slutsats	110
Källförteckning	112

FÖRKORTNINGAR

ABL	Aktiebolagslagen (1975:1385)
AmN	Aktiemarknadsnämnden
BCL	Lagen (1992:543) om börs- och clearingverksamhet
DBU	Dansk Bollspil-Union
DF	Distriktsidrottsförbund
EG	Europeiska Gemenskapen
EU	Europeiska Unionen
FAR	Föreningen Auktoriserade Revisorer
FI	Finansinspektionen
FFFS	Finansinspektionens författningssamling
FL	Lag (1987:667) om ekonomiska föreningar
HD	Högsta domstolen
IAB	Idrottsaktiebolag
IL	Insiderlagen (1990:1342)
IRK	Stockholms Fondbörs inregistreringskontrakt
LHF	Lagen (1991:980) om handel med finansiella instrument
NBK	Näringslivets börskommité
NBK/OE	Rekommendation rörande offentligt erbjudande om aktieförvärv (1999)
NIF	Norges Idrettsförbund
RF	Riksidrottsförbundet
RFS	Riksidrottsförbundets stadgar
RIN	Riksidrottsnämnden
RS	Riksidrottsstyrelsen
SDF	Specialdistriktsidrottsförbund
SF	Specialidrottsförbund
SOU	Statens offentliga utredningar
VPC	Värdepapperscentralen VPC Aktiebolag

1 INLEDNING

1.1 Bakgrund

Sveriges idrottsorganisationer är under omvandling. Dagens idrottsföreningar skiljer sig till stor del från hur de såg ut när de bildades. Idrotten har blivit kommersialiserad men det finns fortfarande ett stort antal idrottsföreningar i Sverige som präglas starkt av ideellt arbete och intresse. Idrott är en folkrörelse som engagerar såväl äldre som yngre personer i Sverige.

Organisationen av den svenska idrotten är ett hett debaterat ämne idag. Bolagisering och börsintroduktion är ord som ständigt dyker upp i media. Innebörden är dock inte alltid klar och området är till stor del outforskat. Med bolagisering förstås i denna uppsats den process när delar av en ideell förening omvandlas till ett aktiebolag ett s k Idrottsaktiebolag. Börsintroduktion innebär att ett Idrottsaktiebolag introduceras på en börs eller auktoriserad marknadsplats. I denna uppsats avses i första hand Stockholms Fondbörs A- OTC- eller O-listor.

Det är främst bristen på reglering av ideella föreningar som har lett till det ökade intresset av bolagisering. Det går inte längre att driva större klubbar med hög omsättning utan tydlig reglering. Inte minst behovet av ansvarsfördelning har varit en betydande faktor i debatten. Bolagisering och börsintroduktion medför positiva men också negativa konsekvenser för den enskilda ideella föreningen. Det krävs därför noggrann utredning men framförallt planering i omvandlingsarbetet.

Anledningen till att vi valt att skriva denna uppsats är att det rör sig om ett till stor del okänt område som är i behov av utredning. Området kräver en förståelse för såväl associationsrätt som börsrätt vilket vi finner mycket stimulerande. Det är också ett ämne som trots att det till stor del är juridiskt kräver kunskap inom redovisning och finansiering eftersom byte av associationsform sker framförallt av ekonomiska skäl.

1.2 Syfte

Denna uppsats har som primärt syfte att utreda problematiken kring bolagisering och börsintroduktion av idrottsföreningar i Sverige. Tanken är att belysa både de associationsrättsliga och börsrättsliga aspekterna och bringa klarhet i effekterna för den enskilda ideella föreningen.

Uppsatsen syftar också till att beskriva de ekonomiska faktorer som berör idrottsaktiebolaget. Bolagisering är ett ämne där juridiska och ekonomiska faktorer samspelar. Syftet är att bringa klarhet i föreningens ekonomiska förhållanden samt med beaktande av detta visa för- och nackdelar med bolagisering respektive börsintroduktion.

Det finns inte heller några klara regler för idrottsföreningar. I uppsatsen försöker vi ställa samman de regler som finns samt visa hur de samverkar och påverkar den enskilda idrottsföreningen. Detta i syfte att skapa en helhetsbild av den komplexa regelstrukturen och utreda vilka regler som egentligen gäller för svenska idrottsföreningar.

1.3 Problemformulering

Det finns en rad intressanta problem rörande bolagisering och börsintroduktion. I denna uppsats ämnar vi besvara följande frågor:

- Är det tillåtet att driva idrottslig verksamhet i aktiebolagsform?
- Vilka är då kraven för att driva idrottslig verksamhet i aktiebolagsform?
- Hur går en bolagisering till?
- Hur ser ägandestrukturen ut i ett Idrottsaktiebolag?
- Vilka problem medför bolagisering och en eventuell börsintroduktion?
- Är det överhuvudtaget lämpligt att introducera ett Idrottsaktiebolag på börsen?

1.4 Avgränsning

I denna uppsats har vi valt att begränsa oss till de associationsrättsliga och börsrättsliga aspekterna. Vi behandlar även de ekonomiska intressen som ligger till grund för bolagisering respektive börsintroduktion eftersom det är av betydelse för förståelsen av ämnet. Skatte- och arbetsrättsliga frågor har vi av utrymmesskäl inte bearbetat. Uppsatsen tar sin utgångspunkt från ett svenskt perspektiv men vi har valt att redovisa även en del engelsk samt EG-rättslig reglering.

På grund av att det finns så lite reglering på området är det många frågor som är intressanta att utreda. Det är dock inte möjligt att utreda alla dessa frågor i denna uppsats, utan vi har varit tvungna att begränsa oss till de frågor som vi funnit vara mest intressanta.

1.5 Metod

Ideella föreningar utgör ett relativt outforskat ämne inom juridisk doktrin. Vad gäller regleringen av idrottsföreningar är avsaknaden av större utredningar särskilt markant.

Uppsatsen bygger på traditionell juridisk metod med ingående studier av lagar, förarbeten, rättspraxis och doktrin. Eftersom rättsområdet är så utvecklat har detta dock inte varit tillräckligt. För att belysa problematiken och för att hitta lösningar har analogier från framförallt aktiebolagslagen gjorts. Området är dessutom av stark privaträttslig karaktär så studier av främst Stockholms Fondbörs och Näringslivets Börskommittés reglering har varit nödvändigt.

Intervjuer har gjorts för att ge en bakgrund till området. Det har varit nödvändigt med ett betydande antal intervjuer för att få förståelse för detta område eftersom det finns så lite litteratur om det. Informationen från dessa intervjuer har sedan vävts in i uppsatsen.

I uppsatsens första del beskriver vi grunden för både bolagisering och introduktion på börs. Vi förklarar vilka för och nackdelar som finns med de båda alternativen, vilka problem som kan uppstå och vilka regler som styr de olika delarna av processen. För att belysa problematiken och hitta alternativa lösningar görs även en omfattande internationell jämförelse.

Uppsatsens andra del utgör en analys av de problem som kan uppstå under och efter en introduktion på börsen. Utgångspunkten är Stockholms Fondbörs listningskrav där vi betonar framförallt äganderättsaspekter samt hur en förening skall kunna behålla kontrollen över Idrottsaktiebolaget. Denna del innehåller även till stor del författarnas egna synpunkter och värderingar.

2 DEN SVENSKA IDROTTSRÖRELSENS SYFTE

”Vi vill på alla nivåer bedriva vår idrott så att den utvecklar människor positivt såväl fysiskt och psykiskt som socialt och kulturellt.”

Citatet är hämtat ur bilagan till Riksidrottsföreningens stadgar och kan sägas vara en sammanfattning som enklast beskriver den svenska idrottsrörelsen syfte.¹

Citatet utvecklas ytterligare och kan kort sammanfattas på följande sätt. Den fysiska aktiviteten kan sägas vara bra och utvecklande för oss människor genom att vi utvecklar kroppen och kan prestera mera både på idrottsbanan och i vardagen. Samtidigt leder idrott till ökad gemenskap mellan människor och en trygg social gemenskap. Idrottsutövare får genom medlemskap i en idrottsförening incitament till engagemang för att stärka kamratskap mellan andra människor.

Då människan behöver utmaningar att sträva efter kan detta främst uppfyllas genom tävling och det är detta idrotten bland annat bidrar med. Tävlingar inspirerar oss att

¹ Bilagan kan läsas på <http://www.svenskidrott.se/rf/Juridik/rfstadgar/bilaga.htm>

prova våra gränser och prestera mer. Genom att nå ett uppsatt mål finner vi tillfredsställelse och uppnår våra djupt liggande mänskliga behov.

Idrotten bidrar också till kulturell utveckling genom att skapa förebilder som är av stort värde för barn och ungdomar. Detta genom den inbyggda dramatik som ligger i tävlingsmomenten och manifesteras främst på elitnivå. Skickliga idrottsutövare bidrar till spänningen och agerar samtidigt som förebilder.²

En annan aspekt av idrotten som utvecklats i takt med vårt samhälle är det ekonomiska intresset som är kopplat till idrotten. Trots att det ekonomiska intresset kanske framkommer underförstått går det nuförtiden inte att bortse ifrån denna. För att en idrottsförening skall kunna existera måste det finnas ekonomiska resurser som finansierar idrottsutövandet. En viktig fråga som diskuterats under de senaste åren är börsintroduktion av idrottsföreningar som skulle kunna bidra till att få in mer kapital till idrottsföreningarna. På så sätt skulle en idrottsförening ha lättare att behålla sin verksamhet och inte riskera att behöva lägga ner den.

3 DEN JURIDISKA ASPEKTEN

3.1 Definition av idrottsförening och ideell förening

3.1.1 Den ideella föreningen

En idrottsförening är en ideell förening som brukar benämnas rent ideell förening.³ En kort definition av ideell förening är: ”Ideell förening, till skillnad från ekonomisk förening har ett verksamhetssyfte som inte är av direkt ekonomiskt slag”.⁴

² a a

³ Hemström, ”Bolag, organisationer, stiftelser” s 96

⁴ Norstedts juridiska ordbok

En ideell förening är en associationsform där en grupp individer samarbetar under organiserade former för att nå ett ideellt syfte eller intresse. Ideella föreningar brukar delas in i tre grupper:

Föreningar som genom icke-ekonomisk verksamhet främjar sina medlemmars ekonomiska intressen. Som exempel kan nämnas fackliga organisationer som genom sin verksamhet förhandlar fram löner med arbetsgivare. Andra sådana föreningar kan vara hyresgäsföreningar och olika branschorganisationer.

Föreningar som genom icke-ekonomisk verksamhet främjar ideella intressen. Det är dessa föreningar som brukar kallas rent ideella föreningar. Hit hör således idrottsföreningar, politiska partier och religiösa samfund.

Föreningar som genom ekonomisk verksamhet främjar ideella intressen. Exempel på en sådan förening kan vara hemslöjdsförening; för att en tradition inte skall försvinna kan föreningen sälja de tillverkade produkterna och på så vis få intäkter för att bevara verksamheten. Här är det viktigt att verksamheten inte bedrivs i vinstsyfte för medlemmarna eftersom föreningen då kan betraktas som en ekonomisk förening.⁵

3.1.2 När uppstår en ideell förening

Ur ett juridiskt perspektiv måste två grundrekvisit vara uppfyllda för att en association skall föreligga:

1.)*det skall finnas ett avtal om samverkan*

2.)*för ett av de avtalande gemensamt ändamål.* Däremot behöver det i föreningar inte finnas någon förpliktelse att bidra till ändamålets uppfyllande. Å andra sidan finns det inget hinder mot att en sådan förpliktelse kan förekomma.⁶

⁵ Hemström a a s 96

Avtalet ifråga måste formaliseras i stadgar som bör vara skriftliga. I rättsfallet NJA 1987 s.394 uttalar HD att stadgarna skall innehålla föreningens namn och ändamål samt bestämmelser om hur beslut i föreningens angelägenheter fattas.⁷

Enligt Hemström bör dessutom organisationsstrukturen i föreningen stå i ett hierarkiskt förhållande till varandra. Detta med tanke på den demokratiska grunden i en ideell förening. Föreningsorganen skall i princip följa instruktioner som lämnats av organ på en högre nivå i beslutskedjan. Slutligen ställs också ett krav på en styrelse som kan företräda föreningen.⁸

Skulle dessa grundläggande krav inte vara uppfyllda i sin helhet föreligger ingen ideell förening utan en social organisation. Dessa tillämpar ofta föreningsliknande former för sin verksamhet och sina interna mellanhavanden. Exempel på sådana kan nämnas systerjuntor eller bridgeklubbar.⁹

3.1.3 Bildandet av ideell förening

En ideell förening bildas vid ett konstituerande sammanträde där medlemmarna antar föreningens stadgar och utser en styrelse. Därvid skall de ovannämnda grundrekvisiten vara uppfyllda. Det ställs inga krav någonstans på hur många medlemmar en ideell förening måste ha men det är allmänt accepterat att det som minimikrav måste finnas minst två till tre medlemmar. Kravet på två medlemmar är motiverat med tanke på att det rör sig om en association m a o en organisation för samverkan mellan ett antal rättssubjekt. Å andra sidan är kravet på tre medlemmar befogat genom analogislut med hjälp av Föreningslagen som kräver att en ekonomisk förening måste bildas av minst tre medlemmar (FL 2:1§).¹⁰

⁶ Hemström a a s 14

⁷ Hemström "Organisationernas rättsliga ställning" s 20

⁸ Hemström a a s 21

⁹ Hemström "Organisationernas rättsliga ställning" s 21 samt "Bolag, föreningar, stiftelser" s 97

¹⁰ Hemström "Organisationernas rättsliga ställning" s 49 samt "Bolag, föreningar, stiftelser" s 96f

Den ideella föreningen erhåller vid bildandet status av juridisk person, m a o erhåller föreningen rättskapacitet och kan förvärva rättigheter och ikläda sig skyldigheter samt föra talan inför domstol.¹¹

Medlemmarna kan själva bestämma hur de skall gå tillväga för att bilda en ideell förening. Huvudsaken är att stadgar med ordentligt innehåll antas samt att en styrelse utses. Det är däremot lämpligt att i stadgarna ange föreningens verksamhetsföremål.¹² För idrottsföreningarnas del finns hjälp att tillgå i form av normalstadgar som utarbetats av Riksidrottsförbundet (RF). Det finns inte några hinder mot att använda sig av eventuella stadgar som utarbetats av Specialidrottsförbunden.

3.1.4 Rättskällor

3.1.4.1 Lagstiftning

Till skillnad från ekonomiska föreningar finns det ingen direkt lagreglering för ideella föreningar. Orsaken till varför det inte tillkommit någon lag som är anpassad för ideella föreningar kan bl a hänföras till fackliga organisationer på både arbetsgivar- och arbetstagersidan. Dessa organisationer har motsatt sig en lagstiftning på området och då det ofta rör sig om stora organisationer med många medlemmar, har de haft stor makt att hindra ett genomförande av lagstiftning.¹³

En annan orsak till att det saknas en lag om ideella föreningar är att det finns många slag av ideella föreningar som skiljer sig åt i sin verksamhet.¹⁴ Det skulle bli svårt att införa en generell reglering för ideella föreningar med tanke på den stora mångfalden och den skiftande målsättningen i föreningarna.

Den ideella föreningen kan trots avsaknaden av en direktreglering omfattas av annan lagstiftning. För ideella föreningar som utövar näringsverksamhet stadgas i Handelsre-

¹¹ a a s 96f

¹² a a s 97

¹³ Hemström ”Organisationernas rättsliga ställning” 37, samt Hemström ”Bolag, föreningar, stiftelser” s 95

gisterlagen 2 § 3p att föreningen måste vara införd i handelsregistret som förs hos patent- och registreringsverket.¹⁵ Utöver denna lag omfattas den ideella föreningen också av vissa andra lagar som t ex: lagen om anställningsskydd, köplagen, miljölagen, bokföringslagen samt vissa skattelagar.¹⁶

I brist på lagstiftning som reglerar de ideella föreningarna brukar man dra paralleller eller analogier från Föreningslagen (FL) som reglerar verksamheten i ekonomiska föreningar. I NJA 1958 s.438 uttalade HD att försiktighet måste iakttas om man väljer att dra paralleller mellan ideella och ekonomiska föreningar. I vissa situationer kan det däremot vara aktuellt att dra e contrarioslut. I de fall en ideell förening erhållit uppgifter av offentlighetslig natur kan viss ledning hämtas ifrån offentlighetsliga lagar.¹⁷

3.1.4.2 Stadgar

Med tanke på avsaknaden av direkt lagstiftning är föreningens stadgar en viktig rättskälla och kan tjäna som vägledning. Medlemmen i en ideell förening har att rätta sig efter föreningens stadgar och detsamma gäller för föreningens ledning. I NJA 1987 s.394 uttalar HD att en förenings bedömning av omfattningen av föreningens ändamål, måste tillmätas stor betydelse. I slutändan finns det dock alltid möjlighet att jämka eller lämna vissa villkor utan avseende med stöd av 36§ Avtalslagen.¹⁸

3.1.4.3 Intern praxis

Den interna praxis i föreningen kan tillmätas betydelse som en kompletterande rättskälla till stadgarna.¹⁹ De interna relationerna kan avspegla handläggningen av frå-

¹⁴ a a s 95

¹⁵ Hemström, "Organisationernas rättsliga ställning" 38

¹⁶ Lindblad och Lundén, "Ideella föreningar – skatt, ekonomi, juridik" s 13

¹⁷ Hemström a a s 40

¹⁸ a a s 38f

¹⁹ a a s 39

gor inom föreningen och även om det är tänkbart att medlemmarna inte alltid arbetar i enlighet med stadgarna, kan vissa åtgärder accepteras om medlemmarna inte motsätter sig att man avviker ifrån stadgarna. Detta i enlighet med den demokratiska principen som genomsyrar associationsrätten.

3.1.4.4 God förenings sed

Enligt Hemström anses god förenings sed vara en kompletterande rättskälla. Med god förenings sed avses då: ”såna regler som kan återspegla en inom tillämplig förenings typ allmänt accepterad standard av acceptabel kvalitet”.²⁰ Detta kan närmast liknas vid en allmänt accepterad standard inom föreningslivet anpassad efter ändrade förhållanden och omständigheter som påverkar föreningen och dess ledning.

3.1.4.5 Prejudikat

På grund av avsaknaden om en lag anpassad för ideella föreningar har det utbildats en rättspraxis som kan ses som en viktig rättskälla på området. Man kan säga att prejudikat som rör ideella föreningar får en större genomslagskraft jämfört med rättsområden som är reglerade i lag.

3.1.4.6 Grundläggande principer

Allmänna principer som genomsyrar associationsrätten är en viktig rättskälla inte minst för ideella föreningar. De anses grundläggande för all demokratisk förenings verksamhet. Dessa principer som en förening har att iaktta är:

- *Majoritetsprincipen*: den mening som fått majoriteten av rösterna i en fråga blir avgörande. Hur stor majoritet av rösterna som krävs vid ett beslutsfattande i en fråga

²⁰ a a s 39f

ga, får bestämmas av föreningen och intas i stadgarna. Majoritetsprincipens syfte är att underlätta en demokratisk föreningsverksamhet, och är viktigt i de situationer en förening har ett stort antal medlemmar och det inte går att uppfylla varje individs önskemål. På så sätt uppnår man effektivitet i verksamheten.

- *Likhetsprincipen*: innebär kort att majoriteten vid beslutsfattandet inte utan stöd i stadgarna får utsätta en minoritet eller de enskilda medlemmarna för olika behandling.
- *Organisationsrättslig generalklausul*: en sådan klausul återfinns i Föreningslagen. Men därmed inte sagt att det skulle saknas en princip som bygger på generalklausulens innebörd för ideella föreningar. Syftet med denna är att beslut som formellt kan anses kommit till stånd med iakttagande av stadgarna, ändå kan åsidosättas. Detta i de fall beslutet rubbar på förhållande mellan medlemmarna och åstadkommer otillbörlig fördel för en medlem och nackdel för andra medlemmar.²¹
- *Lojalitetsprincipen*: individerna i en association måste, om än underförstått, i sina mellanhavanden och vid olika handlingar hela tiden se till associationens bästa. De måste alltså vara lojala mot associationen och övriga medlemmar för att inte äventyra samarbetet och associationens existens. Trots att denna princip främst återfinns inom aktiebolagsrätten torde den vara av stort dignitet även för ideella föreningar. Detta med tanke på att de ideella föreningarna arbetar utifrån demokratiska principer samt att det med tanke på bristen på lagreglering är än viktigare att verka lojalt för föreningen.

4 DEN SVENSKA IDROTTSRÖRELSENS ORGANISATION

4.1 Grundstrukturen i den svenska idrottsrörelsens organisation

Svenska Riksidrottsförbundet (RF) är en ideell förening som har till uppgift att för idrottsrörelsen handha gemensamma angelägenheter. Det rör sig om en organisation som företräder den samlade svenska idrottsrörelsen såväl på nationell som internationell nivå. Den är således ett idrottsligt språkrör gentemot exempelvis politiker och internationella idrottsföreningar.²²

Riksidrottsförbundet består av Specialidrottsförbund (SF) och till dem anknutna idrottsföreningar. Idrottsföreningen blir genom medlemskap i SF automatiskt ansluten till Riksidrottsförbundet. Specialidrottsförbund kan kort förklaras som ett förbund av föreningar inom en idrottsgren. Exempel på Specialidrottsförbund är Svenska Fotbollförbundet och Svenska Ishockeyförbundet. Det finns för närvarande 67 Specialidrottsförbund anknutna till svenska Riksidrottsförbundet.²³

Riksidrottsförbundet har delat in sin regionala verksamhet i RF-distrikt med Distriktidrottsförbund (DF). Specialidrottsförbunden är för sin regionala verksamhet uppdelat i SF-distrikt med Specialidrottsdistriktsförbund (SDF).²⁴

4.2 De olika organens uppgifter

4.2.1 RF-stämman

RF-stämman är RF:s högsta beslutande organ vilket framkommer av RFS 2:1§. Stämman skall enligt RFS 4:1§ hållas vartannat år före utgången av maj månad på tid och ort som bestäms av Riksidrottsstyrelsen.

Stämman består av 200 ombud som utses av:

²¹ a a s 40ff

²² RF:s stadgar 2:1-2§§

²³ RF:s stadgar 2:2§ samt www.svenskidrott.se/rf/default.htm

²⁴ RF:s stadgar 2:2§

- SF med fullvärdigt medlemskap
- DF, med den begränsningen att varje DF bara får utse var sitt ombud.

Därutöver har Korpen Svenska Motionsidrottsförbundet rätt att utse egna ombud som skall vara närvarande vid stämman, RFS 4:1-2§§.

Vid stämman skall enligt RFS 4:8§ vissa obligatoriska ärenden förekomma. Bland dessa återfinns exempelvis fråga om ansvarsfrihet för Riksidrottsstyrelsens förvaltning, behandling av förslag till idrottens verksamhetsinriktning samt ärenden och förslag som hänskjutits till mötet av Riksidrottsstyrelsen och andra berättigade förslagsgivare. I detta sammanhang är det värt att nämna att förslagsrätten enligt RFS 4:5§ kan utövas av Specialidrottsförbunden, Distriktsidrottsförbunden, Specialdistriktsidrottsförbunden samt till Riksidrottsförbundet ansluten förening. Förslagen som är ämnade att bli föremål för behandling vid RF-stämman skall skriftligen avges till Riksidrottsstyrelsen senast den 1 januari mötesåret.

Utöver ordinarie stämma har Riksidrottsstyrelsen rätt att kalla till extra RF-stämma, RFS 4:11§. Detta skall ske när Riksidrottsförbundets revisorer skriftligen kräver det eller när detta skriftligen begärs av minst tio Specialidrottsförbund som tillsammans representerar minst en tiondel av totala antalet röster enligt upprättad röstlängd. Vid extra stämma får enligt sista stycket endast i fördragslistan upptagna ärenden företas till avgörande.

4.2.2 Riksidrottsstyrelsen

Riksidrottsstyrelsen är närmast att jämföra med en VD i ett aktiebolag. Riksidrottsstyrelsen har liksom en VD som uppgift att ledan den dagliga förvaltningen i organisationen då RF-stämman inte är samlad. Dess åligganden framkommer av RFS 5:2§. Enligt 5:2§ p1 skall Riksidrottsstyrelsen verka för att den av RF-stämman antagna verksamhetsidéen efterlevs. Av detta kan anses följa att RF-stämman ger vissa befogenheter till

Riksidrottsstyrelsen för att besluten skall kunna efterlevas. Detta i kombination med RFS 5:2§ p2, där det särskilt anges att det är Riksidrottsstyrelsen som skall verkställa stämmans beslut. Dessutom framgår av RFS 5:2§ p20 att Riksidrottsstyrelsen i övrigt skall sköta löpande ärenden samt fullgöra de skyldigheter som enligt stadgarna ankommer på den.

Övriga åligganden av intresse är dessutom:

- Ansvar och handhavandet av RF:s medel, RFS 5:2§ p3
- Beredning av ärenden inför RF-stämman, RFS 5:2§ p8
- Fastställande av instruktioner för RF:s särskilda organ samt granskning av deras verksamhet, RFS 5:2§ p12
- Granskning av SF antagna stadgar och möjlighet att ändra SF-stadgar som strider mot RF-stadgarna eller på annat sätt är olämpliga, RFS 5:2§ p 15.

Enligt RFS 5:3§ ges en rätt till Riksidrottsstyrelsen att utöva tillsyn över Distriktsidrottsförbundens verksamhet. Hur långt denna rätt sträcker sig kan vid första anblick vara svårt att bedöma men en viss ledning kan hämtas i 5:2§ p17. Där åläggs Riksidrottsstyrelsen att granska Distriktsidrottsförbundens förvaltnings- och verksamhetsberättelser samt insända revisionshandlingar. Skillnaden mellan granskningen och rätten att utöva tillsyn kan sägas vara att granskningen sker efter ett verksamhetsårs utgång, och tillsynen över verksamheten kan utövas löpande över året.

Utöver dessa stadganden har Riksidrottsstyrelsen genom RFS 5:4§ möjlighet att delegera sin beslutanderätt till särskilda organ, viss RS-ledamot eller till någon som är anställd inom Riksidrottsförbunden. Detta kan främst komma ifråga vid arbetsanhopningar eller vid bedömningen att det behövs en kompetent person som är insatt i frågor vid fattande av viktiga beslut.

4.2.3 Specialidrottsförbunden (SF) och Specialdistriktsidrottsförbund (SDF)

I RFS 11:2§ stadgas att Specialidrottsförbunden skall bedriva den idrottsliga verksamhet för vilket det är organiserat enligt av Specialidrottsförbundens antagna stadgar, tävlingsbestämmelser och övriga bestämmelser. Med andra ord innebär detta att det är Specialidrottsförbunden själva som beslutar och ställer upp reglerna för tävlingsverksamheten för anslutna medlemmar. Man kan kort säga att Riksidrottsförbundet har delegerat beslutanderätten om tävlingsregler med mera till Specialidrottsförbunden. Denna beslutanderätt måste dock utövas med iakttagande av Riksidrottsförbundets stadgar. Specialidrottsförbunden får inte fatta beslut som skulle innebära överträdelse av RF-stadgarna. Om ett Specialidrottsförbund exempelvis vill ändra sina stadgar måste ett beslut om ändring alltid skickas in till Riksidrottsstyrelsen för kontroll av att ett beslut av Specialidrottsförbundet inte strider mot RF-stadgarna eller på annat sätt anses vara olämpliga. Vad som kan anses vara olämpligt i detta sammanhang är exempelvis beslut av Specialidrottsförbund som strider mot Riksidrottsförbundets verksamhetsidé.

Specialidrottsförbundens högsta beslutande organ är enligt RFS 11:4§ SF-mötet och extra SF-möte. Då SF-mötet inte är samlat är SF-styrelsen det högsta beslutande organet förutsatt att annat inte anges i respektive Specialidrottsförbunds stadgar. SF-styrelsen samma funktion som Riksidrottsstyrelsen, d v s SF-styrelsen har hand om den löpande förvaltningen då SF-mötet inte är samlat.

Specialidrottsförbundens åligganden framkommer av RFS 11:3§ där de åläggs bland annat att:

- Bedriva sin idrottsliga verksamhet i enlighet med den av RF-stämman beslutade verksamhetsidén (p1).
- Pröva och avgöra frågor om upptagning av nya föreningar samt uteslutning av föreningar i enlighet med anvisningar utfärdade av Riksidrottsförbundet (p2).
- Utöva prövningsrätt i bestraffningsärenden och överklaganden av beslut som inte avser bestraffningsärenden (p7).

För sin regionala verksamhet skall Specialidrottsförbunden vara indelade i Specialdistriktsidrottsförbund (SDF) enligt RFS 11:5§. Ett Specialdistriktsidrottsförbund skall dock upprättas av Specialidrottsförbundet efter samråd med vederbörande DF-styrelse. Upprättande av Specialdistriktsidrottsförbund är en del av de åligganden som Specialidrottsförbunden har att iaktta och följer av RFS 11:3§ p8.

4.2.4 Riksidrottsnämnden (RIN)

Riksidrottsnämnden är enligt RFS 6:2§ det högsta prövningsorganet i bestraffningsärenden och ärenden som har att göra med överklagande av beslut som inte avser bestraffningsärenden. Man kan närmast jämföra Riksidrottsnämnden med Högsta Domstolen då det för prövning av nämnda ärenden krävs prövningstillstånd enligt RFS 6:3§. Ett prövningstillstånd får endast meddelas om:

1. det är av vikt för rättstillämpningen eller
2. det finns synnerliga skäl för en prövning, såsom att det förekommit grova formfel vid handläggningen av ärendet eller om rättstillämpningen som legat till grund för beslutet uppenbart strider mot stadgarna.

Riksidrottsnämnden skall vara sammansatt av ordförande, vice ordförande och sex övriga ledamöter som väljs av RF-stämman, RFS 6:1§. Värt att observera är att antalet övriga ledamöter skall vara lika fördelat mellan könen. Nämnden är enligt 6:4§ beslutför när minst fyra ledamöter är närvarande och den skall sammanträda på kallelse av ordföranden. Beslut som kan fattas av ordföranden och en annan ledamot är beslut som avser:

- avvisning av ärende
- prövningstillstånd
- inhibition
- avskrivning av ärende samt

- vilket organ som skall handlägga överklagningsärende om tvekan härom uppkommit

4.2.5 Distriktsidrottsförbunden (DF)

Enligt RFS 9:1§ skall det inom varje RF-distrikt finnas ett Distriktsidrottsförbund (DF), som vart och ett inom sitt geografiskt begränsade område, är organ för RF:s regionala verksamhet. Verksamheten skall organiseras enligt av DF-stämman fastställda stadgar. I 9:2§ framkommer Distriktsidrottsförbundens namn och verksamhetsområden.

Distriktsidrottsförbundens uppgift är enligt RFS 9:3§ att handha för idrottsrörelsen gemensamma angelägenheter. Arbetet skall skötas i enlighet med RF-stämmans och Riksidrottsstyrelsens beslut. Distriktsidrottsförbunden är enligt 9:4§ sammansatta av de föreningar som är anslutna till Specialidrottsförbunden och således medlemmar i Riksidrottsförbundet, och har sin hemvist inom RF-distriktets gränser.

4.2.6 Idrottsföreningarna

Som ovan under 4.1 nämndes blir idrottsföreningarna genom medlemskap i respektive Specialidrottsförbund automatiskt anslutna till Riksidrottsförbundet. För att idrottsföreningen över huvud taget skall kunna bli medlem i ett Specialidrottsförbund uppställs härför vissa krav i RFS kap 8. Dessa krav framkommer av RFS 8:1§ och är kortfattat följande:

1. Det skall röra sig om en ideell förening bestående av endast fysiska personer.
2. Ansökan om medlemskap skall vara upprättad enligt Riksidrottsförbundets anvisningar och skall vara åtföljd av föreningens stadgar. Stadgarna skall vara upprättade på grundval av Riksidrottsförbundets normalstadgar för idrottsförening.

3. Föreningen skall på sitt program ha idrottslig verksamhet som administreras av det Specialidrottsförbund till vilket ansökan ges in. Dessutom måste de särskilda villkor som respektive Specialidrottsförbund uppställer i sina stadgar vara uppfyllda.
4. Föreningen måste ha förbundit sig att följa Riksidrottsförbundets respektive Specialidrottsförbundets stadgar, tävlingsbestämmelser, övriga bestämmelser och beslut fattade av överordnat idrottsorgan.
5. Föreningens namn får inte vara olämpligt eller förväxlingsbart med annan förening som redan är ansluten till Riksidrottsförbundet.
6. Föreningen skall ha betalat eventuella avgifter som bestäms av Specialidrottsförbundet.

Enligt RFS 8:5§ måste idrottsföreningarna följa vissa åligganden. Det viktigaste är att följa Riksidrottsförbundets samt respektive Specialidrottsförbunds stadgar, tävlingsbestämmelser, övriga bestämmelser och beslut fattade av överordnat idrottsorgan (p1).

Regler om medlemskap i idrottsföreningen, medlemmarnas rättigheter och skyldigheter samt medlems deltagande i den idrottsliga verksamheten framkommer av RFS 8:6-8§§.

5 AKTIEBOLAGSRÄTTSLIG BAKGRUND

5.1 Reglering av aktiebolag

5.1.1 Allmänt

Det saknas idag en klar reglering av ideella föreningar. Många viktiga regler finns endast i praxis och lagtext finns bara inom vissa specialområden som t ex skatterätt och arbetsrätt. För den lilla enskilda idrotts- eller hobbyklubben har detta oftast inte orsakat några större svårigheter. Problem har dock uppstått främst då klubben hamnat i en finansiell kris. Då blir det plötsligt viktigt vem som ansvarar för vad och om klubben kan räknas som en självständig juridisk person eller skattesubjekt. Ett utarbetat regel-

system är också av stor vikt för att kunna planera arbetet inom föreningen samt kunna fatta effektiva beslut.

Behovet av klara regler växer också när klubben blir större. När idrottsföreningen har anställda, äger klubblokalen och har en stor publik är det mer pengar i omsättning. En effektiv styrning är då av central betydelse – inte minst när pengarna skall fördelas. Avsaknaden av en utarbetad reglering för ideella föreningar har varit och är ett stort problem i Sverige. Det utgör ett av skälen till det stora intresset för bolagiseringsfrågor.

5.1.2 Aktiebolagslagen (1975:1385)

Aktiebolagslagen utgör den grundläggande lagen för aktiebolag. Den nuvarande aktiebolagslagen tillkom 1975 men har sedan dess genomgått en rad förändringar. Aktiebolagslagen är ett dynamiskt område där lagstiftningen hela tiden måste anpassas efter omvärlden för att kunna skapa ett sunt företagsklimat.

Lagen är omfattande och den reglerar ingående bl a hur ett aktiebolag bildas, vilket aktiekapital som krävs samt hur ett bolag kan utöka sitt kapital. Utförliga regler finns vidare rörande t ex vinstutdelning och bolagsstämma. Om man jämför med de oklara regler som gäller för ideella föreningar är det stor skillnad. Av stor betydelse för de enskilda styrelseledamöterna inom dagens idrottsföreningar är att det i ett idrottsaktiebolag finns klara regler och praxis rörande styrelsens och verkställande direktörens ansvar. Av intresse för en idrottsförening är också att det finns en tydlig kompetensfördelning mellan bolagsstämman, styrelsen och den verkställande direktören. Detta underlättar beslutsfattandet och kan göra beslutsprocessen mer effektiv.

Förutom en vidlyftig praxis finns det mycket skrivet i doktrinen om de flesta centrala problem inom aktiebolagsrätten. De kommentarer som finns till aktiebolagslagen utgör ett stöd när en ideell förening vill lägga om sin verksamhet till aktiebolagsform.

5.1.3 Rättspraxis

Det finns en betydande praxis inom aktiebolagsrätten vilket kan vara till hjälp för idrottsklubbarna. Praxis belyser ju de frågor som har varit tveksamma. Bristen på rättsfall rörande de ideella föreningarna har varit ett problem. Detta eftersom praxis kan utgöra en bra vägledning för idrottsföreningens arbete.

5.1.4 EG-rättslig reglering

Det är inte bara svensk rätt som påverkar aktiebolagslagen utan även EG-rättslig reglering på området. Sverige har också ett nära samarbete med övriga nordiska länder för att få en så homogen lagstiftning som möjligt. Vad gäller EG-rätten har denna fått ett allt större inflytande på svenska aktiebolag och det finns en rad direktiv på området. Sveriges inträde i den Europeiska unionen har gjort att EG-rätten utgör den yttersta ramen för reglerna på kapitalmarknaden. EG-direktiv och förordningar äger företräde framför nationell lagstiftning. Införlivningen av direktiven sker antingen genom inkorporering eller implementering. Det måste alltså finnas överensstämmande svensk nationell lagstiftning på området.

5.1.5 Konkurrenslagen (1993:20)

Lagen erbjuder ett visst skydd för näringsidkare men dess primära syfte är att skydda konsumenterna. En intressant aspekt är om ett idrottsbolag kan komma i dominerande ställning t ex om det har råd att köpa de bästa spelarna på spelarmarknaden.

5.1.6 Skattelagstiftning

Aktiebolag utgör självständiga skattesubjekt. Det är av stor betydelse för den ideella föreningen som överväger att byta associationsform att tänka på skattekonsekvenserna. Det finns skillnader som kan vara av avgörande betydelse för klubbens framtid. Svenska ideella föreningar har länge levt i ett positivt skatteklimat. Föreningen måste

därför beräkna och kontrollera att ett beslut om bolagisering verkligen är till fördel för klubben. Förväntade ökade inkomster måste noggrant vägas mot ökade skatter och minskade avdrag.

5.1.7 Arbetsrättslig reglering

Ett aktiebolag utgör ett självständigt rättssubjekt och anses därför som en arbetsgivare i arbetsrättslig mening. Det finns en väl utarbetad lagstiftning inom arbetsrätten och en tydlig praxis på området. De centrala lagarna är MBL (Lag (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet) respektive LAS (Lag (1982:80) om anställningsskydd). Vi kommer inte att gå närmare in på den arbetsrättsliga reglering vad gäller aktiebolag utan konstaterar bara att det finns en omfattande reglering på området.

6 BÖRSRÄTTSLIG REGLERING

6.1 EG-rättslig reglering

Börsrätten utgör ett dynamiskt område. Det är också ett område som präglas starkt av den internationella kapital- och aktiemarknaden. Ett beslut i t ex USA påverkar ofta den svenska marknaden och det är därför viktigt att det finns ett så harmoniskt regelverk som möjligt. Förutom samverkan mellan nationella börser och auktoriserade marknadsplatser finns det för närvarande en viss reglering på EG-rättslig nivå i form av direktiv.

Införlivningen av direktiven sker antingen genom inkorporering eller implementering. De börsrättsdirektiv som gäller som lag i Sverige idag reglerar följande områden: villkor för notering, börsprospekt, delårsrapporter, flaggning, prospekt samt insiderhandel.

6.2 Lagar

6.2 Allmänt

Ett bolag som har introducerats på en börs eller auktoriserad marknadsplats träffas av ytterligare ett regelkomplex utöver de associationsrättsliga lagarna nämligen börsrättslagarna. De lagar som reglerar börsrätten präglas av den internationella atmosfär som finns på kapitalmarknadsområdet. Eftersom marknaden hela tiden ändras ställs det höga krav på att det finns ett flexibelt och dynamiskt regelverk. Eftersom det är en komplicerad process att stifta en lag, har därför flera av lagarna förlorat sin betydelse eftersom det finns mer ingripande självreglering inom flera områden. EG-rätten har även inom börsrätten fått ökad betydelse och det märks allt mer på de svenska lagarnas utformning.

6.2.2 Lag (1991:980) om handel med finansiella instrument

Lagen om handel med finansiella instrument (LHF) tillhör en av de grundläggande lagarna inom börsrätten. LHF innehåller en rad viktiga definitioner rörande t ex finansiella instrument och fondpapper. Lagen tar upp erbjudandeprospekt samt emissionsprospekt i sitt andra kapitel. Lagen innehåller också regler om tillsyn och straff i sjätte respektive sjunde kapitlet.

I fjärde kapitlet regleras offentliggörande av aktieinnehav vilket utgör ett tydligt exempel på att lagstiftning finns på en rad olika hierarkiska nivåer. Enligt 4:1§ skall den som förvärvat eller överlåtit aktier i ett svenskt aktiebolag inom sju dagar skriftligen anmäla detta till såväl det berörda bolaget som till den aktuella börs eller auktoriserade marknadsplatsen där det förekommer handel med aktien. Denna regel gäller enbart när förvärvet eller försäljningen överstiger vissa angivna gränser. Det finns ett EG-direktiv på området, nämligen det s k flaggningsdirektivet (88/627/EEG). Den svenska lagstiftaren fann dock att detta direktiv inte uppfyllde de krav som rimligen kan ställas på en modern aktiemarknad och valde att minska flaggningstiden samt gränserna. Markna-

den var dock mer dynamisk än båda dessa parter räknat med och med dagens moderna datorer och informationsstruktur är all marknadsinformation äldre än ett par minuter förlegad. Att då ha ett krav på att man skall redovisa sitt innehav efter sju dagar, är helt utan effekt. På denna tid kan en part ha köpt eller sålt de aktuella värdepapperna ett flertal gånger. Näringslivets Börskommité (NBK) valde därför att i sin flaggningsrekommendation (Offentliggörande vid förvärv och överlåtelse av aktier mm, NBK 1994) förstärka kraven ytterligare.

6.2.3 Lag (1992:543) om börs- och clearingverksamhet

Lag om börs- och clearingverksamhet (BCL) är också en av de grundläggande lagarna inom börsrätten. Den innehåller viktiga definitioner av t ex börs och auktoriserad marknadsplats. En börs utgör enligt 1:4 p1 ett företag som fått auktorisation enligt andra kapitlet att driva verksamhet som syftar till att åstadkomma regelbunden handel med finansiella instrument mellan till verksamheten anslutna medlemmar. En auktoriserad marknadsplats är också ett företag som har fått auktorisation att driva verksamhet som syftar till att åstadkomma regelbunden handel med finansiella instrument. Auktorisation för detta företag sker dock enligt sjunde kapitlet och skillnaden från en börs ligger i att den auktoriserade marknadsplatsen inte har något medlemskrav.

Lagen i övrigt reglerar hur ett företag kan auktoriseras till antingen börs eller marknadsplats samt om de förhållningsregler som reglerar denna verksamhet. Eftersom det är av stor betydelse för samhället att börsverksamhet bedrivs på ett säker sätt är kraven högt ställda. Lagen tar vidare upp regler rörande handelsstopp och tillsyn.

6.2.4 Insiderlagen (1990:1342)

Insiderlagen är en specialstraffrättslig lag som har fått stor uppmärksamhet i massmedia efter en rad stora insideraffärer som t.ex Securitas-Pinkerton affären. Information är en färskvara och kan bli gammal på bara ett par sekunder i extrema fall. En person som har tillgång till information som inte är tillgänglig för de andra aktörerna på markna-

den har därför ett stort övertag. Om personen placerar pengarna i t ex optioner kan det räcka med en mindre insats för att tjäna en förmögenhet. Man har bedömt ett alltför stort övertag som osunt för aktiemarknaden och argument har framförts att det kan minska allmänhetens förtroende för marknaden med en alltför omfattande insiderhandel. Vissa aktörer kommer dock alltid att ha ett informationsövertag som t ex en bank som med sina överlägsna resurser har större möjlighet att göra en korrekt analys än en liten småsparare.

Insiderlagen motverkar insiderhandel genom att kriminalisera förvärv och försäljning av värdepapper om man har tillgång till icke offentliggjord information (4§). Det är vidare inte heller tillåtet att sprida informationen till andra.

Företagsförvärv utgör ofta en stor händelse i ett företag. Ibland kan det i familjeföretag utgöra den viktigaste händelsen i företags historia. Eftersom bolagets aktiekurs kan påverkas kraftigt av ett företagsförvärv lockar detta personer med kännedom om förvärvet att handla i framförallt målbolagets aktier. Detta förfarande är alltså inte tillåtet.

Det finns en rad andra situationer där tillgång till information kan göra en eller flera personer till insiders. För den ideella föreningens del är naturligtvis ett aktieförvärv i en annan idrottsklubb information som kan påverka marknadens värdering av bolaget. Om det vidare rör sig om ett förvärv av ett helt idrottslag är detta naturligtvis av central betydelse för värderingen. En annan intressant situation rör uppköp eller försäljning av en spelare eller tränare. I idrottens värld kan det röra sig om betydande belopp. Det är ingen garanti att ett spelarförvärv kan göra ett lag bättre eller sämre men det utgör information som är intressant för aktiemarknaden.

Börsens noteringsavtal ställer vidare krav på ökad information från framförallt det erbjudande bolaget. Noteringsavtalet bilaga 1 punkt stadgar att information skall lämnas om allt som kan påverka marknadens värdering av bolaget. För att motverka risken för läckage bör bolaget överväga att stegvis informera marknaden och försöka begränsa antalet personer som deltar i förvärvsprocessen.

Det finns idag en strängare reglering för aktiebolag än för ideella föreningar. För idrottsföreningarna innebär detta i dagens läge naturligtvis en rad fördelar men om en idrottsförening väljer att bolagisera, kommer detta också medföra ett ökat ansvar för klubben och dess medlemmar. Styrelsen och andra med tillgång till viktig information om bolaget kan komma att drabbas av ansvar om informationen läcker ut. Eftersom det rör sig om en straffrättslig regel kan förutom avgifter och böter fängelsestraff bli aktuellt. Här ser vi ytterligare ett exempel på vikten av att den ideella föreningen noggrant planerar sitt arbete med en bolagisering och en eventuell börsintroduktion.

6.3 Myndighetsföreskrifter

6.3.1 Finansinspektionen

Eftersom den svenska finansmarknaden i hög grad påverkar svenskt näringsliv är det av stor betydelse att lagens och marknadens spelregler efterlevs. Allmänhetens förtroende måste bevaras för att privatpersoner och företag skall våga investera på kapitalmarknaden. Utan förtroende finns det ingen marknad eftersom det är människors förtroende som avgör om de vill satsa på ett företag.

Finansinspektionen är det övervakande organet på aktie- och kapitalmarknaden. Den är ett statligt organ som har till uppgift att kontrollera att börser och auktoriserade marknadsplatser följer lagarna på området, dvs främst efterlevnaden av BCL och LHF. En av de viktigaste uppgifterna är att övervaka handeln på börsen. Finansinspektionen utgör ett komplement till den övervakning som finns genom frivilliga privata organ hos en börs- eller auktoriserad marknadsplats. Ett belysande exempel utgör avbrytande av handel. Om börsen eller den auktoriserade marknadsplatsen underlåter att avbryta handel när så skall ske enligt BCL 10:1-3 ligger det på Finansinspektionen att fatta beslut om handelsstopp (BCL 10:4).

Finansinspektionen har utfärdat en rad rekommendationer kallade Finansinspektionens Föreskrifter och allmänna råd (FFFS). Dessa rekommendationer utgör inte självreglering av marknaden utan de är myndighetsföreskrifter. De skall alltså efterföljas och den part som bryter mot föreskrifterna kan drabbas av påföljd.

Det är främst två rekommendationer som är av intresse. Den första, Föreskrifter (FFFS 1995:21) om prospekt, utgör en närmare precisering av vad ett prospekt skall innehålla. De lagar som finns rörande prospekt reglerar enbart när ett prospekt skall utformas t ex BCL 5:5 och LHF 2:2. Genom förordningen om börs- och clearingverksamhet (1992:561) respektive förordningen om handel och tjänster på värdepappersmarknaden (1991:1007) hänvisas till att Finansinspektionen har rätt att meddela närmare föreskrifter om prospekt och dess utformning.

Den andra rekommendationen är Föreskrifter (FFFS 1995:43) om inregistrering av värdepapper. Föreskriften reglerar hur börsen skall gå till väga vid bedömningen av om ett bolag kan bli föremål för notering på börsen. Vidare utgör denna föreskrift ett utflöde av bl a EG-direktivet 79/279/EEEG av den 5 mars 1979 om samordning av villkoren för upptagande av värdepapper till officiell notering vid fondbörs.

6.3.2 Prospektkrav

En ideell förening som beslutar att börsintroducera sitt bolag måste vara väl medveten om att det är en dyr och komplicerad process. Ett av det viktigaste momenten i en lyckad börsintroduktion är upprättande av prospekt. Ett prospekt är en skrift som beskriver bl a företagets verksamhet, framtid och resultat. Det är av stor betydelse att det är upprättat på ett korrekt sätt eftersom det ofta utgör det enda beslutsunderlaget för en investerare.

Reglerna är detaljerade och återfinns i flera olika lagar och rekommendationer. De lagar som behandlar prospekt är främst ABL 4:18 som rör erbjudandeprospekt d v s ett prospekt som skall upprättas när bolaget till en vidare krets riktar en inbjudan att för-

värva aktier eller teckningsrätter i bolaget. Ytterligare regler rörande prospekt finns i ABL 5:16 och 7:4 som berör konvertibler och optioner respektive vinstandelsbevis. Börsprospekt tas upp i BCL 5:5 och är ett prospekt som skall bifogas till en ansökan om inregistrering. Noteringsprospekt är den handling som enligt Stockholms Fondbörs skall upprättas när ett bolag ansöker om notering på O- eller OTC-listorna. Den sista typen av prospekt, erbjudandeprospektet, tas upp i LHF 2:3 och är den handling som skall upprättas när öppen krets erbjuds att köpa finansiella instrument.

Mer ingående anvisningar för vad som skall finnas i ett prospekt återfinns i Finansinspektionens föreskrifter (FFFS 1995:21). Det är i dessa föreskrifter man kan hämta vägledning för hur prospektet skall utformas. Slutligen bör nämnas att det ofta räcker att upprätta ett enda prospekt eftersom kraven i de olika lagarna och rekommendationerna är i stort sett överensstämmande.

6.4 Självreglering

6.4.1 Allmänt

Börsrätten är ett ämne som präglas starkt av självreglering. Självreglering innebär att privata organisationer eller föreningar utarbetar egna spelregler för aktiemarknaden. Självreglering kan definieras som ”en kollektiv överenskommen form av normbildning och kontroll av en organisations medlemmar, där reglerna avser styrande för verksamhetens bedrivande och medlemmarnas beteende inom vissa centrala områden”.²⁵ Anledningen till att det behövs ett flexibelt regelverk för kapitalmarknadsrätten är att marknaden ständigt ändras och påverkas av en rad faktorer. Det krävs därför ett regelkomplex som kan ändras på ett enklare sätt. Det finns EG-direktiv på området men de är svåra eller i vart fall mycket tids- och kostnadskrävande att försöka ändra- svensk lag är lättare att ändra men det tar alltför lång tid mellan ett förslag om ändring och en färdig lag för att uppfylla marknadens krav och behov av regler. En nackdel med självreglering är däremot att den inte är lika genomarbetad som lagstiftning.

²⁵ Jansson, ”Regelbildning på värdepappersmarknaden”, s 35

Självreglering har visat sig fungera mycket bra eftersom processen att ändra regelverken är enklare och snabbare. Den har visat sig effektiv även ur ett internationellt perspektiv framförallt i Storbritannien och USA. Här är den engelska självregleringen rörande företagsförvärv av stort intresse. Det privata organet ”The City Panel on Takeovers and Mergers” är framstående och har ett gott anseende även internationellt. Sverige har länge tillhört det kontinentala systemet med statlig reglering men har nu påverkats alltmer av det anglo-amerikanska systemet med självreglering. Mycket tack vare NBKs utarbetade rekommendationer.

En avgörande skillnad mellan lag och självreglering är tillämpningen av sanktioner. Ett lagbrott kan sanktioneras med såväl civil- som straffrättsliga sanktioner. Privat reglering däremot kräver att det är fråga om ett kontraktuellt förhållande. Dock kan culpa in contrahendo-ansvar bli aktuellt i vissa fall.

Trots att det kan vara svårt att sanktionera en överträdelse av en privaträttslig regel är marknaden i praktiken den yttersta domaren. Ett företag som handlar i strid men den privata regleringen kan mista marknadens förtroende. Minskat förtroende kan resultera i lägre börsvärde, minskade krediter och det kan bli svårare att erhålla lån.

6.4.2 Listningskraven

Stockholms Fondbörs utgör Sveriges största marknad för riskkapital. Investerare investerar pengar i bland annat aktier med en förhoppning att få en ekonomisk värdeökning och avkastning. För att investerare skall våga ta risken att satsa pengar på ett bolag krävs det att man har förtroende för marknaden. Listningskraven uppställer vissa minimikrav som ställs på företagen på börsen. Högre listningskrav kan bidra till att öka allmänhetens förtroende för marknaden.

Om ett bolag i väsentligt avseende inte längre uppfyller gällande krav för notering får börsens styrelse besluta om avnotering av bolagets fondpapper.²⁶ Det är alltså viktigt

²⁶ Stockholms Fondbörs noteringsavtal p4

att noteringskraven är uppfyllda även efter börsintroduktionen. Bolaget måste därför se till att det har en organisation som kan övervaka detta. Fondbörsen kontakter det företag som inte uppfyller kraven för att diskutera en lösning. Om kraven efter rimlig tid ännu inte har uppfyllts kan börsens styrelse besluta om avnotering.

På Stockholms Fondbörs kan företag välja mellan att noteras på tre olika listor med olika kvalitetskrav. A-listan är avsedd för stora företag och har de högst ställda kraven. OTC-listan har något lägre krav och är avsedd för små och medelstora företag. De företag som inte vill eller inte uppfyller kraven för A-listan eller OTC-listan kan placeras på O-listan. Eftersom kraven är högre på de andra listorna innebär dessa listor en högre status. För OTC- och O-listan talar dock att dessa aktier är befriade från förmögenhetsskatt.

6.4.3 Stockholms Fondbörs noteringsavtal

Stockholms Fondbörs AB har också bidragit till den självreglering som finns i Sverige. Fondbörsen har utarbetat flera rekommendationer men det är främst genom noteringsavtalet som det har påverkat svensk kapitalmarknadsrätt. Noteringsavtalet är det avtal som sluts mellan Stockholms Fondbörs AB och det företag som skall introduceras på börsen.

Noteringsavtalet är ett väl utarbetat avtal som reglerar hur det noterade bolaget skall bete sig. Avtalet innehåller även en rad påföljder som kan bli aktuella om ett företag bryter mot avtalet eller någon lag. Till avtalet finns anknutet två bilagor.

Bilaga 1 reglerar hur bolagen fortlöpande skall hålla aktiemarknaden informerad om sin verksamhet i syfte att värderingen skall bli så rättvisande som möjligt. En långtgående informationsskyldighet är även av stor betydelse för att allmänheten skall behålla förtroendet för aktiemarknaden.

Genom hänvisning i bilaga 2 har fem rekommendationer knutits till avtalet. Rekommendationerna berör ämnen som: offentliga erbjudanden, utköp av rörelse eller aktier, offentliggörande vid förvärv och överlåtelse av aktier, information angående ledande befattningshavares förmåner samt information inför val av styrelse i aktiemarknadsbolag. Eftersom rekommendationerna genom hänvisningen i bilaga 2 blir civilrättsligt bindande kan ett företag som bryter emot dem drabbas av påföljd enligt noteringsavtalet punkt 5. Sanktioner som då finns tillgängliga är vite, avnotering och vid lindrigare fall varning. Dessa påföljder beslutas av börsens diciplinnämnd. Enligt punkt 4 i avtalet föreskrivs vidare att ett bolag som inte i väsentligt avseende uppfyller kraven för notering kan avnoteras efter beslut fattat av börsens styrelse. Här kan vi alltså se att idrottsklubben har ett ansvar att hela tiden vara aktivt uppmärksam på att följa avtalet. Detta är både tid- och kostnadskrävande och behöver således vägas in i beslutet om en börsintroduktion.

6.4.4 Näringslivets Börskommité (NBK)

Näringslivets börskommité (NBK) bildades på 60-talet med Sveriges Industriförbund och Stockholms Handelskammare som huvudmän. NBK utgör ett av Sveriges viktigaste organ för självreglering inom kapitalmarknadsrätten och har till uppgift att arbeta för en god sed på den svenska aktiemarknaden. NBK liknar till stor del The City Panel on Takeovers and Mergers i Storbritannien. NBK verkar främst genom att ge ut ett antal rekommendationer som ämnar att binda börs- och noterade bolag. Dessa rekommendationer berör ämnesområden som t ex offentliga erbjudanden, information till aktiemarknaden och utformning av prospekt. Vissa rekommendationer är även bindande genom att de ingår i bilaga 2 av Stockholms Fondbörs noteringsavtal. Rekommendationerna i bilaga 2 är av stor betydelse eftersom de kan sanktioneras genom det civilrättsligt bindande noteringsavtalet.

6.4.5 Aktiemarknadsnämnden (AmN)

Aktiemarknadsnämnden (AmN) tillkom efter det s k Leo-fallet på 80-talet. Även AmN har inspirerats av The Panel i Storbritannien men till skillnad från The Panel behandlar nämnden i Sverige frågor inom hela aktiemarknadsområdet, inte enbart offentliga erbjudanden. AmN skall utarbeta god sed på värdepappersmarknaden men också bedöma konkreta fall. Det är en privaträttslig organisation som drivs som en ideell förening. Nämnden kan inte tillgripa några formella sanktioner utan sanktionen utgörs av att deras uttalanden offentliggörs. AmN undviker att behandla frågor inom allmän domstols kompetens och det finns heller ingen överinstans att överklaga till.

7 FRÅN IDROTTSFÖRENING TILL AKTIEBOLAG

För att över huvudtaget kunna vara föremål för en börsintroduktion måste den intresserade driva sin verksamhet i aktiebolagsform och härvid gäller att det måste röra sig om ett publikt aktiebolag.

Den som startar ett aktiebolag förutsätts göra detta i ett ekonomiskt syfte, dvs generera pengar för ägaren/ägarna. För en ideell förening gäller, som ovan nämndes, att den inte får bedriva rent ekonomisk verksamhet. Detta innebar innan den 29 maj 1999 att idrottsföreningarna inte fick bedriva sin verksamhet i aktiebolagsform då detta skulle strida mot villkoren för att kunna vara medlem i RF. Enligt RFS 10:2§ p2 måste en medlem i RF vara en ideell förening.

Vid RF-stämman som hölls i Malmö den 28-29 maj 1999 togs ett historiskt beslut som tillåter idrottsaktiebolag att delta i den idrottsliga verksamheten. Beslutet skall genomföras genom en ändring i RF-stadgarna och innebär följande:

- Specialidrottsförbunden ges genom en ändring i RF-stadgarna en möjlighet att tillåta aktiebolag i sin tävlingsverksamhet
- Det blir fortfarande idrottsföreningen som innehar en plats i seriesystemet genom sitt medlemskap i förbundet
- Föreningen ges rätt att upplåta sin plats i seriesystemet till ett Idrottsaktiebolag
- Idrottsaktiebolagen skall förbinda sig att följa idrottens regler
- Idrottsutövarna i idrottsaktiebolaget måste vara medlemmar i idrottsföreningen
- Två idrottsaktiebolag inom ett förbunds seriesystem får inte ha samma ägare
- Idrottsaktiebolaget skall ha idrotten eller ”därtill anknytande verksamhet” som sin huvudsakliga verksamhet
- Den upplåtande idrottsföreningen skall inneha röstmajoriteten på bolagets stäm-
ma²⁷

Beslutet innebär att beslutanderätten om utformningen av tävlingsverksamheten delegerats till Specialidrottsförbunden. Det är således upp till respektive Specialidrottsförbund att avgöra om de i sina stadgar vill införa bestämmelser som tillåter idrottsaktiebolag i tävlingsverksamheten. Så länge minimikraven i RF-stadgarna iakttas är Specialidrottsförbunden fria att utforma de regler de finner lämpliga.

8 FRÅN IDROTTSAKTIEBOLAG TILL BÖRSBOLAG

8.1 Privat AB till publikt AB

Inom den svenska associationsrätten skiljer man mellan privata och publika aktiebolag. Ett privat aktiebolag skall ha ett aktiekapital som uppgår till minst 100 000 kronor och för ett publikt aktiebolag till minst 500 000 kronor (ABL 1:3). En avgörande skillnad mellan dessa båda bolagskategorier är att det privata bolaget eller en aktieägare i detta bolag inte genom annonsering får söka sprida aktier, teckningsrätter eller av bolaget utgivna skuldebrev eller optionsbevis (ABL 1:3 st 1). Privata bolag får inte heller erbjuda fler än 200 personer att teckna eller förvärva dessa värdepapper. Denna regel gäller dock inte om antalet utbudna poster understiger 200 stycken eller om erbjudandet avser överlåtelse till högst 10 förvärvare (ABL 1:3 st 2 och 3). Av betydelse för den förening som vill söka sig till börs eller auktoriserad marknadsplats är att endast publika bolag kan vara föremål för sådan handel (4st).

Enligt ABL 17:1 skall ett beslut om byte av bolagskategori fattas av bolagstämman enligt reglerna i 9 kapitlet ABL om beslut av ändring av bolagsordning. Eftersom det rör sig om ett viktigt beslut krävs det kvalificerad majoritet d v s två tredjedelar av såväl de avgivna rösterna som de vid bolagsstämman företrädde aktierna enligt 9:30. Vidare krävs att bolagets firma ändras enligt föreskrifterna i kapitel 16. Det måste framgå av firman att det rör sig om ett publikt aktiebolag.

8.2 Publikt AB till Avstämningsbolag

En effektivbolagsstruktur är viktigt för ett bolag eftersom det medger en överblick över företaget. I bolagsordningen kan införas ett förbehåll att den som på fastställd avstämningsdag är införd i aktieboken eller förteckning enligt ABL 3:12 skall anses behörig att mottaga utdelning och, vid fondemission, ny aktie som tillkommer aktieägare samt att utöva aktieägares företrädesrätt att delta i emission (ABL 3:8). Ett bolag med den typen av förbehåll kallas avstämningsbolag och enligt 1:3 AKL får aktiebrev, emissionsbevis och interimsbevis inte utföras i sådana bolag (ABL 3:8 st 2). Det rör

²⁷ Pressrelease ifrån RF, <http://www.svenskidrott.se/rim/1999/pressrelease/bolagisering.htm>

sig således om ett datoriserat papperslöst system som administreras av Värdepapperscentralen VPC Aktiebolag (värdepapperscentralen).

Stockholms Fondbörs noteringsavtal punkt 3 föreskriver att noterade bolag skall ha ett avstämningsförbehåll i bolagsordningen enligt ABL 3:8 eller motsvarande associationsrättslig lagstiftning. Det är alltså ett krav att inregistrerade och noterade bolag skall vara avstämningsbolag.

8.3 Från avstämningsbolag till börsbolag eller noterat bolag

En idrottsförening som har gjorts om till ett avstämningsbolag kan skaffa nytt kapital genom en nyemission. Om bolaget vill vända sig till mer än 200 personer att teckna aktier måste bolaget vara publikt (ABL 1:4).

Det främsta sättet att utökas sitt kapital och aktieägarkrets är genom en introduktion på en börs eller auktoriserad marknadsplats. Med börs menas enligt BCL 1:4 p1 ett företag som fått auktorisation enligt andra kapitlet att driva verksamhet som syftar till att åstadkomma regelbunden handel med finansiella instrument mellan till verksamheten anslutna medlemmar. En auktoriserad marknadsplats är också ett företag med auktorisation enligt 7 kapitlet BCL att bedriva verksamhet som syftar till att åstadkomma regelbunden handel med finansiella instrument. Skillnaden ligger i att en auktoriserad marknadsplats inte har ett medlemskrav (BCL 2:4 p3).

Det ställs hårda krav för att ett bolag skall få komma in på börsen. Dessa sk listningskrav skall även vara uppfyllda efter börsintroduktionen. Det är således av stor vikt för företaget att vara väl förberedd. Det är också en dyr och komplicerad process där inte minst kostnaden för upprättande av prospekt måste beaktas.

Det krävs noggrann planering för ett företag som planerar en börsintroduktion. Normalt räknar man med att tre år är en lämplig tid för planering och omstrukturering av

företaget.²⁸ När ett bolag skickar in en ansökan om börsintroduktion tillsätter börsen en sk borsrevisor som skall granska företaget samt se till att det uppfyller listingskraven. En dialog förs mellan borsrevisorn och företaget. Frågor som diskuteras är hur bolagets styrelse skall vara sammansatt, hur företaget löpande skall informera marknaden och andra viktiga frågor som måste lösas för att företaget skall bli rättvist värderat och klara sig på marknaden. Om kraven uppfylls får sedan bolaget underteckna ett noteringsavtal. Detta avtal har utarbetats mellan marknads parter och utgör ett civilrättsligt bindande avtal. Beslut om börsnotering fattas sedan av börsens styrelse.

9 INTERNATIONELL JÄMFÖRELSE

9.1 Allmänt

I Sverige har det på senare tid framförts allt mer synpunkter rörande bolagisering och börsintroduktion av de svenska idrottsklubbarna. Ideella föreningar har länge präglats av frivilligt arbete och ideella syften. En ideell förening skall inte heller ha ett vinstsyfte. Problem har därför uppsått eftersom en klyfta har bildats mellan å ena sidan ideell ungdomsverksamhet och å andra sidan elitidrott samt föreningens ökade ekonomiska verksamhet. För att hitta alternativ till den svenska idrottsliga organisationen är det intressant att se hur idrottsverksamheten är organiserad utomlands. Sverige är långt ifrån först med att tillåta bolagisering. Det kan vidare vara av intresse att se vilken associationsform som tillåts i större internationella tävlingar.

9.2 Danmark

I Danmark finns det flera olika alternativa associationsformer för idrottsklubbar. Den danska idrotten skiljer mellan professionell fotboll och amatörfotboll. En kontraktsklubb är en klubb som har kontrakterade proffsspelare. När proffsfotboll dvs kontraktsfotboll tilläts i Danmark blev det samtidigt tillåtet att upplåta spelrätten (platsen i seriesystemet) till en tredje part. Det finns ingen regel att denne tredje man (tredje-

²⁸ Gometz Ulf, ”En vägledning till börsen” s 25

mand) skall vara ett bolag men i första hand avses dock den danska akitebolagsformen Aktieselskap (AS).²⁹

Den danska motsvarigheten till det svenska Fotbollsförbundet heter Dansk Bollsfil-Union (DBU). Enligt DBU:s stadgar kan en fotbollsklubb, en s k kontraktsklubb, få tillstånd att överlåta kontraktshotbollen till tredje man. Överlåtelsen är dock villkorad och tredje man (inklusive dennes spelare, ledare och tränare) måste underkasta sig samma stadgar, regler och myndighetsföreskrifter som gäller för organisationer och klubbar (inklusive spelare, ledare och tränare) som hör under DBU.³⁰

Ett ytterligare villkor för att bli en s k kontraktsklubb är att klubben har en organiserad ungdomsverksamhet (DBU:s stadagar 7§). Detta utgör ett exempel på att det går att kombinera både en vinstdrivande elitverksamhet och en ideellt organiserad ungdomsverksamhet.

Samtliga danska professionella klubbarna har valt den associationsrättsliga formen Aktieselskap (AS) vilket motsvarar det svenska aktiebolaget. DBU godkänner att detta bolag deltar med högst ett lag i "Superligan" d v s i division 1 och med ett lag i "Danmarksserien" d v s i den lägre serien. Försätts den tredje parten (Aktieselskapet) i konkurs resluterar det i att laget flyttas till en lägre division.³¹

Det finns ingen formell regel om ägarbegränsning eller liknande förbehåll som gör att klubben kan utöva kontroll över verksamheten som förts över till tredje man. Relationen mellan klubb och tredje man förutsätts regleras i ett mellan parterna upprättat avtal. Utformandet av detta avtal kan variera från klubb till klubb.

Danmark har således legat före Sverige vad gäller olika alternativ för idrottslig verksamhet. som exempel kan nämnas att Bröndby IF redan 1978 startade ett bolag. Föreningen Bröndby IF startade en stiftelse som i sin tur bildade ett bolag i vilket herrfot-

²⁹ "Alternativ Associationsform för Idrottslig verksamhet" s 8

³⁰ DBU:s stadgar 36§ p 2

³¹ "Alternativ Associationsform för Idrottslig verksamhet" s 8

bollen skulle bedrivas. Alternativet minskar risken för att föreningen tappar kontrollen över bolaget och i slutet av 80-talet introducerades Brøndby A/S på börsen i Köpenhamn. 1991 och 1997 genomfördes nyemissioner. Den förstnämnda för att täcka upp förluster som gjorts i kommersiella sammanhang eftersom klubben annars riskerade att degraderas till en lägre division.³²

9.3 Norge

I Norge finns det aktiebolag (AS) som idrottsklubbarna själva har bildat. Det finns även aktiebolag som föreningar har slutit avtal med samt helt fristående aktiebolag. Norges motsvarighet till svenska Riksidrottsförbundet, Norges Idrettsforbund (NIF), förbjuder dock att AS t ex spelar fotboll i seriespel. De idrotts-AS som finns bedriver ofta blandat verksamhet d v s de driver vid sidan av den traditionella idrottsverksamheten även t ex allmän reklamverksamhet och souvenirverksamhet. Varje spelare (idrottsutövare) måste, oberoende av att vara anställd av AS, vara medlem i föreningen och representera denna för att falla in under NIF:s regler.

Norska ”idrettslag” (föreningar) kan samarbeta med andra föreningar, ”selskap” (bolag), stiftelser och andra rättssubjekt. Samarbetsavtalet måste dock ofta föreläggas NIF för godkännande. NIF kan uppställa villkor för godkännande och NIF:s styrelse kan utarbeta riktlinjer för dessa avtal.³³

9.4 England

Den engelska organisationen för idrottslig verksamhet går inte att jämföra med den nordiska. De engelska klubbarna har alltid varit ägda i en eller annan mening. På 80-talet introducerades en del av dessa privata klubbar på börsen i London och detta har utgjort den viktigaste förändringen på senare tid. Som exempel på klubbar som börsin-

³² Göteborgs-Posten 1998-11-19 s 40, ”Bolagisering på gott och ont” av Pål Sommelius, Jan Majlard, Tomas Gustavsson, Magnus Creutz och Richard Frank

³³ ”Alternativ Associationsform för Idrottslig verksamhet” s 8

troducerats kan nämnas Manchester United vars aktiekurs och börsvärde har ökat kraftigt sedan introduktionen.

De engelska förbunden drivs som formella bolag i den juridiska formen ”Limited Companies”. Även ”The Football Association Premier League Limited” drivs som aktiebolag där respektive Premier League klubb äger en aktie var. Den 21:a och sista aktien eller den s k ”golden share” ägs av ”The Football Association”.³⁴

9.5 Italien

Italien tillåter att idrottslig verksamhets drivs i bolagsform. Även börsintroduktion har tillåtits. Lazio var den första klubben som introducerades på börserna 1998 och därefter har även Inter, Milan och Juventus börsintroducerats.³⁵

Enligt Italiens fotbollsförbund är det inte tillåtet att tjäna pengar på fotboll utan samtliga vinster skall återinvesteras i klubben. Detta orsakade vissa problem och för att möjliggöra en börsintroduktion har vissa undantag gjorts. Det är vidare bara klubbar som kan uppvisa tre förlustfria år som tillåts notera sina aktier på italiensk börs.

9.6 Frankrike

Frankrike har relativt sent godkänt idrottsföreningar i aktiebolagsform. Klubbarnas vinst får dock inte delas ut till privata ägare. Den tidigare borgerliga regeringen godkände börsintroduktion men beslutet revs upp av den sittande vänsterregeringen. Som exempel på klubbar som är intresserade av en introduktion på börserna kan nämnas Paris-Saint-Germain, som ägs av franska televisionsbolaget Canal Plus och Olympique Marseille, som ägs av privata intressenter.³⁶

³⁴ a a s 9

³⁵ Göteborgs-Posten 1998-05-07 s 55, ”Situationen i övriga Europa” av Mats Hård och Jonas Karlsson

³⁶ a a s 55

9.7 Tyskland

Den tyska organisationen påminner till stor del om den nordiska och en liknande debatt om bolagisering och börsintroduktion har förts i Tyskland. Debatten har varit livlig men kortfattat önskar de stora fotbollsklubbarna få överföra sin elitverksamhet till Aktiengesellschaften (AG) dvs publika aktiebolag och börsintroducera dessa. Det tyska fotbollsförbundet (DFB) har dock varit motvilliga och hänvisar till att det finns en risk för splittring av tysk fotboll samt att gapet mellan stora och små klubbar kommer att öka.³⁷

9.8 Portugal

Aktiebolag har godkänts som associationsform för idrottslig verksamhet. Sporting Lisabon och Porto utgör exempel på klubbar som drivs som aktiebolag där klubben har kontroll över bolaget.

Det portugisiska idrottsförbundet har godkänt att aktiebolagen introduceras på den nationella börsen men eftersom börsen inte har godkänt bolagen förekommer ingen aktiehandel. Den stora klubben Benfica är intresserade av en börsintroduktion men den har försenats på grund av ekonomiska problem.³⁸

9.9 Österrike

Idrottsklubbar som aktiebolag tillåts i Österrike. I början av 90-talet introducerades Rapid Wien på börsen. Det började bra och aktiekursen steg kraftigt. Efter en rad olyckliga omständigheter som finansiella problem, sportsligt misslyckande samt att deras manager dömdes till fängelsstraff gjorde aktien värdelös. En österrikisk bank ingrep dock och räddade klubben. Klubben är idag föremål för Enics intresse.³⁹

³⁷ ”Alternativ Associationsform för Idrottslig verksamhet” s 9

³⁸ Göteborgs Posten 1998-05-07 s.55, se ovan fotnot 35

³⁹ a a s 55

10 DAGENS DEBATT

10.1 Allmänt

Det har varit en stor debatt både i klubbarna och i massmedia rörande bolagisering av svensk idrott. Bolagisering innebär att den ideella föreningen d v s idrottsklubben helt eller delvis övergår till den associationsrättsliga formen aktiebolag. Argumenten är många från båda sidor men gemensamt för de båda är att dagens reglering av ideella föreningar inte är tillräcklig.

Debatten har även varit stor vad gäller börsintroduktion av idrottsaktiebolag. Det finns ännu inte något idrottsaktiebolag på Stockholmsbörsen men intresset är stort. Frågorna är många om bolagen över huvud taget kommer att klara kraven för att komma in på börsen. Det är vidare tveksamt vilka faktorer som kommer att påverka börskursen och hur dessa bolag skall värderas.

10.2 Fördelar med bolagisering

- Tydliga och klara regler

Dagens regler rörande ideella föreningar tillkom innan det fanns elitidrott i Sverige och har inte anpassats nämnvärt efter idrottens utveckling. Svensk idrott har ändrats och i dag finns det en utbyggd elitidrottsverksamhet vid många klubbar. Tydliga och klara regler är en nödvändighet för att kunna driva elitverksamhet på ett professionellt sätt.⁴⁰ Det går inte heller att driva omfattande ekonomisk verksamhet utan tydliga förhållningsregler. Regleringen för ideella föreningar innehåller för många gråzoner vilket orsakar problem för både större och mindre klubbar.

- Ansvarsbegränsningar och tydligare intern organisationsstruktur

Aktiebolagsrätten innehåller tydliga regler för ansvarsfördelningen mellan VD, styrelse och bolagsstämma. Detta är av stor betydelse inte minst om företaget hamnar i ekonomiska svårigheter. En tydlig ansvarsfördelning kan också bidra till en effektiv beslutsprocess eftersom det framgår vilket område ett beslut tillhör och således vem som skall fatta beslutet.

- Klarare uppdelning mellan elitverksamheten och den ideella verksamheten

Genom att dela upp föreningens verksamhet kommer man att kunna skilja på den ideella verksamheten i föreningen och den professionella elitidrottsverksamheten i aktiebolaget. Detta medför fördelen att en konkurs eller andra ekonomiska problem i aktiebolaget inte direkt påverkar t ex barn- och ungdomsverksamheten.⁴¹

- Mer sammanhållen idrott. Risken minskar för att fristående proffsligor eller andra utbrytarorganisationer bildas på grund av organisatoriska skäl.⁴²
- Den kommersiella / professionella idrotten får verka i en miljö där de kommersiella förutsättningarna (lagar, förordningar, affärskultur mm) finns fastställda. Detta kan innebära att relationerna förbättras med t ex sponsorerna⁴³
- Det kan bli lättare att attrahera riskkapital till aktiebolag eftersom det regleras av tydligare lagar än ideella föreningar. Placerarna vet vilken associationsform de investerar och vilka regler som gäller för denna.⁴⁴
- Stat och kommun får lättare att skilja mellan kommersiell och ideell verksamhet. Detta kan underlätta vid t ex beskattning och tillämpningen av avdragsregler. Stat och kommun kan vidare fortsätta att ge ekonomiska bidrag till den ideella före-

⁴⁰ ”Djurgården bildar mångmiljonbolag”, Nerikes Allehanda 1998-11-05 s 33, av Peter Wikström

⁴¹ Motion till RF från Djurgården IF Fotbollförening, Djurgården IF Ishockeyförening och Hammarby IF s 2

⁴² a a s 2ff

⁴³ a a s 3

ningen medan bolaget får klara sig på samma regler som för andra svenska aktiebolag.⁴⁵

- Marknadsmässig värdering

Det finns inga klara värderingsregler för ideella föreningar. Dessa är däremot väl utarbetade inom revisionsrätten och den associationsrättsliga lagstiftningen.

10.3 Nackdelar med bolagisering

- Idealiteten i idrotten försvinner

Svensk idrott har länge varit organiserad kring idealitet. Idrott skall bedrivas för nöjes skull och inte styras av ekonomiska särintressen. Idrottens kärna är den glädje som den sprider bland allmänheten och framförallt bland barn och ungdomar. Bolagisering kan vara en fördel ur organisatorisk synvinkel men idealiteten i verksamheten får inte försvinna. Detta berättar PO Hansson som sedan många år är aktiv inom ÖIS.⁴⁶

- Skatte- och avgiftseffekter

Idrottsaktiebolag kommer att bli skyldiga att betala statlig inkomstskatt på 28 % för eventuell vinst. Verksamheten blir även momspliktig vilket innebär moms på alla varor samt även en nedsatt moms på 6 % för biljettintäkter. Penningflöden kommer enligt utredningen inte att kunna löpa lika enkelt på grund av gällande skatteregler. Det kan även bli problem att överföra ekonomiska tillgångar från idrottsaktiebolaget till föreningen eftersom det kan ses som förtäckt vinstutdelning enligt ABL 12 kapitlet. Det blir endast tillåtet att överföra ekonomiska tillgångar mot betalning för varor och tjänster som köps av föreningen. Sådana varor måste dock prissättas inom en rimlig marknadsmässig prisnivå för att vara en godtagbar avdragsgill kostnad vid inkomst-

⁴⁴ a a s 3

⁴⁵ a a s 3

⁴⁶ Intervju den 22/6 1999 med PO Hansson, ÖIS

taxeringen av bolaget. Momsskyldighet kan även inträffa för hyres- och övergångser-sättningar för utländska spelare men denna fråga är under utredning. Skattesatsen skulle då vara 25 %.⁴⁷

- Mindre bidrag. Statliga och kommunala bidrag kommer med största sannolikhet inte att komma Idrottsaktiebolagen till del än vad som gäller för näringslivet i öv-rigt.⁴⁸
- Bingospel, eller egentligt lotteri, får enligt Lotterilagen i princip bara anordnas av svensk juridisk person som är ideell förening och som har till huvudsakligt syfte att främja allmännyttigt ändamål i landet. Undantagstillstånd kommer troligen inte att ges för Idrottsaktiebolag.⁴⁹
- Ungdomsverksamheten riskerar att försvinna eftersom företagen kan se denna som en onödig kostnad.
- Företag vill kanske inte sponsra klubbarna regelbundet utan nöjer sig med att köpa aktier i bolaget. Det blir då en engångseffekt.⁵⁰
- Klyftan mellan rika och fattiga klubbar kommer att öka.⁵¹
- Vem skall betala polisbevakningen på matcherna?

Kostnaden för polisbevakning har ökat i takt med att våld i samband med större mat-cher blivit allt vanligare. Denna kostnad måste vägas in i beslutet om bolagisering.⁵²

⁴⁷ ”Alternativ Associationsform för Idrottslig verksamhet” s 19 ff

⁴⁸ a a s 25

⁴⁹ a a s 25

⁵⁰ ”Idrottsföreningar som aktiebolag” – en studie om varför idrottsföreningar söker sig till riskkapitalmarknaden, Seminariearbete Handelshögskolan s 27 av Pernilla Berndtsson och Rickard Rosén

⁵¹ ”Bolagisering på gott och ont”, Svenska Dagbladet 1998-11-19 s 40, av Pål Sommelius, Jan Majlard, Tomas Gustavsson, Magnus Creutz och Richard Frank

Enligt Ordningslagen (SFS 1993:1617) gäller att den som i vinstsyfte anordnar en offentlig tillställning skall ersätta polismyndigheten kostnaden för att hålla ordning vid tillställningen. Om det finns särskilda skäl skall också den som i vinstsyfte anordnar allmän sammankomst åläggas en motsvarande ersättningsskyldighet (2:25§). Med offentlig tillställning förstås enligt 2:3§ p1 tävlingar och uppvisningar i sport och idrott. Polismyndigheten får vidare meddela de villkor som behövs för att upprätthålla ordningen och säkerheten vid sammankomsten eller tillställningen (kapitel 2). Enligt 2:16 får polismyndigheten meddela de villkor som behövs. Dessa villkor kan innefatta en skyldighet för anordnaren att anlita personal. Anställd säkerhetspersonal regleras enligt lagen (1980:578) om ordningsvakter. Anordnaren av tillsällningen får dock inte belastas med onödiga kostnader eller på annat sätt försvåras att anordna tillställningen (2:16 st2).⁵³

Bolagisering kommer att innebära en förändring eftersom ersättningsskyldigheten enligt 2:16 inte gäller ideella föreningar, i detta fall som anges i 7§ 5 mom. Fjärde stycket a-d lagen (1947:576) om statlig inkomstskatt d v s allmännyttiga idrottsföreningar. Rikspolisstyrelsen (RPS) har vidare uttalat att ett idrottsAB:s verksamhet inte kan betraktas på annat sätt än vinstsyftande vilket även överensstämmer med aktiebolagsrättsliga regler.⁵⁴

Det är den lokala polismyndigheten som fattar beslut om eventuellt ersättningskrav för polisbevakningskostnader samt dess storlek och omfattning. Därför är det troligt att olika Idrottsaktiebolag kommer att behandlas olika beroende på var i landet de befinner sig. Alla matcher behöver inte lika mycket skydd och bevakning vilket också gör att kostnaden kommer att vara olika för olika klubbar.

10.4 Fördelar med börsintroduktion

⁵² ”Dagens stora idrottsfråga: Att bolagisera eller inte bolagisera...”, Svenska Dagbladet 1998-05-05 s 44, av Sune Sulvén

⁵³ ”Alternativ Associationsform för Idrottslig verksamhet” s 23 f

⁵⁴ a a s 23 f

- Ökat kapital

En av de främsta anledningarna till att bolag söker sig till riskkapitalmarknaden är för att få tillgång till större ekonomiska resurser. Ökat kapital kan minska föreningens sårbarhet och hindra påtryckningar från utomstående. Tillgång till kapital innebär även en finansiell trygghet för såväl den administrativa personalen som för spelarna.⁵⁵

- Behålla bra spelare i klubben

Många duktiga svenska spelare lockas av högre löner i utlandet. Idrottsklubbar utomlands har ofta betydande resurser och har därför råd att betala höga löner. En förutsättning för att Sverige skall kunna bedriva konkurrenskraftig elitidrott är därför att lönerna höjs för professionella idrottsmän och idrottskvinnor.

- Goodwill

Sponsorintäkter och souvenirförsäljning har fått en allt viktigare del i klubbens ekonomi. För att öka dessa inkomster är det av betydelse att göra klubben känd. En marknadsnotering innebär att företaget ständigt bevakas av media och börskursen kommer att noteras varje dag i ledande dagstidningar. En börsintroducering medför att klubben får gratis publicitet i media vilket är mycket värdefullt. Eftersom det ännu inte finns någon idrottsklubb på Stockholms Fondbörs kan de första klubbarna räkna med extra uppmärksamhet i media.⁵⁶

10.5 Nackdelar med börsintroduktion

⁵⁵ ”Idrottsföreningar som aktiebolag” s 25 f

⁵⁶ ”Vägvisaren till börsen” av Ulf Gometz s 13 f

- Ingen garanti att aktien blir fulltecknad och att föreningen får in de önskade pengarna.
- Ökad administration

En börsintroduktion innebär skärpta krav på interna styrsystem och på att det finns en utbyggd informationsstruktur. Marknaden behöver ständigt vara informerad om vad som händer i företaget för att marknadsvärderingen är korrekt.

- Dyr process

Det är en tidskrävande och dyr process att introduceras på en börs eller auktoriserad marknadsplats. Upprättande av prospekt utgör en stor kostnad.

- Högriskaktie

Aktier i Idrottsaktiebolag kan komma att betraktas som högriskaktier eftersom det ännu är osäkert vilka faktorer som kommer att påverka aktiekursen. Aktien kan vidare vara svår att värdera när det är lågsäsong för den idrottsverksamhet bolaget bedriver. Eftersom idrottsföreningen skall äga majoriteten av rösterna kan aktieägarna inte heller påverka besluten på ett effektivt sätt.⁵⁷

- Skatteskal

Det är bara O- och OTC-listorna som är befriade från förmögenhetsskatt. Det leder till att den som innehar aktier på A-listan drabbas av förmögenhetsskatt.

- Risk att idrottsföreningen förlorar kontrollen över bolaget⁵⁸

⁵⁷ ”Så tycker din klubb om bolagisering”, Expressen 1999-05-31 s 12 av Ola Axelsson och Tobias Bergman

⁵⁸ ”Dagens stora idrottsfråga: Att bolagisera eller inte bolagisera...”, Svenska Dagbladet 1998-05-09 s 44, av Sune Sulvén

Det finns en risk att en fysisk eller juridisk person köper upp och/eller lägger bud på aktierna eller en aktiemajoritet i bolaget. Bolaget måste ha ett väl utbyggt försvar mot detta. Om det är en icke önskvärd utveckling utgör det en risk – om det är rätt köpare och bra pris kan det ses som en möjlighet.⁵⁹

- Badwill

Publiciteten och den ökade insynen kan upplevas som en negativ risk. Om någonting går snett i bolaget kommer detta snabbt till medias och därmed allmänhetens kännedom.⁶⁰

10.6 Sammanfattning

Debatten har varit intensiv rörande både bolagisering och börsintroduktion. Det finns för och nackdelar med båda alternativen. Det viktiga för den enskilda idrottsklubben är dock att de själva noggrant analyserar vilken associationsrättslig form som passar dem och deras verksamhet bäst.

⁵⁹ ”Vägvisaren till börsen” s 13 f

⁶⁰ a a s 14

11 STOCKHOLMS FONDBÖRS LISTNINGSKRAV

11.1 Inledning

De aktiebolag som önskar bli introducerade vid en börs, i detta fall Stockholms Fondbörs, måste iaktta vissa bestämmelser för att kunna lyckas med en introduktion. I detta kapitel kommer vi närmare gå in på vilka krav som ställs på bolagen för att i nästa kapitel kommentera kraven utifrån Idrottsaktiebolagens perspektiv.

11.2 Listningskraven

11.2.1 Tre års historik

A- och OTC-listorna

”Bolaget skall ha minst tre års verifierbar historia d v s den nuvarande verksamheten skall i sina huvuddrag ha bedrivits i tre år och bolaget skall kunna presentera redovisningshandlingar för dess år.”⁶¹

Det första listningskravet innebär alltså att bolaget måste uppfylla ett treårskrav. Bolaget skall kunna visa fullständiga redovisningshandlingar (årsredovisningar) för de tre senaste åren. En pro forma redovisning, d v s en redovisning upprättad som om nuvarande organisation hade förelegat de senaste tre åren, skall bifogas de två tidigare åren om väsentliga förändringar skett i bolagets verksamhet. Sådana förändringar kan vara t ex stora företagsköp, företagsförsäljningar eller avveckling av del av verksamhet. Om väsentliga problem föreligger att i pro forma redovisningen uppskatta finansiella intäkter och kostnader och dessa poster är av mindre betydelse för bilden av företaget kan redovisningen avse resultatet före finansnetto.⁶²

⁶¹ Stockholms Fondbörs listningskrav p1

⁶² Börsregler s 37

I ytterligare två fall skall en pro forma redovisning upprättas. Det första fallet rör notering av en koncern som uppkommit genom förvärv eller samgående mellan två eller flera börsbolag. Det andra fallet rör notering av ett från ett börsbolag avknoppat dotterbolag då de två första åren kan redovisas pro forma. För det senaste året skall dock fullständig årsredovisning och delårsrapportering presenteras.

O-listan

För O-listan finns det inga krav på historik. Det krävs alltså inte att bolaget skall ha bedrivit verksamhet i ett visst antal år. Kravet på tre års historik utgör således ingen hinder för de idrottsföreningar som nyligen har bolagiserat sin verksamhet.

11.2.2 Dokumenterad vinstintjäningsförmåga

A- och OTC-listorna

”Bolaget skall ha dokumenterad vinstintjäningsförmåga.”⁶³

Normalt krävs det att vinsten står i rimlig proportion till bolagets storlek och till den normala vinsten i branschen. Även vinst det senaste året krävs.

O-listan

Kravet på en dokumenterad vinstintjäningsförmåga finns inte på O-listan. Det blir dock även här intressant att definiera exakt vilken typ av verksamhet som bolaget bedriver.

⁶³ Stockholms Fondbörs listingskrav p2

11.2.3 Börsmässiga krav beträffande ledning

A- och OTC-listorna

”Bolaget skall utfylla börsmässiga krav beträffande ledning, styrelsens sammansättning, ekonomistyrning och kapacitet för aktiemarknadsinformation.”⁶⁴

Det är viktigt för ett modernt företag att ha en effektiv ledning. Ofta krävs det snabba beslut och det är då viktigt att man fort kan få in ett genomarbetat beslutsunderlag. En styrelse i ett börsbolag står hela tiden under uppsikt och har därför en press på sig att fatta korrekta beslut. Bolaget har också genom noteringsavtalet en skyldighet att hålla aktiemarknaden informerad. Att arbetet inom företaget hela tiden observeras utgör en stor skillnad mellan ett noterat och ett onoterat bolag. Det krävs därför stor planering från bolagets sida för att uppfylla börsens krav.

Styrelsens sammansättning är viktig. En av de viktigaste principerna inom svensk aktiebolagsrätt och börsrätt är likabehandling av aktieägarna. För att säkerställa detta bör det i styrelsen finnas en till två ledamöter (exklusive löntagarrepresentanter) som är oberoende av huvudaktieägarna. Med huvudaktieägare menas aktieägare som äger mer än 10 procent av aktier och röster. Det är vidare av betydelse att skilja bolagets styrelse och företagsledning åt. Därför bör representanter för företagsledningen inte ingå i styrelsen. Detta gäller dock inte för VD och om de anställda är stora ägare kan de ha en representant i styrelsen.

Ett ekonomi- och rapporteringssystem av hög klass skall finnas. Det skall möjliggöra snabb och frekvent rapportering till ledning och styrelse, vanligen i form av månatliga rapporter. Detta krav får anses naturligt eftersom beslut ofta måste fattas under tidspress. Vidare underlättar ett väl fungerande ekonomisystem utarbetandet av korrekta årsredovisningar och kvartalsrapporter. Kraven på dessa system höjs dock och numera är det även viktigt att de uppfyller säkerhetskraven för att kunna skydda sig mot oöns-

⁶⁴ Stockholms Fondbörs Listningskrav p3

kade intrång. Redovisningen skall vidare upprättas enligt god redovisningssed och med tillämpning av Redovisningsrådets rekommendationer.

I styrelsen för bolaget skall finnas åtminstone en person med tillräcklig erfarenhet av de speciella problem som en börsnotering innebär. Aktiemarknaden måste hela tiden hållas informerad om vad som händer i företaget. En informationschef specialiserad på detta kan underlätta arbetet. Företaget har även rätt att anlita utomstående konsult hjälp. Det är av mycket stor betydelse att informationsgivningen till marknaden sker på ett organiserat sätt eftersom informationen utgör beslutsunderlag för investerarna. Ulf Gometz, auktoriserad revisor på revisionsbyrå Ernst & Young och tidigare adjungerad professor i revisionsrätt vid Handelshögskolan vid Göteborgs Universitet, betonar vikten av att informationen hela tiden är korrekt, relevant, snabb och samtidig.⁶⁵

O-listan

”Bolaget skall ha förutsättningar att uppfylla börsmässiga krav beträffande ledning, styrelsens sammansättning, ekonomistyrning och kapacitet för aktiemarknadsinformation.”

Här räcker det alltså att bolaget har förutsättningar att uppfylla dessa krav. Skillnaden gentemot A- och OTC-listorna är att det inte kan dokumenteras att organisationen uppfyller börsmässiga krav t ex om bolaget är nybildat och har arbetat med en liten organisation. Kraven anses uppfyllda om man bedömer att företaget rimligen når upp till en acceptabel organisationsmässig nivå. Vid kontrollen tittar man t ex på de aktuella personernas kompetens och tidigare erfarenhet. Det är dock värt att observera att en effektiv ledning i ett börsbolag är av stor vikt för att behålla aktiemarknadens förtroende.

⁶⁵ ”Vägvisaren till börsen” s 17

11.2.4 Spridningskrav

A-, OTC- och O-listorna

”Bolaget skall ha minst ett visst antal aktieägare som vardera äger aktier motsvarande minst en handelspost.

För A-listan är antalet 2000 varvid handelsposten är det antal aktier som motsvarar ett halvt basbelopp (cirka 18000 kr).

För OTC-listan och O-listan är antalet 500 respektive 300 varvid handelsposten är ett kvarts basbelopp (cirka 9000 kr).⁶⁶

Tanken med spridningskravet är att det skall säkra likviditeten i aktien d v s att det är en rimligt stor omsättning i aktiehandeln. En aktie som inte omsätts riskerar att avnoteras eller flyttas till en annan lista.

11.2.5 Ägarkoncentration

A-, OTC- och O-listorna

”Bolaget skall ha minst 25 procent av aktierna och minst 10 procent av rösterna i allmän ägo. Med allmän ägo avses någon som direkt eller indirekt äger mindre än 10 procent av aktiekapitalet eller rösterna. För O-listan kan dock bolag med minst 10 procent av aktierna i allmän ägo accepteras.”⁶⁷

Dessa krav är absoluta. Ett bolag som inte uppfyller kraven riskerar att avnoteras eller att flyttas till en ny lista.

⁶⁶ Stockholms Fondbörs Listningskrav p4

⁶⁷ Stockholms Fondbörs Listningskrav p5

11.2.6 Börsvärde

A-, OTC- och O-listorna

”Bolaget skall ha ett börsvärde på minst 300 Mkr (A-listan) respektive 50 Mkr (OTC-listan).”⁶⁸

Om börsvärdet minskar efter noteringen föranleder detta inte avnotering eller flyttning till någon annan lista eftersom det får ses som normalt att ett företags värdering på aktiemarknaden ändras kontinuerligt. För O-listan finns det inget minsta börsvärde.

11.2.7 Börs-noteringsprospekt

A-, OTC- och O-listorna

Det finns detaljerade regler rörande hur och när prospekt skall utformas. Prospekten skall uppfylla Finansinspektionens föreskrifter. Ett prospekt behöver inte upprättas om bolaget redan varit noterat på en annan lista på Stockholms Fondbörs i minst två år och sedan vill byta lista.

12 KOMMENTAR TILL LISTNINGSKRAVEN

12.1 Allmänt

Det ställs höga krav på de idrottsaktiebolag som vill introduceras på en börs eller en auktoriserad marknadsplats. Både kraven från Stockholms Fondbörs AB och Riksidrottsförbundets krav måste vara uppfyllda. För den enskilda föreningen innebär detta två separata regelverk och fråga uppkommer om de är samstämmiga eller i vart fall går att kombinera. I detta kapitel försöker vi besvara dessa frågor samt utreda hur regelverken påverkar idrottsaktiebolaget.

12.2 Kommentar till kravet på historik

Bolaget skall vid tiden för ansökan ha bedrivit sin verksamhet i minst tre år med i huvudsak samma verksamhet och storleksordning. Eftersom Riksidrottsförbundet först 1999 godkände att idrottslig verksamhet får bedrivas i aktiebolagsform, finns det idag troligtvis ingen förening som uppfyller detta krav.⁶⁹ De undantag som finns gäller för det första bolag som kommer från börsmiljö, dvs verksamhet som utgör del av bolag som är börsnoterat t ex genom en avknoppning av verksamheten. Det andra undantaget gäller de bolag som kommer från en stabil och informationsmässigt högkvalitativ miljö som i stort motsvarar kraven på börsbolag. Uppfyller bolaget ett av dessa krav skall det upprätta en proformaredovisning och det måste finnas minst ett räkenskapsår, omfattande minst åtta månader, i den huvudsakliga skepnad bolaget har vid introduktionen.

Det första undantaget är svårt att uppfylla eftersom det inte finns några idrottsföreningar på börsen i dag. Avknoppning och fusion mellan två företag är därför inte möjligt.

Det är intressant om Idrottsaktiebolaget med hjälp av en proformaredovisning av föreningens verksamhet kan uppfylla det andra undantaget. Eftersom listningskraven talar om bolag är det av intresse om det går att föra analogislut så att reglerna skall omfatta även ideella föreningar. Detta kan dock vara svårt eftersom de oklara regler som finns för föreningar inte kan sägas utgöra en börsmiljö. Det finns t ex inga tillförlitliga regler för hur tillgångarna i föreningen skall värderas så det är svårt att jämföra föreningens årsredovisning med ett företags. En förutsättning skulle i så fall vara att föreningen kan uppvisa att det i redovisningshandlingarna tydligt anges en uppdelning av elitverksamheten och den övriga verksamhet som skall bolagiseras. Redovisningshandlingar utgör dock bara ett av många led i prövningen om det finns förutsättningar till börsintroduktionen.

⁶⁸ Stockholms Fondbörs Listningskrav p6

⁶⁹ Riksidrottsförbundets ordinarie stämma 28-29 maj 1999 i Malmö

tion. Det skulle troligen vara alltför långtgående att göra ett sådant analogislut särskilt med beaktande av att en av de främsta anledningarna till bolagisering just är bristen på regler.

O-listan står öppen för idrottsaktiebolag eftersom den inte ställer något krav på historik. Ett bolag kan sedan byta till A- eller OTC-listorna när tre år har gått och kravet är uppfyllt. O-listan har dock lägre status men eftersom den är befriad från förmögenshetsskatt utgör den ändå ett bra alternativ.

12.3 Kommentar till kravet på vinstintjäningsförmåga

12.3.1 Idrottsföreningens inkomster

Den enskilda ideella föreningen drivs inte med ett vinstsyfte. Ekonomiska frågor har naturligtvis ändå stor betydelse eftersom de möjliggör föreningens existens. För att föreningen skall kunna fungera krävs att det finns pengar att betala t ex lokaler, tränare, tävlingar och andra klubbarrangemang.

I takt med minskat statligt och kommunalt ekonomiskt stöd har betydelsen av en kompetent effektiv styrning och organisation ökat. För att en ideell förening skall fungera är det i dag nödvändigt att beslut fattas på ett effektivt sätt och att föreningen har en god ekonomisk balans. De stora idrottsföreningarna har i dag också stora summor till sitt förfogande och bedriver en betydande ekonomisk verksamhet. Även om föreningen inte får drivas med vinstsyfte är det trots allt pengar som gör att man har råd att bedriva barn- och ungdomsverksamhet samt ge pensionärer möjlighet att utöva idrott till ett nedsatt pris.

12.3.1.1 Inkomstkällor

- Biljettförsäljning

En av klubbens viktigaste inkomstkällor har länge varit biljettförsäljning till matcherna. Detta gäller främst de större klubbarna eftersom deras matcher drar betydligt större publik. På senare tid har dock publikantalet minskat vilket lett till att denna inkomstkälla fått mindre betydelse. Som exempel kan nämnas att fotbollsklubben ÖIS tidigare hade cirka 5000 åskådare i genomsnitt per match men att antalet var knappt 2000 år 1998. Under 1999 har dock ÖIS större sportsliga framgångar och därefter har åskådaran antalet nästan fördubblats i jämförelse med föregående år. Det visar tydligt hur viktigt det är att klubben spelar bra eftersom det då blir roligare för publiken vilket i sin tur lockar ytterligare åskådare.⁷⁰

- Sponsring

Sponsring har blivit allt viktigare för den enskilda klubben. Lennart Magnusson är VD för Marknadsföringsgruppen i Göteborg (MIG). Han har också varit aktiv i ÖIS under många år där han bl a varit ansvarig för sponsring och marknadsföring. Magnusson beskriver att sponsring handlar om att företag vill vara i fokus i ett seriöst sammanhang. Med seriöst sammanhang förstås organisationer som arbetar inom miljö, kust & hav, kultur (inklusive idrott) samt forskning. Eftersom fotbollsarrangemang har drabbats av olyckliga omständigheter som huliganism har det blivit svårare för fotbollsklubbar att hitta sponsorer. Detta eftersom företag inte vill riskera att synas i negativa sammanhang.⁷¹

Genom att enskilda personer eller vanligtvis företag donerar pengar till den ideella föreningen hjälper de klubbens ekonomi. Som tack för sitt stöd får deras namn synas t ex i klubbens marknadsföring. Detta utgör egentligen en form av reklam för företaget

⁷⁰ Intervju den 22/6 1999 med PO Hansson, ÖIS

⁷¹ Intervju den 1/7 1999 med Lennart Magnusson, VD Marknadsföringsgruppen i Göteborg (MIG)

och det har visat sig vara mycket effektivt. Sponsring förekommer inom många viktiga områden och på många olika sätt. Främst genom att klubben får företag att köpa tjänster inom främst exponering (reklamutrymme), tjänster, kontaktytor, image, personal och socialt ansvar.⁷²

- TV- och radiorättigheter

I takt med att TV och radio har kommersialiserats har konkurrensen ökat. I dag finns det ett stort antal privata och statliga TV- och radiobolag. Detta för att klubben har möjlighet att sälja rättigheterna för visning och sändning av idrottsarrangemang med eller utan exklusivitet.⁷³

- Catering

Catering innefattar försäljning av mat och dryck. Kraven från publiken har höjts och det krävs nu att försäljningen är organiserad på matcherna. Försäljningen sker dels i fasta kaféer eller resuranger och genom att söka upp åskadarna i publiken och sälja direkt. Detta är en inkomst som fått ökat betydelse för den enskilda klubbens ekonomi. Inte minst för mindre klubbar är detta en viktig inkomstkälla.

- Merchandising och licensförsäljning

Utomlands utgör merchandising d v s försäljning av klubbprodukter en av de viktigaste inkomstkällor och utgör en marknad som omsätter mycket pengar. Även i Sverige börjar försäljningen av klubbprodukter som souvenirer, kläder och posters att öka. Försäljningen sker genom butik, postorder, arenaförsäljning och TV.

⁷² ”Sport & Pengar”, Mats Johansson, s 10 f

⁷³ ”Sport & Pengar” s 10 f

Licensförsäljning innebär att klubben säljer en rättighet t ex klubbmärket till ett företag. Klubbmärket appliceras sedan på olika produkter som företaget säljer. Klubben erhåller försäljningsprovision.⁷⁴

- Spelarförsäljning

Försäljning av spelare till utlandet eller till en annan svensk klubb kan innebära stora intäkter för den egna klubben. En spelare utgör alltså även en viktig ekonomisk tillgång för klubben och det är därför viktigt att inte förlora dessa till andra klubbar. En av de största anledningarna till att svenska spelare flyttar utomlands är att lönerna är mycket högre där, främst inom t ex fotboll och ishockey. Ett avtal har tecknats mellan Internationella Ishockeyförbundet och NHL i Canada. Avtalet innebär att spelare har rätt att även under kontraktstid åka till Canada och spela utan att bryta sitt spelkontrakt med den svenska klubben. Klubben i Sverige har dock rätt till ersättning av NHL på 50 000 kronor vilket utgör en relativt liten summa i dessa sammanhang.⁷⁵

Spelaren är knutna till klubben genom ett kontrakt och kan köpas och säljas som en vara. Beloppen för spelarövergångar inom främst fotboll och ishockey kan vara betydande. Efter ett avgörande av EG-domstolen, det s k Bossmanfallet (C-415/93) har dock situationen ändrats eftersom de dåvarande kontrakten ansågs strida mot artikel 48 i Romfördraget rörande fri rörlighet för arbetstagare. En spelare vars kontrakt löpt ut kan i dag lämna sin klubb och byta till en klubb i ett annat land inom EU/EES. Om spelaren däremot byter till en annan klubb inom samma land eller till ett land utanför EU/EES har klubben rätt till en transfersumma. Vi kan alltså se att spelaren endast har ett ekonomiskt värde för klubben under sin kontraktstid. Det är därför inte lika intressant för klubbarna att träna upp spelare och sedan sälja dem. En annan konsekvens av Bossmandomen är att spelarna i kontrakten knyts upp för en längre tid. Genomsnittskontraktet i en större klubb före domen löpte på 1,8 år. Efter domen 1995 skrivs samma kontrakt på tre år. Förändringen för de mindre klubbarna är betydligt mindre efter-

⁷⁴ a a s 10 f

⁷⁵ ”Idrottsföreningar som aktiebolag”, Berndtsson och Rosén, Seminariearbete i företagsekonomi D-nivå, Handelshögskolan vid Göteborgs Universitet 1997

som de inte har råd att skriva långa kontrakt; 1,9 år jämfört med 2,2 år efter Bossman-fallet.⁷⁶

- Deltagar- och medlemsavgifter

Klubbens medlemmar betalar en medlemsavgift till klubben. Förutom medlemsavgiften utgör deltagaravgifter för tävlingar en viktig del av klubbens finansiering. För t ex ungdomsturneringen Stockholm Soccer Cup svarar deltagaravgiften för 50 % av finansieringen.⁷⁷

- Utbildningar och seminarier

Träningsläger för ungdomar kan förutom att ge ett ekonomiskt tillskott också förbättra atmosfären i klubben. Vidare kan seminarier rörande ledarskap och träningslära utgöra en inkomst.

- Spel och lotteri

Spel och lotteri utgör en viktig del av finansieringen och bidrar till intresset för t ex trav, fotboll och ishockey. Många klubbar i Sverige har haft det svårt ekonomiskt på grund av minskat intresse och framförallt minskade kommunala bidrag. Genom lottoverksamhet (främst Bingo-Lotto) har många klubbar fått ett väl behövligt ekonomiskt tillskott.

Enligt Lotterilagen (SFS 1994:1000) 15§ får bingospel i princip bara anordnas av svensk juridisk person som är ideell förening och har som huvudsakligt syfte att främja allmännyttigt ändamål i landet. Endast om det finns särskilda skäl får tillstånd meddelas för en juridisk person som inte är ideell förening. Troligtvis kommer inte ett idrottsaktiebolag att anses inrymma sådana särskilda skäl att lotteritillstånd kommer att

⁷⁶ ”Bolagisering på gott och ont”, Svenska Dagbladet 1998-11-19 s 40, av Pål Sommelius, Jan Majlard, Tomas Gustavsson, Magnus Creutz och Richard Frank

⁷⁷ ”Sport & Pengar” s 10 f

meddelas. En förening som överväger bolagisering måste därför noggrant väga in detta i den finansiella kalkylen.⁷⁸

- Bidrag

Bidrag till idrottslig verksamhet är främst en kommunal angelägenhet. Många klubbar är i dag beroende av bidrag för att ha råd att fortsätta sin verksamhet. Kommunen har dock varit tvungen att strama åt budgeten och många föreningar har därför fått allt mindre bidrag. Det är framförallt ungdomsverksamheten som blir lidande eftersom den inte genererar några inkomster. Detta är allvarligt eftersom många ungdomar inte skulle ha råd att träna utan dessa bidrag.

Om en förening överväger bolagisering kommer statliga och kommunala bidrag med stor sannolikhet inte komma klubben till del i större grad än vad som gäller för näringslivet i övrigt. Statliga och kommunala bidrag till enskilda svenska företag kan också komma att strida mot EG-rättslig lagstiftning.⁷⁹ Detta kan medföra konsekvenser för klubben eftersom de ofta har förmånliga avtal för lokalhyra.

12.3.2 Idrottsaktiebolagets inkomster

Stockholms Fondbörs AB kräver att företaget skall kunna visa att verksamheten har gjort en vinst. Det skall vara fråga om vinst ett helt räkenskapsår. Delår räknas inte.

Vad skall egentligen räknas som vinst? Detta kommer att bero på vilken del av verksamheten som idrottsföreningen överför till idrottsaktiebolaget.

Biljettförsäljning utgör en viktig del av verksamheten. Här rör det sig om vanlig försäljning. Om föreningen driver denna inom bolaget kan det räknas som en normal del av företagets vinst.

⁷⁸ ”Alternativ Associationsform för Idrottslig verksamhet” kapitel 6.6

⁷⁹ ”Alternativ Associationsform för Idrottslig verksamhet” kapitel 6.5

Sponsring utgör ett gränsfall. Vem är det företaget egentligen sponsrar? Är det idrottsföreningen eller elitverksamheten som drivs i bolaget? Eftersom det rör sig om försäljning av exponering och reklam borde den inkomstdel som tillfaller bolaget få räknas in i verksamhetens vinst. Fördelningen av sponsrorpengarna mellan föreningen och Idrottsaktiebolaget kan dock väcka stor debatt.

Bidrag från stat och kommun kommer troligtvis inte att tilldelas Idrottsaktiebolagen i större omfattning. I den bidrag utdelas är det tveksamt om det kan ses som en inkomst. Här bör man dock använda de vanliga skatterättsliga regler som finns för aktiebolag eftersom ett Idrottsaktiebolag utgör ett vanligt svenskt aktiebolag. Även här kan det uppkomma frågor rörande hur bidragen skall fördelas mellan föreningen och idrottsaktiebolaget.

Spel- och lotteriverksamhet får inte drivas av aktiebolag utan endast av allmännyttiga ideella föreningar. I den mån detta tillåts borde inkomsten kunna räknas som vinst.

Spelarförsäljning; vem är det egentligen som säljer spelarna – föreningen eller idrottsaktiebolaget? Om spelarna utgör en tillgång i bolaget bör vinsten vid en försäljning tillfalla bolaget. Detta skulle dock inte vara fallet om föreningen hyr ut spelarna till bolaget eftersom de då utgör en tillgång hos föreningen.

Skall inkomsterna från TV- och radiorättigheter tillfalla bolaget eftersom det är elitidrotten som lockar mest publik? Det är tveksamt hur dessa intäkter skall fördelas.

Merchandising och licensförsäljning; vem är det som innehar rättigheterna till klubbnamnet? Det är troligt att det kommer att krävas ett fördelningsavtal mellan föreningen och idrottsaktiebolaget. Denna fråga är av immaterialrättslig karaktär och vi kommer inte att behandla den närmare.

12.3.3 Vinstutdelning

En fråga som är starkt förknippad till vinstintjäningsförmågan är hur vinsten skall fördelas mellan aktieägarna d v s mellan idrottsföreningen och övriga investerare. Utdelningsproblematiken regleras i ABL 12 kapitlet och är ett viktigt område inom aktiebolagsrätten.

Utdelning till aktieägarna av bolagets medel får enbart ske genom vinstutdelning, utbetalning vid nedsättning av aktiekapitalet, reservfonden eller överkursfonden och utskiftning vid bolagets likvidation. Om utbetalning sker i övriga fall anses den förtäckt. Detta kan dock vara tillåtet i vissa fall men kan medföra skattekonsekvenser.

Den ideella föreningen har genom sitt innehav på minst 51 % av rösterna kontroll över bolaget. Det rör sig dock inte om en koncern eftersom koncerndefinitionen i ABL 1:5 säger att ett moderbolag skall vara ett annat aktiebolag. Detta trots att en ideell förening också anses utgöra en självständig juridisk person. Eftersom det inte är en koncern kan därför inte de koncernbidrag som tillåts i uppåtstigande led dvs från dotterbolag till moderbolag bli aktuella.

En intressant aspekt är minoritetsskyddet i ABL 12:3 som säger att en ägare till minst en tiondel av samtliga aktier kan tvinga fram en aktieutdelning. Föreningen kommer inte att behöva använda denna eftersom de har majoritet på bolagsstämman. De kan därför alltid besluta om aktieutdelning när klubben är i behov av pengar förutsatt att medel finns tillgängliga i bolaget. Den kan dock användas av missnöjda aktieägare som t ex anser att föreningen återinvesterar för mycket av vinsten i bolaget.

12.4 Kommentar till kravet på börsrämsiga krav på ledningen

För att uppfylla de omfattande kraven beträffande företagens organisation krävs en omfattande planering. Det är troligt att endast ett fåtal föreningar kommer att kunna klara av dessa krav särskilt den långtgående informationskyldigheten. Omorganisationen är också en mycket kostsam process. Däremot kan ett idrottsaktiebolag på börsen utgöra ett sunt inslag i svenskt föreningsliv som länge har präglats av oklara regler och ineffektiv struktur.

Riksidrottsförbundet och Specialidrottsförbunden har inte givit några närmare anvisningar beträffande ledningen av idrottsaktiebolagen. Man borde dock kunna utgå från att börsens höga krav borde vara tillräckliga.

12.5 Kommentar till spridningskravet

Anledningen till att Stockholms Fondbörs AB har ett krav på att aktieägandet skall vara spritt är att försäkra sig om att aktien omsätts. Likviditeten, eller aktiens omsättning, beror på hur många som handlar med aktien. Tanken med en börs är att aktien skall omsättas regelbundet. Det skall inte vara frågan om en omfattande nyemission utan efterföljande handel eftersom det då finns bättre alternativ än en börsintroduktion.

Vem kommer att köpa/inneha aktier i idrottsaktiebolag? Kommer de att köpa/inneha A- eller B-aktier?

- a. Den ideella föreningen kommer att inneha aktier motsvarande minst 51 % av rösterna. För föreningen är det viktigast att inneha A-aktier eftersom dessa normalt sett har ett större röstvärde.
- b. Supportrar kommer troligtvis att investera i Idrottsaktiebolaget för att stödja klubben. Det rör sig då om mer långsiktiga innehav och avsikten är inte främst att tjäna pengar på aktie. Om de dessutom köper A-aktier kan de påverka besluten och på så sätt stödja klubben ytterligare.

- c. Placerare kan komma att se aktien som en högriskaktie och placera kortsiktigt. Det vanligaste är att investerare placerar i B-aktier eftersom de oftast inte har för avsikt att påverka besluten.
- d. Övriga aktörer; Ett företag som vill förvärva majoriteten av aktierna i bolaget kommer att köpa A-aktier.

Varför kommer aktieägarna a-d att köpa/inneha aktier i Idrottsaktiebolag?

- a. Den ideella föreningen kommer att inneha aktier därför att detta är ett krav från Riksidrottsförbundet. Den kan även inneha aktier som en placering eller för att förhindra oönskade förvärv.
- b. Supportrar köper aktier för att stödja klubben.
- c. Placerarna köper aktien på spekulation.
- d. Övriga aktörer; företag kan vilja köpa bolaget för att komma över spelarna billigt eller för att genomföra en fusion med ett annat Idrottsaktiebolag.

Vad händer med likviditeten under hög- respektive lågsäsong?

Blir det jämnare kursrörelser för de idrottsaktiebolag som har både sommar och vinteridrott t ex AIK vars verksamhet inkluderar både elitfotboll och elithockey? Det är ännu tveksamt hur marknaden kommer att värdera bolagen under lågsäsong men generellt torde kunna sägas att omsättningen och intresset för aktien borde vara lägre då.

12.6 Kommentar till kravet på ägarkoncentration

Kraven på ägarkoncentration måste vara uppfyllda annars riskerar företaget att avnoteras eller flyttas till annan lista.

Kravet på ägarkoncentration är en mycket intressant del vad gäller börsintroduktion av idrottsaktiebolag eftersom det regleras av såväl börsens listningskrav som Riksidrottsförbundets anvisningar. Senare i uppsatsen skall vi gå närmare in på de frågor som berör äganderätten.

12.7 Kommentar till kravet på börsvärde

Stockholms Fondbörs kräver att bolagen har ett börsvärde på 300 miljoner kronor för A-listan respektive 50 miljoner för OTC-listan. Det finns inget krav för ett minsta börsvärde för bolag på O-listan.

Det är osäker hur mycket kapital som idrottsaktiebolag kommer att få in efter sin första nyemission. Det troligaste är nog att börsvärdeskraven för OTC-listan kan uppfyllas men att det kan bli svårt att nå upp till kraven för A-listan. Börsvärdet efter börsintroduktionen tillåts dock att variera eftersom priset på aktien är beroende på marknadens tillgång och efterfrågan.

12.8 Kommentar till kravet på börs- och noteringsprospekt

Gemensamt för dessa prospekt är att de kostar mycket pengar att utforma och distribuera. Normalt brukar detta göras av en fondkommissionär som tar mellan 5 och 10 procent av emissionsbeloppet. Detta utgör en ansevärd summa som måste tas med i beräkningen när en idrottsklubb som bolagiserats överväger en börsintroduktion.

Det finns flera olika sorters prospekt men eftersom de innehållsmässigt är starkt överensstämmande räcker det vanligtvis med att upprätta och distribuera ett prospekt.

13 ANALYS AV KRAVET PÅ RÖSTMAJORITET

13.1 Riksidrottsförbundets krav på Idrottsaktiebolagen

Ovan nämndes i korthet att det från och med den 29 maj 1999 är möjligt att bilda Idrottsaktiebolag. Här skall vi närmare gå in på vilka krav som ställs på ett Idrottsaktiebolag och kommentera dessa.

Vi utgår i framställningen ifrån Riksidrottsstyrelsens förslag till ändring av RF:s stadgar som lades fram inför RF-stämman den 29-29 maj 1999. Detta på grund av att det justerade protokollet inte går att ta del av i skrivande stund. I samtal med Riksidrottsförbundets chefsjurist Christer Pallin framgick dock att beslutet om ändringen i stadgarna antogs i enlighet med förslaget.⁸⁰

Riksidrottsstyrelsens förslag är uppdelat i två bilagor där av bilaga 1 framgår förslagen till stadgeändringarna och av bilaga 2 framgår Riksidrottsstyrelsens motiv till de föreslagna stadgeändringarna. Förslaget är tillgängligt för läsning på Riksidrottsförbundets hemsida på Internet.⁸¹

13.2 RS förslag till stadgeändringar

Förslaget återges här i sin exakta lydelse:

11 kap Specialidrottsförbund (SF)

3 § Idrottsaktiebolag (IdrottsAB) (En ny paragraf som föreslås införas i 11 kap)

Idrottslig verksamhet får bedrivas av aktiebolag.

Under förutsättning att SF:s stadgar medger det får förening upplåta rättigheten att delta i SF:s tävlingsverksamhet till ett IdrottsAB. Med IdrottsAB avses ett aktiebolag som till huvudsaklig del har till ändamål att bedriva idrottslig verksamhet och därtill

⁸⁰ Intervju den 10 september 1999 med Christer Pallin

⁸¹ http://www.svenskidrott.se/rim/1999/rf%...ma/rs%5Fforslag/bolagisering_stadge.htm

naturligt anknyttande verksamhet och i vilket upplåtande förening har röstmajoritet på bolagsstämma.

SF som medger upplåtelse enligt föregående stycke skall i sina stadgar och tävlingsregler ange följande villkor att ingå i upplåtelseavtal mellan förening och IdrottsAB:

1. IdrottsAB skall förbinda sig att följa vid varje tid gällande RF:s stadgar, SF:s stadgar och SF:s tävlingsregler.
2. Idrottsutövare i IdrottsAB skall vara medlem i förening som upplåtit den idrottsliga verksamheten till bolaget.
3. Upplåtande förening skall även fortsättningsvis bedriva sådan idrottslig verksamhet som ligger till grund för medlemskapet i SF.
4. IdrottsAB får inte vidareupplåta rättigheten att delta i SF:s tävlingsverksamhet.
5. IdrottsAB:s rätt att delta i SF:s tävlingsverksamhet skall upphöra att gälla om upplåtande förenings medlemskap i vederbörande SF upphör.
6. Rättigheten att delta i SF:s tävlingsverksamhet skall återgå till föreningen om IdrottsAB försätts i konkurs eller träder i likvidation.
7. Förening skall förbehålla SF rätten att godkänna det namn under vilket IdrottsAB deltar i SF:s tävlingsverksamhet.
8. IdrottsAB skall på begäran av RIN lämna yttranden och upplysningar samt handlingar i ärenden avseende bolagets idrottsliga verksamhet.
9. Upplåtelseavtal och ändringar i detta skall godkännas av vederbörande SF för att äga giltighet.

Förening till vilken rättighet har återgått efter IdrottsAB:s konkurs eller likvidation skall genom föreskrift i SF:s stadgar eller tävlingsregler degraderas i tävlingshänseende.

SF som tillåter IdrottsAB att delta i tävlingsverksamheten är skyldigt att i sina stadgar eller tävlingsregler förbjuda ett IdrottsAB, som direkt eller indirekt ägs av någon som har ett avgörande inflytande över även annat IdrottsAB, rätten att delta på samma nivå i detta SF:s tävlingsverksamhet.

SF skall fortlöpande kontrollera efterlevnaden av upplåtelseavtalet samt vad som i övrigt föreskrivs i denna paragraf. Vid avvikelse är SF skyldigt att vidta åtgärder för bestämmelsernas efterlevnad.

SF har rätt att i stadgar och tävlingsregler föreskriva ytterligare villkor för upplåtelsen.

13.3 Kommentarer

Då en generell kommentar till dessa förslag skulle vara av alltför omfattande natur att gå in på, har vi valt att något närmare kommentera de stadganden som har störst relevans för vår framställning.

13.3.1 Krav på idrottslig verksamhet

I första stycket finns det grundläggande stadgandet att aktiebolag får bedriva idrottslig verksamhet. Förutsättningarna för detta framgår av andra stycket där det sägs att Specialidrottsförbundens stadgar måste medge att rättigheten att delta i tävlingsverksamhet, sker genom att föreningen upplåter sin spelarplats till Idrottsaktiebolaget. Ett Idrottsaktiebolag är enligt stadgandet ett aktiebolag som till huvudsaklig del har till ändamål att bedriva idrottslig verksamhet och därtill anknytande verksamhet.

I slutrapporten om en alternativ associationsform diskuterades vad som skulle kunna utgöra en sådan idrottslig eller därtill anknyttande verksamhet. Som exempel utgick utredningen ifrån Volvo och ICA. Dessa ansågs inte ha en idrottslig verksamhet eftersom de i huvudsak sysslar med annan verksamhet än idrott. För att dessa företag skulle kunna komma ifråga att tillåtas bilda ett Idrottsaktiebolag, krävs i princip att de anpassar sin verksamhet och bolagsordning efter kravet på att Idrottsaktiebolaget skall bedriva idrottslig verksamhet. Det grundläggande kravet kan sägas vara att den idrottsliga verksamheten måste vara den huvudsakliga verksamheten. Det finns enligt utredningen inget hinder mot att det vid sidan av den renodlade verksamheten även förekommer annan kommersiell verksamhet.⁸²

Med Idrottsaktiebolag avses i sammanhanget ett svenskt aktiebolag som regleras av Aktiebolagslagen. Således kan ett utländskt aktiebolag inte anses uppfylla kraven för att betraktas som Idrottsaktiebolag.⁸³

13.3.2 Röstmajoritet på bolagsstämma

Utöver kravet på idrottslig verksamhet, föreskrivs i andra stycket att den upplåtande idrottsföreningen måste ha röstmajoritet på Idrottsaktiebolagets bolagsstämma. I praktiken innebär detta att idrottsföreningen måste inneha minst 51% av de totala rösterna i Idrottsaktiebolaget. Det måste påpekas att detta endast är ett minimikrav ifrån Riksidrottsförbundets sida. Specialidrottsförbunden har enligt den nya 11:3§ st 7 rätt att föreskriva strängare regler i sina stadgar. Hur många Specialidrottsförbund som kommer att införa strängare regleringar återstår att se.

13.3.3 Situationer där två Idrottsaktiebolag har samma ägare

Av femte stycket följer att ett Specialidrottsförbund i sina stadgar är skyldigt att förbjuda ett Idrottsaktiebolag att delta i tävlingsverksamheten om detta Idrottsaktiebolag,

⁸² Slutrapporten s 15

⁸³ RS förslag till ändring av RF:s stadgar bilaga 2, kommentar till 11 kap 3 § st 1-2

direkt eller indirekt ägs av någon som har ett avgörande inflytande över även annat Idrottsaktiebolag. Förbudet omfattar dock inte all tävlingsverksamhet utan endast rätten att delta i tävlingsverksamhet på samma nivå. Således kan det teoretiskt förekomma situationer där två Idrottsaktiebolag ägs av samma förening eller personer. Huvudsaken är att de gemensamt ägda Idrottsaktiebolagen t ex inte spelar i samma serie.

En annan fråga som uppstår rör tolkningen av vad som skall anses vara ett direkt eller indirekt ägande av någon som har ett avgörande inflytande över annat Idrottsaktiebolag. Av kommentarerna till förslaget framgår inte tydligt vad som avses i dessa situationer. Ett exempel som räknas upp rör situationen om aktierna ägs av någon med väsentligt inflytande över bolaget. För att någorlunda klargöra frågan ligger det närmast till hand att göra en analogisk tolkning med Aktiebolagslagen 1 kap 5§ om vad som utgör en koncern. Analogislutet måste anses motiverat med tanke på att Idrottsaktiebolaget kommer att omfattas av regleringen i Aktiebolagslagen och vägledning i tolkningsfrågor främst kan finnas där.

13.4 Kan idrottsföreningen förlora kontrollen över Idrottsaktiebolaget?

13.4.1 Allmänt

I detta avsnitt skall vi behandla den viktiga frågan som handlar om hur idrottsföreningen kan förlora kontrollen över Idrottsaktiebolaget och på vilket sätt detta kan ske. Vi tar upp de situationer som är mest tänkbara för att på så sätt hålla oss till praktiska överväganden. Vi kommer dessutom att ta upp påföljder som kan komma ifråga om idrottsföreningen förlorar kontrollen över Idrottsaktiebolaget.

Med tanke på de regler som återfinns i RF-stadgarna att idrottsföreningen skall äga röstmajoriteten av aktierna, förefaller idrottsföreningen vara säker i sin roll som aktieägare. Idrottsföreningen måste inneha röstmajoriteten av aktierna i Idrottsaktiebolaget för att kunna bedriva tävlingsverksamhet. Föreningen kan inte riskera att komma i en situation där dess aktieinnehav understiger respektive Specialidrottsförbunds majori-

tetskrav och således eventuellt bli uteslutet ifrån tävlingsverksamheten. Trots att föreningen är mån om att inneha en ständig röstmajoritet kan det tänkas att röstmajoritetskravet kan komma att understigas.

13.4.2 Hur kan idrottsföreningen förlora kontrollen över Idrottsaktiebolaget?

13.4.2.1 Köprättslig aspekt

Då börsnoterade aktier är tänkta att omsättas kan man inte bortse ifrån det faktum att de fritt kan överlåtas, d v s de kan vara föremål för köp, byte eller gåva. Som huvudregel står det ägaren fritt att förfoga över aktierna på det sätt han vill.

Idrottsföreningen kan självklart sälja sitt aktieinnehav men måste då vara noggrant med att inte underskrida den ålagda röstmajoritetsgränsen. Det är dock tänkbart att en försäljning av aktier kan komma att leda till att röstmajoritetskravet underskrids. Detta exempelvis om idrottsföreningen vid kapitalbehov av misstag säljer för stora aktieposter.

13.4.2.2 Fientligt företagsförvärv

Ett aktiebolag som har sina aktier noterade vid en börs kan bli föremål för ett fientligt företagsförvärv. En part kan ha ett intresse av att förvärva stora poster av aktierna i ett Idrottsaktiebolag i syfte att kontrollera delar av dess verksamhet. Idrottsföreningen och övriga aktieägare kan då betrakta uppköpsförsöket som fientligt. Trots att det uppköpen inte direkt kan betraktas som att idrottsföreningen i och med åtgärden förlorar kontrollen över Idrottsaktiebolaget, kan uppköpet få en indirekt effekt. Den indirekta effekten hänför sig då till det praktiska fallet att den fientliga köparen kan komma att blockera vissa beslutsförslag på en bolagsstämma. Detta främst i frågor som kräver en stort röstmajoritet enligt bolagsordningen eller Aktiebolagslagen.

13.4.2.3 Egna åtgärder som spär ut ägandet

Ett aktiebolag kan under sin fortlevnad vidta vissa åtgärder som innebär att ägarkoncentrationen utspäds. Några av de viktigaste åtgärderna som kan nämnas är nyemission (ABL 4 kap), utgivande av konvertibla skuldebrev samt utgivande av skuldebrev med optionsrätt till nyteckning (ABL 5 kap).

Här rör det sig om åtgärder som vidtas i kapitalanskaffningssyfte och på sikt kan leda till utfärdande av nya aktier. Eftersom det med varje ny aktie medföljer en viss rösträtt följer att Idrottsföreningen kan riskera att hamna i en situation där deras röstmajoritet i Idrottsaktiebolaget underskrids.

13.4.2.4 Exekutionsrättsliga aspekter

Om en idrottsförening befinner sig i en utmätningssituation kan de aktier som de innehar i Idrottsaktiebolaget utmätas för föreningens skulder. Idrottsföreningar kan som andra rättssubjekt bli föremål för utmätning. Detta kan t ex ske om föreningen åtagit sig stora skulder men sedan inte kan betala fordringarna. Fordringsägaren kan begära utmätning av föreningens tillgångar och då kan det komma ifråga att utmäta de aktier som innehas av föreningen. De utmätta aktierna kan sedan säljas underhand eller på auktion och föreningen kan på så sätt förlora kontrollen över Idrottsaktiebolaget.

13.5 Vad händer om idrottsföreningen förlorar kontrollen över Idrottsaktiebolaget?

Enligt RFS 14:1§ kan en idrottsförening åläggas bestraffning om de enligt 14:2§ p.14 bryter mot Specialidrottsförbundets tävlingsregler eller tävlingsbestämmelser. Aktuella påföljder för detta kan enligt 14:3§ bli tillrättavisning, böter och diskvalifikation.

Tillrättavisning enligt 14:4§ är den lindrigaste påföljden och kan enligt 14:7§ utmätas om förseelsen med hänsyn till omständigheterna varit ringa. Böter kan enligt 14:5§ utgå med högst 250 000 kronor.

Diskvalifikation kan enligt 14:6§ inte komma ifråga för idrottsföreningar eftersom endast enskilda personer kan diskvalificeras. Således är enligt RFS tillrättavisning och böter den enda påföljden en idrottsförening kan råka ut för. Det bör dock observeras att det enligt 14:7§ 4st endast får förekomma en sanktion.

I Svenska Fotbollsförbundets stadgar 1:20 a § har nu införts en regel som riktar sig till Idrottsaktiebolag. Reglerna är i princip enbart en upprepning av vad som sägs i Riksidrottsförbundets stadgar avseende Idrottsaktiebolagen. Av första stycket framkommer ingen närmare reglering av hur stor röstmajoritet en idrottsförening måste ha i Idrottsaktiebolaget. Sanktioner som kan utdömas om en idrottsförening inte följer stadgarna är uteslutning enligt 1:8§ samt utestängning från tävlingsdeltagande enligt 1:9§. Uteslutning kan ske om föreningen trots påminnelser exempelvis inte följt Riksidrottsförbundets eller Fotbollsförbundets stadgar samt Fotbollsförbundets tävlingsregler. Dessutom kan uteslutning ske om föreningen inte rättat sig efter beslut som fattats av Riksidrottsförbundet, Fotbollsförbundets beslutande organ samt Specialidrottsförbundet eller om föreningen på annat sätt påtagligt motarbetat Fotbollsförbundets intressen. En utestängning från tävlingsdeltagande blir dock endast aktuellt vid en konkurssituation för föreningen.

Värt att nämna är dessutom att det i RFS 2:8§ går att återfinna en skiljeklausul. Den stadgar att talan inte får väckas vid allmän domstol där parterna är enskild medlem, förening, Specialidrottsförbund, Distriktsidrottsförbund, Specialdistriktsidrottsförbund eller Riksidrottsförbundet. Tvister skall istället avgöras enligt lagen (1929:145) om skiljemän. Således kan eventuella tvister rörande röstmajoritetskravet avgöras genom ett skiljeförfarande och parterna kan då komma överens om lösningen på problemet.

14 ÅTGÄRDER FÖR ATT BEHÅLLA KONTROLLEN

14.1 Inledning

Riksidrottsförbundet har som ovan nämnts tillåtit att Idrottsaktiebolag får delta i spelverksamhet som anordnas av Riksidrottsförbundet och till den anknutna föreningarna. Närmare föreskrifter kan utarbetas av Specialidrottsförbunden förutsatt att minimikraven i RF-stadgarna är uppfyllda. Ett av dessa minimikrav är att idrottsföreningen skall inneha röstmajoriteten i Idrottsaktiebolaget. Vilken röstmajoritet som krävs regleras av respektive Specialidrottsförbund. Det är således möjligt att det i respektive Specialidrottsförbunds stadgar kan förekomma variationer vad gäller röstmajoritetskraven. Ett Specialidrottsförbund kan exempelvis kräva att röstmajoriteten skall vara 100%, medan ett annat Specialidrottsförbund nöjer sig med att idrottsföreningen bara behöver inneha 51% av rösterna i idrottsaktiebolaget.

Riksidrottsförbundet/Specialidrottsförbunden förutsätter, om än underförstått, att föreningen har ett utvecklat system för att kunna behålla kontrollen över sitt idrottsaktiebolag. Detta blir än viktigare om Idrottsaktiebolaget skulle vara introducerat på Stockholms Fondbörs. Om röstmajoriteten underskrids kan vissa sanktioner förekomma.

Det är tänkbart att det kan förekomma situationer där Idrottsaktiebolagen blir föremål för uppköpsförsök ifrån vissa intressenter. Det är inte enbart totala förvärv som kan utgöra en risk för Idrottsaktiebolagets fortsatta existens utan även mindre aktieförvärv kan undergräva effektiviteten i Idrottsaktiebolaget. Detta främst vad gäller beslut om Idrottsaktiebolagets verksamhetsinriktning. Ett förvärv av större aktieposter kan vara ett resultat av taktiska utspel ifrån någon som kan ha ett intresse i Idrottsaktiebolaget. Då det i slutändan rör sig om ett aktiebolag finns inga egentliga skillnader jämfört med andra aktiebolag som är föremål för företagsekonomiska intressen.

Idrottsföreningarna har förutom egna intressen av att behålla ägarstrukturen intakt, en skyldighet att upprätthålla maktbalansen eftersom de kan riskera att drabbas av sank-

tioner och hela idén med att ha ett Idrottsaktiebolag gå om intet. Om en utomstående intressent erhåller kontroll över ett Idrottsaktiebolag finns det förutsättningar att göra en stor ekonomisk vinst. Att tro att de svenska idealen inom idrotten utgör ett fullgott skydd är ett orealistiskt synsätt. Därför är det viktigt att idrottsföreningarna som majoritetsägare kan försvara sig mot åtgärder som kan innebära att Idrottsaktiebolagets existens ifrågasätts.

Ett försök till förvärv av aktier i Idrottsaktiebolaget är den mest tänkbara situationen som kan leda till problem för Idrottsföreningen. Det är med tanke på detta som vi väljer att närmare granska på vilket sätt ett Idrottsaktiebolag kan undvika att hamna i ett läge där dess existens hotas.

14.2 Motiv till företagsförvärv

14.2.1 Allmänt

Det finns många skäl till att ett företag vill förvärva aktier i ett annat bolag. Normalt skiljer man mellan vertikala och horisontella aktieförvärv. Med ett vertikalt förvärv menas t ex att en producent förvärvar aktier i en distributörs bolag d v s i en annan del av tillverkningsprocessen. Genom vertikal integrering kan bolaget t ex försäkra sig om råvaror till sin produktion. Ett horisontellt förvärv innebär att man köper ett bolag på samma nivå i förädlingskedjan.

Synergivinster utgör ett av det vanligaste skälen till aktieförvärv. En synergieffekt uppnås när två företag som slås samman får ett större värde än värdet av de två företagen var för sig. Det innebär att det erbjudande bolaget kan betala en premie motsvarande högst värdet av synergivinsten till målbolaget och ändå göra en vinst.

Genom ett företagsförvärv kan bolaget sprida sina risker och på så sätt få lägre kapitalkostnader. Riskspridning eller s k diversifiering var mycket populärt under 80-talet och som exempel kan nämnas VOLVO som ägde bolag inom en rad olika branscher.

Detta ledde dock till kritik eftersom aktieägarna tyckte att de bättre kunde sprida riskerna själva genom att köpa aktier i olika aktiemarknadsbolag.

Vidare kan det erbjudande bolagets uppfattning rörande värderingen vara annorlunda t ex om de upptäckt att målbolaget har för mycket eget kapital och för lite lån vilket kan vara skattemässigt ogynnsamt. Köparbolaget kan då omstrukturera målbolagets finansiering vilket kan leda till högre vinst genom lägre skatt och dessutom ökade möjligheter att erhålla lån.

Även undervärderade tillgångar i målbolaget kan föranleda ett uppköp.⁸⁴ Om vidare ett av bolagen har stora tillgångar eller vinster kan det låna ut pengar till målbolaget som då kan sänka sina räntekostnader. Omvänt kan köparbolaget utnyttja målbolaget om detta inte har tagit ut maximala lån och på så sätt få tillgång till mera kapital.

Köparbolagets styrelse kan även förvärva ett bolag för att på så sätt stärka sin egen och bolagets ställning. Ett företagsförvärv leder också till ökad publicitet och prestige vilket kan vara ytterligare skäl för ledningen att köpa upp ett bolag. Det är dessutom högre status att sitta i ledningen i ett stort bolag.

14.2.2 Kontroll över Idrottsaktiebolaget

Kontroll över målbolaget utgör ett av de viktigaste skälen till uppköp av bolag. Hur stor andel som behövs för kontroll är beroende på syftet med uppköpet och bolagets ägarstruktur. Generellt torde sägas att cirka 40 % av röstetalet krävs för att ha kontroll över ett svenskt aktiemarknadsbolag. Detta är en hög siffra eftersom den svenska kapitalmarknaden består av ett fåtal och stora ägare. I Storbritannien där aktiemarknaden

⁸⁴ SOU 1990:1 s 88

är större brukar det räcka med 10 % för att få effektiv kontroll över ett aktiemarknadsbolag.⁸⁵

Situationen skiljer sig dock från Idrottsaktiebolag eftersom föreningen i utgångsläget har majoriteten av rösterna. Detta är dock inte alltid tillräckligt eftersom förvärvaren kan ha som syfte att blockera vissa beslut inom Idrottsaktiebolaget. Det krävs då inte att man har majoritet utan det räcker med att man hindrar föreningen att nå upp till nödvändigt röstetal t ex kvalificerad majoritet vid ändring av bolagsordning.

Ett intressant exempel utgjorde VOLVOs första förvärv av aktier i lastbilstillverkaren Scania. Genom att förvärva aktier motsvarande 20 % av röstvärde kunde de blockera att ett annat bolag köpte aktier i bolaget. Aktieförvärvet var strategiskt med primärt syfte att motverka att oönskade bolag tar kontrollen över Scania. Detta är ett bra exempel på att andelen aktier man förvärvar i bolaget är beroende av syftet med uppköpet.

14.2.3 Få laget avstängt från matcherna

Om idrottsföreningen förlorar kontrollen över Idrottsaktiebolaget mister de samtidigt sin rätt till en plats i elitserien. Ett motiv för en annan idrottsförening att försöka ta kontrollen från en föreningen blir därför att målbolaget inte får tävla. Detta kan användas taktiskt för att minska konkurrensen under säsongen men även inför t ex en viktig final där en vinst innebär att det vinnande laget avancerar vidare till de stora internationella mästerskapen med stora prispengar.

Detta agerande är börsrättsligt tillåtet eftersom det råder fri konkurrens på marknaden och aktier är fritt överlåtbara. Det är egentligen bara Riksidrottsförbundets regler som föreskriver att föreningen inte får ha kontrollen över två Idrottsaktiebolag samtidigt, som hindrar detta.

⁸⁵ Föreläsning med Rolf Skog 12/4-1999 Handelshögskolan vid Göteborgs Universitet

14.2.4 Förvärva spelare billigt genom fusion

Det är enligt Riksidrottsförbundets regler inte tillåtet för en förening att äga och tävla med två Idrottsaktiebolag samtidigt. Det borde däremot vara tillåtet att köpa upp ett lag på börsen och sedan slå samman detta med köparens lag genom fusion. Föreningen har ju då bara ett lag som den äger.

Det kan bli billigare för en förening att köpa upp ett helt bolag i stället för att köpa upp de enskilda spelarna och tillgångarna för sig. Spelare är svåra att värdera och det kan hända att börskursen inte speglar deras riktiga marknadsvärde. I stället för att då köpa spelarna separat kan man lägga ett bud på hela klubben. Det gäller då först att verkligen kontrollera att Idrottsaktiebolaget äger spelarna så att de inte hyrs ut av idrottsföreningen till bolaget. Spelarna måste vara medlemmar i föreningen men det är enkelt att utträda ur föreningen. Avgörande blir alltså om spelaren har avtal med föreningen eller bolaget.

14.3 Hur skall Idrottsföreningen behålla kontrollen över Idrottsaktiebolaget

14.3.1 Bakgrund

Förvärv av aktier i aktiemarknadsbolag kan ske genom köp direkt över börsen, privata förhandlingar mellan köpare och säljare samt genom offentligt erbjudande om aktieförvärv. Begreppet offentligt erbjudande om aktieförvärv används i de fall ett förvärv av aktier sker genom att en fysisk eller juridisk person annonserar att han vill köpa aktier till ett visst pris. Erbjudandet kan avse samtliga aktier eller ett visst antal aktier (partiellt erbjudande). En legaldefinition lyder ”ett erbjudande på generellt angivna villkor om att överta aktier i ett annat bolag, riktat till aktieägarna i det bolag som skall förvärvas (målbolaget)”.⁸⁶

Offentliga erbjudanden kan anta olika former antingen separat eller i kombination som:

⁸⁶ Lars Afrell, Håkan Klahr, Per Samuelsson, ”Lärobok i kapitalmarknadsrätt” s 231

1. Förhandlade bud
2. Bud som inte motarbetas av målbolagets ledning eller aktieägare
3. Bud som motarbetas av vissa aktieägare och/eller företagsledningen i målbolaget (fientligt bud)
4. Konkurrerande bud.⁸⁷

Ett offentligt erbjudande som motarbetas av aktieägarna eller styrelsen är att betrakta som fientligt. Om det erbjudande bolaget lyckas med förvärvet har det skett ett fientligt företagsförvärv. I praktiken blir försvarsåtgärderna aktuella enbart vid försök till fientligt företagsförvärv.

14.3.2 Försvarsåtgärder

Försvarsåtgärder vid offentliga erbjudanden delas upp i två grupper: preventiva och akuta försvarsåtgärder. Med preventiva försvarsåtgärder menas de åtgärder som kan vidtas innan ett offentligt erbjudande läggs fram. Med akuta försvarsåtgärder menas de åtgärder som kan vidtas av målbolaget under pågående offentligt erbjudande.⁸⁸

Det finns stor variation vid valet av försvarsstrategi och det är i princip målbolaget självt som avgör vilken försvarsåtgärd det vill vidta. Vid akuta försvarsåtgärder måste bolagsledningen först inhämta bolagsstämmans medgivande för att kunna vidta försvarsåtgärder. Denna restriktion gäller inte för de preventiva försvarsstrategierna. För båda försvarsstrategierna gäller att målbolaget måste beakta reglerna i ABL, BCL, LHF, Konkurrenslagstiftningen, rekommendationerna på området samt god sed på aktiemarknaden för att försvarsåtgärden skall kunna genomföras.

Ämnet offentliga erbjudanden är omfattande eftersom så många olika frågor berörs inom både juridik och ekonomi. En jurist behöver även ha förståelse för de ekonomis-

⁸⁷ a a s 231f

⁸⁸ a a s 248 och SOU 1990:1 s 39f

ka aspekterna. Det är därför inte möjligt för en jurist i arbetslivet att särskilja de ekonomiska och juridiska frågorna.

En bra försvarsstrategi är av central betydelse för att få till stånd en lyckad aktieförsäljning eller förhindra ett uppköp. Läsaren bör beakta att de försvarsstrategier vi har tagit upp inte är uttömmande och att de kan kombineras på en mängd olika sätt. Vilken strategi ett bolag skall välja måste därför bedömas från fall till fall. Det är endast fantasin som sätter gränserna för försvarsåtgärdernas utformning.

14.3.3 Lagar och reglering

14.3.3.1 EG-rättslig reglering

Prospektdirektivet (89/298/EEG av den 17 april 1989) behandlar kraven på upprättande, granskning och spridning av prospekt som skall offentliggöras när överlåtbara värdepapper erbjuds till allmänheten. Det behandlar alltså prospektkraven vid företagsförvärv genom offentliga erbjudanden om aktieförvärv. Direktivet blir dock i praktiken inte användbart eftersom NBKs rekommendationer är mer långtgående för börsbolag.

Flaggningsdirektivet (88/697/EEG av den 12 december 1988) aktualiseras om en fysisk eller juridisk person förvärvar eller säljer en större aktiepost i ett börsbolag. Förvärvaren/säljaren skall då offentliggöra detta inom 7 dagar. Direktivet har införts i svensk rätt genom LHF kapitel 4 men varken direktivet eller LHF blir i praktiken tillämpliga eftersom NBKs Flaggningsrekommendation från 1994 är mer långtgående även i detta fall.⁸⁹

EU har lagt fram ett förslag inom de områden som rör harmonisering av lagar och regler avseende företagsförvärv mellan medlemsstaterna. Det trettonde bolagsdirektivet eller det s k övertagandedirektivet är fortfarande ännu bara ett förslag. Direktivet

⁸⁹ NBK 1994 Flaggningsdirektivet II p1

har dock lett till en stor debatt och har påverkat flera staters lagstiftning inom unionen. Direktivet är kontroversiellt eftersom det behandlar frågor som erbjudandeplikt och tillåtna åtgärder för ett målbolag i en förvärvssituation. Även Sverige har påverkats av direktivet och från och med 1 juli 1999 har NBK i sin rekommendation rörande offentliga erbjudanden infört en obligatorisk erbjudandeplikt för såväl inregistrerade som noterade bolag.

14.3.3.2 Övrig reglering

Ansvarsreglerna för bolaget, styrelsen och VDn i ABL 15:e och 19:e kapitlen kan bli aktuellt vid t ex ansvar för prospektets upprättande. Av stort intresse är reglerna om prospekt i kapitel 4 (4:18ff). Reglerna om prospektets innehåll är dock allmänt hållna och uppfyller inte marknadens behov av utförlig information. Därför blir även här NBK/OE tillämplig i praktiken eftersom den är mer långtgående. Det räcker därför vanligtvis att endast prospekt enligt NBKs rekommendation upprättas.

Tvångsinlösen enligt ABL 14 kapitlet tillämpas om ett bolag förvärvar mer än 90 % av det totala röstetalet i ett bolag. Regler om erbjudandeplikt som införts i nya NBK/OE finns dock inte reglerat eftersom det är en börsrättslig och inte en associationsrättslig regel. Reglerna om erbjudandeplikt kommer alltså enbart att gälla de bolag som är bundna av Stockholms Fondbörs noteringsavtal.

Generalklausulerna i ABL 8:34 och 9:37 begränsar styrelsen och bolagsstämman möjligheter att fatta beslut "...som kan ge en otillbörlig fördel åt en aktieägare eller någon annan till nackdel för bolaget eller någon annan aktieägare". Styrelsen och bolagsstämman har alltså hela tiden ett ansvar att sätta aktieägarna i centrum och iaktta deras intressen. Generalklausulerna utgör alltså det yttersta associationsrättsliga skyddet för aktieägarna i bolaget.

Leo-lagen (Lag 1987:464) kan bli aktuell om betalning sker genom en riktad nyemission till målbolaget. Vissa särskilda omröstningsregler på bolagsstämman blir då tillämpliga.

Konkurrensregler som kan påverka ett företagsförvärv finns i Konkurrenslagen (1993:20). Lagen erbjuder ett visst skydd för näringsidkare men dess primära syfte är att skydda konsumenterna.

Arbetsrättslig lagstiftning blir aktuell om ett företag köps upp eftersom omstruktureringar av bolagets organisation då vanligen sker. Även skattelagstiftning bör beaktas då ett köp av bolag kan få skatterättsliga verkningar.

Den sk flaggningsrekommendationen är också av intresse. NBK fann att EGs flaggningsdirektiv med en tidsfrist på 7 dagar för offentliggörande var alltför lång och införde därför strängare krav. Även gränserna för när flaggning skall ske är strängare.⁹⁰ Flera av rekommendationerna har införlivats i bilaga 2 i noteringsavtalet och gäller därför alla noterade och inregistrerade bolag på Stockholms Fondbörs. Detta innebär att de till viss del kan sanktioneras vad gäller börsnoterade bolag, men endast är rena rekommendationer för privatpersoner, utländska bolag och ej noterade bolag.

14.4 Offentligt erbjudande om förvärv av aktier

Aktier kan som ovan nämnts förvärvas över Stockholms Fondbörs. Det rör sig då om ett vanligt köprättsligt förvärv. Det kan i vissa situationer förhålla sig så att en förvärvare önskar köpa samtliga aktier i ett aktiebolag. Ett sådant förvärv genomförs genom att köparen lämnar ett offentligt erbjudande till aktieägarna i målbolaget om att denne önskar förvärva samtliga aktier i målbolaget. Ett offentligt erbjudande om aktieförvärv

⁹⁰ NBKs rekommendation rörande offentliggörande vid förvärv och överlåtelse av aktier mm (1994)

i aktiemarknadsbolag har från Stockholms Fondbörs ansetts vara nödvändigt att reglera vilket resulterat i en rekommendation om offentliga erbjudanden. Detta har skett genom att Stockholms Fondbörs i noteringsavtalet hänvisar till NBK:s Rekommendation om offentliga erbjudanden, NBK/OE. Aktiemarknadsbolagen har genom noteringsavtalet förbundit sig att följa denna rekommendation.

Då någon lägger fram ett offentligt erbjudande om aktieförvärv talar man om ett totalt förvärv. Däremot kan ett erbjudande dessutom avse ett köp av ett visst bestämt antal aktier och i dessa situationer talar man om ett partiellt erbjudande, vilket också regleras i rekommendationen.

Offentliga erbjudanden kan alltså vara totala eller partiella. För Idrottsaktiebolagens del torde det som regel bli vanligast med ett partiellt förvärv eftersom föreningen med sin skyldighet att inneha röstmajoriteten, inte kommer att bli intresserad att sälja mer än ett visst antal aktier. Detta eftersom de inte kan riskera att förlora kontrollen över idrottsaktiebolaget.

Vid ett offentligt erbjudande om aktieförvärv kan det uppkomma en situation där antingen målbolaget eller vissa aktieägare i köparbolaget motsätter sig genomförandet av det offentliga budet. Här skall vi ta upp vilka åtgärder som kan vidtas för att förhindra genomförandet av erbjudandet. Då detta är av störst intresse för målbolaget kommer vi att närmare fördjupa oss inom de åtgärder som dessa kan vidta.

14.5 Försvarsåtgärder som kan vidtas av målbolaget

14.5.1 Allmänt

Med tanke på ägarstrukturen i svenska bolag sägs det att försvarsåtgärder bara har ett begränsat intresse då fientliga erbjudanden inte kan eller behöver genomföras. Som

ovan nämndes finns det trots detta vissa regler på området som utarbetats av NBK i form av NBK/OE.⁹¹

Grundförutsättningen för att vidta försvarsåtgärder enligt NBK/OE är att målbolagets styrelse måste inhämta bolagsstämman medgivande till en föreslagen försvarsåtgärd som kan äventyra det aktuella erbjudandets genomförande. Däremot behövs dock inte bolagsstämman medgivande vid en brådskande situation i syfte att tillvarata bolagets och aktieägarnas intressen.⁹² Det bör dock beaktas att rekommendationen inte säger vad som kan utgöra en acceptabel försvarsåtgärd eftersom det finns många strategier att välja mellan.

Försvarsstrategierna brukar delas in i två grupper, preventiva/förebyggande åtgärder och akuta åtgärder/åtgärder under pågående erbjudande. Med preventiva åtgärder menas åtgärder som vidtas innan ett offentligt erbjudande lämnas i syfte att försvåra eventuella framtida erbjudanden. Akuta åtgärder är däremot de åtgärder som vidtas under ett framlagt offentligt erbjudande.⁹³

Det finns en rad åtgärder och strategier ett företag kan utnyttja i samband med offentliga bud. Vilken strategi som är bäst får bedömas från fall till fall och ofta kan en kombination av de olika strategierna vara det bästa. Vid val av strategi måste bolaget beakta alla de rättsområden som påverkas vid ett offentligt erbjudande. Detta innebär att inte bara börs- och associationsrätten behöver beaktas utan även skatterätt, arbetsrätt och konkurrensrätt.

14.5.2 Preventiva/förebyggande åtgärder

Då preventiva åtgärder vidtas innan ett offentligt erbjudande lämnats innebär detta att NBK/OE inte blir tillämpligt eftersom den reglerar förhållandena under ett konstaterbart offentligt erbjudande. Istället blir aktiebolagslagens regler om beslut på bolags-

⁹¹ Afrell m fl s 248

⁹² NBK/OE (1999) II,p13. Jfr dock med NBK/OE (1988) II. p12

⁹³ Afrell m fl s 248 och SOU 1990:1 s 39f

stämman tillämpliga. Då dessa regler om bolagsstämmobeslut och i sin tur regler om styrelsens beslutanderätt är alltför omfattande att beskrivas i denna framställning, hänvisar vi till aktuell litteratur på dessa områden.

14.5.2.1 Poison pills

Denna försvarsåtgärd härstammar ifrån USA och kan förekomma i en mängd varianter. Grunden i försvarsstrategin är att emittera konvertibla skuldebrev, optionsrätter mm i syfte att göra kapitalstrukturen komplicerad. En potentiell förvärvare skulle då avhålla sig ifrån att lägga fram ett offentligt erbjudande med tanke på risken att andelen aktier och i sin tur röstetalet som är knutet till aktierna skulle öka.⁹⁴ Namnet ”poison pill” kommer av att ett företag som vidtar denna åtgärd sväljer ett giftpiller och blir näst intill omöjligt att ”äta upp”.⁹⁵

För Idrottsaktiebolagens del tycks denna försvarsåtgärd inte vara särskilt aktuell. Detta främst med tanke på den risk som alltför många nyemissioner kan innebära. Drar man åtgärderna för långt kan man hamna i en situation att idrottsföreningens aktieinnehav röstetal understiger röstmajoritetsgränsen. Stor försiktighet bör iaktas vid alltför många nyemissioner och utfärdande av optionsrätter. Denna försvarsåtgärd förutsätter att ledningen i Idrottsaktiebolaget har en effektiv kontroll över bolagets åtgärder.

14.5.2.2 Ömsesidigt ägande

Denna försvarsåtgärd som var vanligt förekommande från början av 1970-talet fram till mitten av 1990-talet innebär att två eller fler juridiska personer direkt eller indirekt äger aktier eller andelar i varandra. På så sätt skapas en kontroll som är knuten till de inblandade bolagens ledningar och försvårar ett tänkt förvärv. Det krävs inte att bolagen ingår i samma bransch utan detta kan vara ett rent taktiskt spel mellan bolag ifrån

⁹⁴ Afrell m fl s 250

⁹⁵ Per Lundgren, Lena Johansson ”Försvarsmöjligheter vid fientliga företagsförvärv” s 25

olika branscher. Exempel på detta är den så kallade Volvo-sfären som upplöstes 1994. Volvo, Skanska och Euroc hade en sådan ägarstruktur via investmentbolaget Custos.⁹⁶

Ömsesidigt ägande kan förekomma i olika former. En variant kallas ask-i-ask ägande och är beskrivningen av en ägarstruktur där bolaget A äger andelar i bolaget B som i sin tur äger andelar i bolaget C. Ett exempel på denna struktur är familjen Wallenbergs stiftelser som är majoritetsägare i Investor, som är majoritetsägare i Incentive, som i sin tur är majoritetsägare i ABB och Elektrolux.⁹⁷

En annan variant som förekommer är korsvist ägande och innebär kortfattat en struktur där två bolag äger andelar i varandra. Bolagsledningarna i de två bolagen kan på så sätt kontrollera och vidta åtgärder för att försvara sig mot potentiella uppköpare.⁹⁸

Ytterligare en variant av ömsesidigt ägande kallas cirkulärt ägande, eller ”hajbur”, och är en utveckling av det korsvisa ägandet. Kortfattat inbegrips en struktur där tre eller flera bolag äger andelar i varandra på ett sådant sätt att det sista bolaget i kedjan äger aktier i det första bolaget.⁹⁹

För Idrottsaktiebolagens del kan denna försvarsåtgärd praktiskt vara svår att genomföra om två Idrottsaktiebolag skulle fundera på att ingå ett ömsesidigt ägande. Som ovan nämndes får ett Idrottsaktiebolag som direkt eller indirekt ägs av någon som har ett avgörande inflytande över även annat Idrottsaktiebolag, förbjudas att delta i tävlingsverksamhet på samma nivå.

Problemet kan belysas med ett exempel. Pondera att två Idrottsaktiebolag, vi kallar dem för enkelhetens skull X IAB och Y IAB, vill inleda ett ömsesidigt ägande för att förhindra uppköp av stora aktieposter. Idrottsföreningen X äger aktier med 51% av rösterna i X IAB och idrottsföreningen Y äger aktier med 51% av rösterna i Y IAB. Båda

⁹⁶ SOU 1990:1 s 38ff och Afrell m fl s 249f

⁹⁷ Lundgren, Johansson s 22f

⁹⁸ a a s 23

⁹⁹ a a s 23f

bolagen spelar i högsta fotbollsdivisionen. Om bolagen skulle ingå en överenskommelse om att köpa resterande aktier i respektive bolag, och vardera således inneha aktier med 49% av rösterna i det andra bolaget kan det uppstå komplikationer. Situationen skulle kunna beskrivas som att vardera bolaget har ett ”avgörande inflytande över annat bolag” och således förbjudas att delta i tävlingsverksamhet på samma nivå. Vilket bolag skall då förbjudas att spela i högsta divisionen? Frågan kan självklart lösas med en överenskommelse mellan Idrottsaktiebolagen men ett nytt problem kan uppstå om inget av bolagen vill ge avkall på sin plats i serien. Ett annat sätt att lösa problemet kan vara att vända sig till Riksidrottsnämnden och begära en prövning.

Denna försvarsåtgärd fungerar inte i praktiken, om två eller fler Idrottsaktiebolag på samma nivå i tävlingsverksamheten, funderar på att ingå ömsesidigt ägande. Försvarsåtgärden kan dock bli aktuell om Idrottsaktiebolaget ingår ett samarbete med andra aktiebolag än Idrottsaktiebolag eller om Idrottsaktiebolaget ingår ett ömsesidigt ägande med annat Idrottsaktiebolag i en annan division.

14.5.2.3 Riktade emissioner

Ett bolag som misstänker att det är på väg att bli uppköpt kan genomföra en riktad emission till ett annat bolag som de litar på. Detta får till följd att det lojala bolaget erhåller en andel i målbolaget och blir att jämföra med situationen vid korsvist ägande. Om emissionen skulle hindras av att aktieägares företrädesrätt vid emissioner skulle bli aktuell, kan bolagsledningen utforma ofördelaktiga emissionsvillkor så att aktieägarna avstår från sin företrädesrätt.¹⁰⁰

Här rör det sig om en försvarsåtgärd som för Idrottsaktiebolagen kan bli av stort värde, med tanke på att det vid en uppköpssituation kan bli aktuellt med en riktad emission till idrottsföreningen. Idrottsföreningen kan via en riktad emission erhålla nya röststarka aktier och på så vis öka sin röstmajoritet. Förutsättningen är dock självklart att la-

¹⁰⁰ Afrell m fl s 250

gens regler om riktade nyemissioner iakttas och att tillräckligt stöd för beslutet uppnås på bolagsstämman.

14.5.2.4 Offentliggörande av positiv information

Denna försvarsåtgärd innebär att bolaget i analyser, rapporter, och olika slags redovisningar av dess ställning offentliggör positiv information om bolaget. Detta vidtas i syfte att höja aktiekursen på bolagets aktier då framläggande av positiv information oftast leder till en uppvärdering av aktierna och kan försvåra eventuella förvärv. För att detta skall fungera i praktiken krävs dock att informationen offentliggörs kontinuerligt.¹⁰¹

14.5.2.5 Regleringar i bolagsordningen

En vanligt förekommande preventiv försvarsåtgärd är regleringar i bolagsordningen. Enligt ABL 2:4 uppställs obligatoriska krav på bolagsordningens innehåll. Utöver de obligatoriska kraven på bolagsordningen kan även andra bestämmelser som inte står i strid med ABL eller andra lagar eller författningar införas, trots att detta inte framkommer av lagtexten.¹⁰²

Utöver detta gäller det att utforma bolagsordningen på ett sådant sätt att den inte strider mot god sed på aktiemarknaden. Vad som utgör god sed på aktiemarknaden i dessa frågor kan i tveksamma fall avgöras av Aktiemarknadsnämnden.

De regleringar i bolagsordningen som kan bli aktuella är:

- röstvärdesskillnader med stöd av ABL 3:1
- hembudsklausul enligt ABL 3:3
- begränsning av aktieägarnas rösträtt på bolagsstämma enligt ABL 9:5

¹⁰¹ a a s 250

¹⁰² Gösta Kedner, Carl Martin Roos "Aktiebolagslagen del I med kommentar" s 45

- regler om tvångsinlösen enligt ABL 14:31
- erbjudandeplikt vid offentliga erbjudanden om förvärv av aktier

En försvarsåtgärd som förekommit i bolagsordningen har varit reglering av erbjudandeplikt vid aktieförvärv. I NBK/OE 1988 har det inte funnits någon regel om erbjudandeplikt men då en sådan regel intagits i NBK/OE 1999 behöver en reglering av erbjudandeplikten egentligen inte längre tas med i bolagsordningen. Erbjudandeplikten uppkommer från och med den 1 juli 1999 automatiskt då köparen erhåller mer än 40% av aktierna i målbolaget.¹⁰³ Om bolaget önskar erbjudandeplikt vid en lägre procent-sats bör detta dock regleras i bolagsordningen.

14.5.2.6 Reglering vid val av styrelseledamöter

Regleringar rörande val av styrelseledamot tas ofta in i bolagsordningen.¹⁰⁴ Särregler vid val av styrelseledamot enligt ABL 8:6 kan förekomma som en åtgärd för att hindra potentiella förvärvare att tillsätta en egen styrelse vid köp av större poster av målbolagets aktier. Detta då en potentiell köpare som en taktisk åtgärd kan tänkas utse egna styrelseledamöter som följer köparbolagets riktlinjer. De av köparbolaget utsedda styrelseledamöterna kan tänkas lägga fram förslag som kan underlätta köparbolagets förvärv av målbolagets återstående aktier.¹⁰⁵

14.5.2.7 Konsortialavtal

Med konsortialavtal menas ett avtal som upprättats av aktieägarna och reglerar hur parterna skall rösta på bolagsstämman. Exempel på detta kan vara att avtalet utformas så att konsortiet skall fatta viktiga beslut på bolagsstämman eller styrelsemöten.¹⁰⁶ Ett

¹⁰³ NBK/OE 1999 III. p1

¹⁰⁴ Särregler vid val av styrelseledamöter har ansetts vara förenliga med god sed på aktiemarknaden, se AmN 1992:6

¹⁰⁵ Afrell m fl s 251

¹⁰⁶ Afrell m fl s 249

beslut på bolagsstämman som strider mot konsortialavtalet kan inte klandras eftersom denna typ av avtal inte kan göras gällande mot bolaget.¹⁰⁷

14.5.2.8 Emission av röstsvaga aktier vid kapitalbehov

Vid kapitalbehov emitterar bolagen ofta nya aktier i syfte att få in kapital. Det gäller då att tänka på att med emitterade aktier följer också röstandelar för dem som förvärvar aktierna. Om bolaget inte vill rubba alltför mycket på maktförhållandet kan de i dessa situationer välja att emittera aktier med låga röstvärden.¹⁰⁸

14.5.2.9 Golden parachutes

För att undvika att köparbolaget vid ett eventuellt genomfört offentligt erbjudande avsätter målbolagets styrelseledamöter och tillsätter nya styrelseledamöter kan målbolaget i tid besluta om väl tilltagna avgångsvederlag till målbolagets styrelseledamöter, så kallade fallskärmsavtal. Då det i detta fall är bolaget som är förpliktigt att betala ut vederlagen även om en ny ägare tar över verksamheten, kan detta avhålla förvärvaren ifrån att försöka genomföra det offentliga erbjudandet. Detta för att undvika att likvida medel försvinner ifrån bolagets kassa.¹⁰⁹

14.5.2.10 Fullmaktsinsamling

Fullmaktsinsamling innebär att bolagsledningen eller en grupp aktieägare samlar in fullmakter ifrån andra aktieägare i syfte att vid bolagsstämma erhålla röster för ett förslag och på så sätt lättare genomföra en försvarsåtgärd. Trots att strategin inte anses vanlig för svenska bolag är det ändå värt att ta upp den i framställningen eftersom den kan få genomslag i vissa situationer.¹¹⁰

¹⁰⁷ Kedner, Roos s 278

¹⁰⁸ a a s 250

¹⁰⁹ a a s 251f

¹¹⁰ Afrell m fl 249

Nackdelen med denna strategi är att fullmakten enligt ABL 9:3 gäller i högst ett år och att fullmaktsinsamlaren själv får stå för kostnaderna för insamlingen. Dessutom kan fullmakten återkallas när som helst.

14.5.2.11 Varningsystem

Ett bolag kan på ett tidigt stadium skydda sig genom att upprätta vissa varningssystem som signalerar potentiella uppköpsförsök. Detta kan ske i form av bevakning av utvecklingen av den egna aktiekursen som visar onormala kurs- och volymförändringar. Ett annat sätt är att inleda samarbete med aktiemäklare som dagligen följer kursen och händelser på aktiemarknaden.

Ytterligare sätt är att bolagsledningen analyserar förteckningen över bolagets aktieägare för att på så sätt kontrollera innehavarna av större aktieposter. Ledningen bör också kontinuerligt följa analyser om bolaget som läggs fram av olika fondkommissionärer.¹¹¹

14.5.2.12 Anti-greenmail

Under 1980-talet var det vanligt att aktörer som specialiserat sig på att köpa upp kontrollposter i vissa bolag gick ut offentligt och förklarade för huvudägarna att de tänkte lägga bud på resten av aktierna om huvudägarna inte betalade ett överpris för deras aktieposter. För att värja sig mot detta kunde huvudägarna offentligt förklara att de inte tänkte försvara bolaget om dessa specialiserade uppköpare fullföljde hoten. Denna förklaring var tänkt att avhålla uppköparna ifrån att ta risken och lägga fram ett offentligt erbjudande då detta kunde leda till att uppköparna blev sittande med stora aktieposter som på lång sikt kunde vara svåra att realisera.¹¹²

¹¹¹ Lundgren, Johansson s 22

¹¹² a a s 24

För Idrottsaktiebolagens del kan denna försvarsåtgärd inte anses aktuell. Anledningen är att idrottsföreningen genom sitt röstmajoritetsinnehav enkelt kan motsätta sig sådana hot om uppköp. Antag att idrottsföreningen X innehar aktier med 51% av rösterna i X IAB och personen Z förvärvat resterande aktier med 49% av rösterna i X IAB. Ett hot från Z:s sida ter sig ganska meningslöst eftersom föreningen X är den enda resterande ägaren i X IAB utöver Z.

14.5.2.13 Överlåtelseförbud för förvärvaren

Denna försvarsåtgärd innebär att en aktieinnehavare överlåter aktier med förbehåll att förvärvaren i sin tur inte får överlåta aktierna vidare. Detta kan illustreras med ett exempel: huvudägaren i det OTC-noterade bolaget VBG Herman Krefting som avled 1993, önskade att hans aktier skulle förvaltas av tre stiftelser. Detta förbehåll i stiftelseurkunden gjordes i syfte att behålla majoriteten av rösterna i bolaget.¹¹³

14.5.3 Akuta försvarsstrategier

14.5.3.1 Allmänt

När ett bolag har lagt ett bud om offentligt erbjudande om aktieförvärv i ett aktiemarknadsbolag som är bundet av noteringsavtalet och NBK/OE, begränsas de åtgärder målbolaget kan vidta för att förhindra eller försvåra ett uppköp. Målbolaget får då inte utan stöd av bolagsstämman beslut vidta någon åtgärd som är ägnad att äventyra erbjudandets avgivande eller vidhållande. Det gäller dock inte om hänsyn till bolaget och dess ägare uppenbarligen kräver att åtgärd vidtas med största skyndsamhet.¹¹⁴

¹¹³ a a s 24

¹¹⁴ NBK/OE II p12

Flera av de åtgärder som kan vidtas preventivt får inte vidtas under ett pågående erbjudande. Detta för att man inte vill motverka företagsförvärv alltför mycket. NBK/OE har påverkats starkt av engelska City Code utarbetad av The Panel. Liksom i engelska styrelser får styrelser i Sverige får inte vidta följande åtgärder utan bolagsstämmans medgivande¹¹⁵:

1. Emission av aktier, optioner, konvertibler etc enligt tidigare bemyndigande av bolagsstämman till styrelsen enligt bl a ABL 4:15 och 5:9 samt NBK/OE punkt 12.
2. Sälja, köpa, eller ingå avtal om framtida förvärv eller försäljning av betydelsefulla bolagstillgångar.¹¹⁶
3. Ingå andra former av kontrakt eller avtal som inte kan sägas ingå i den normala driften av bolagets verksamhet.

Av ovanstående tre förbjudna åtgärder kan man utläsa att även ABL inverkar och begränsar styrelsens befogenhet. Enligt ABL 8:3 skall styrelsen svara för bolagets organisation och förvaltning. ABL 8:25 säger att VDn skall svara för bolagets löpande förvaltning. Av detta följer att styrelsen och VDn behöver stöd av bolagsstämman för att besluta om åtgärder utanför denna grundläggande befogenhet. Att emittera aktier skall beslutas av bolagsstämman enligt ABL kapitel 4. Likaså har styrelsen inte rätt att sälja av bolagets väsentliga tillgångar eller ändra på verksamhetens art. Sammanfattningsvis kan man konstatera att styrelsens agerande under pågående offentliga erbjudanden kommer att begränsas av dels aktiebolagsrättsliga regler dels av noteringsavtalet och dess rekommendationer.

Nedan kommer vi att redogöra för andra åtgärder som målbolaget kan vidta för att skydda sig mot oönskade uppköp. När bolagsstämman väl har beslutat sig för att mot-

¹¹⁵ Afrell m fl s 252

¹¹⁶ NBK/OE 1988 p12

verka ett offentligt bud har styrelsen en rad åtgärder till sitt förfogande. Flera av strategierna har inspirerats av amerikansk rätt eftersom den är ledande på området.

14.5.3.2 White Knight

För att skydda sig mot ett uppköp kan bolaget ta kontakt med vänligt sinnade bolag och försöka få dem att lägga ett bud på målbolaget.¹¹⁷ För att övertyga det vänliga bolaget brukar målbolaget ge det konfidentiell information för att visa potentialen i bolaget. Genom att det nu blir två bolag som lägger ett bud på målbolaget orsakar detta en stegring av börskursen och det kan bli för dyrt för det fientliga bolaget att förvärva aktier i målbolaget. Dessa vänliga bolag kallas white knight eller vita riddare. Att bolagen karakteriseras som vänliga är att de har målbolagets styrelses förtroende.

Det är också vanligt med en överenskommelse att den nye budgivaren lovar att låta ledningen ha kvar sin ställning, inte säga upp anställda, eller att den vite riddaren bara lägger ett så stort bud att den förhindrar det oönskade övertagande men samtidigt inte själv övertar kontrollen.¹¹⁸ Ett bra exempel från den svenska marknaden var när det amerikanska bolaget Blyth red in och räddade svenska branschkollegan Liljeholmen från konkurrenten Dunis fientliga bud.¹¹⁹

Svenska aktiemarknadsbolag har i dagsläget inte möjlighet att förvärva eller teckna aktier i det egna bolaget.¹²⁰ De har därför varit nödsakade att söka stöd hos vänligt sinnade bolag för att försöka höja den egna börskursen. Dessa uppgörelser med en tredje part brukar kallas greenmailing (green syftar på den amerikanska dollarsedeln och mailing syftar på blackmailing eller utpressning). Vad bolaget gör är helt enkelt att de ökar efterfrågan och minskar tillgången på aktierna vilket höjer kursen.¹²¹ Det är en effektiv strategi som brukar användas vid bekämpning av fientliga företag. Även om

¹¹⁷ Afrell m fl s253

¹¹⁸ Karnå, Ljungberg, "Företagsförvärv genom offentligt uppköp"

¹¹⁹ Företag & Finans, tisdag 8 december 1998 s11

¹²⁰ ABL 7:1 och 2

¹²¹ Afrell m fl s 253

strategin inte lyckas kan den vara effektiv på så sätt att den resulterar i en kurshöjning på målbolagets aktier.

Från och med den 1 juli 1999 är det att möjligt för svenska börsbolag att förvärva egna aktier upp till 10 % av röstetalet. Detta kommer att kunna användas som en försvarsstrategi men i och med att bolaget bara får förvärva ett begränsat antal aktier och inte får sälja dem förrän efter 3 månader kommer det få en mindre betydelse ur försvarssynpunkt. Tanken med att kunna förvärva egna aktier är främst att bolagen skall kunna stabilisera sin aktiekurs.

14.5.3.3 Pac-Man

Namnet pac-man har denna strategi erhållit från dataspelet pac-man. I spelet blir datafiguren pac-man jagad av fienden men går ibland till motangrepp och börjar äta upp fienden i stället. Den jagade har blivit jägaren. Försvarsstrategin innebär att målbolaget själv lägger bud på det erbjudande bolagets aktier.¹²² Ett exempel på detta var när Drott lade ett bud på Närkebro innan Närkebro hann lägga ett bud på Drott. En pac-man-strategi kan ha flera syften. För det första kan det vara för att man tycker att bolaget kan bli en bra samarbetspartner i stället för att bara vara ägare till målbolaget.¹²³ Ofta kan även anfall vara bästa försvar och avskräcka den fientliga uppköparen. Om målbolaget dessutom förvärvar en större andel i det fientliga bolaget kan man rösta emot förslaget om att förvärva bolaget och på så sätt förhindra det oönskade förvärvet.

För pac-man företagets del kräver denna försvarsåtgärd att det finns tillräckligt med kapital för att kunna genomföras. För det första kan det vara tveksamt om Idrottsaktiebolagen kommer att ha så pass mycket kapital att en sådan åtgärd kan genomföras. För det andra bör denna strategi noga övervägas med tanke på kravet i den nya lydelsen av RFS 11:3§ 2st, dvs definitionen av vilket aktiebolag som skall anses vara ett Idrottsak-

¹²² Gustavsson, Hedborg, ”Fientliga företagsförvärv ur ett svenskt perspektiv” s 15

¹²³ Karnå, Ljungberg s 51

tiebolag enligt Riksidrottsförbundet (se ovan under 13.2). Ett Idrottsaktiebolag som överväger att vidta denna åtgärd bör iaktta stor försiktighet.

14.5.3.4 Pressa aktiekursen i det fientliga bolaget

I samband med ett utbyteserbjudande där det erbjudande bolaget skall betala målbolaget genom egna aktier kan målbolaget försöka pressa kurserna på det fientliga bolagets aktier.¹²⁴ Det är av värde för målbolaget att erhålla så många aktier som möjligt i köparbolaget och detta sker genom att pressa priset på motpartens aktier. En sänkning av aktiekursen kan förhindra ett uppköp eller i vart fall försvåra och höja utbyteskursen. Denna strategi kan förstärkas ytterligare genom att samtidigt använda white knight strategin för att öka den egna aktiekursen. Då blir det ännu dyrare att förvärva målbolaget.

Det vanligaste sättet att pressa motståndarens aktiekurs är genom offentliggörande av negativ information om bolaget. Styrelsen kan kritisera motpartens företagsledning och dess förmåga att fatta beslut. Genom att visa på dåliga tidigare beslut kan kritiken förstärkas ytterligare. Man kan även säga att bolaget är övervärderat och försöka visa att bolagets prognoser är alltför positiva. Eftersom marknaden styrs av information skall man inte underskatta massmedias betydelse. En bra informationsstrategi är av grundläggande betydelse när man skall motverka ett oönskat förvärv.¹²⁵

14.5.3.5 Åstadkomma en höjning av den egna aktiekursen

En kurshöjning i det egna bolaget kan förhindra eller i vart fall fördyra ett företagsförvärv. Målbolaget får då mer betalt i kontanter eller om det rör sig om ett utbyteserbjudande får de fler aktier i utbyte. Om man samtidigt som man försöker pressa motståndarens aktiekurs med ovannämnda strategier försöker höja den egna kursen, kan man

¹²⁴ Afrell m fl s 252ff

¹²⁵ a a s 254

maximera de positiva effekterna. Här har målbolagets styrelse en möjlighet att offentliggöra positiv information om bolaget. De flesta bolag har dolda reserver och intressanta produkter under utveckling. Man kanske till och med har planer på att expandera eller omstrukturera verksamheten för att öka vinsten och minska kostnaderna. All denna information kan bidra till en kurshöjning. Bolaget måste dock alltid iaktta börsens informationsregler och tänka på att inte avslöja för många bolagshemligheter eftersom det i framtiden också måste vara konkurrenskraftigt. Vi kan alltså även här se att bolagets informationsstrategi är av oerhört stor vikt.

Ett bra exempel på detta har varit VOLVOs bud på Scania som utvecklades till ett informationskrig med många offentliga utspel där båda parter visar det egna bolagets styrkor och motpartens svagheter.

Ett ytterligare sätt för målbolaget att höja den egna aktiekursen blir att lova de egna aktieägarna att man skall höja den egna utdelningen på bolagets aktier. Detta brukar ha en positiv effekt på aktiekursen men och samtidigt motverka att de egna aktieägarna accepterar köparbolagets bud.¹²⁶ Naturligtvis kan målbolaget även utnyttja ovannämnda white knight strategi för att ytterligare höja kursen.

14.5.3.6 Crown Jewel

Målbolaget kan sälja ut sina viktigaste tillgångar såsom crown jewels eller kronjuveler.¹²⁷ Eftersom detta kan strida mot aktiebolagsrättsliga regler måste styrelsen vara noga med att de har bolagsstämans tillåtelse innan de gör sig av med bolagets viktiga tillgångar eller ändra verksamhetsföremålet. Om bolagets viktigaste tillgångar försvinner är det naturligtvis inte längre ett attraktivt köpobjekt. Det gäller dock att iaktta försiktighet eftersom en överlikviditet i sig kan verka attraktivt.

¹²⁶ a a s 254

¹²⁷ a a s 253

Ett bra exempel på risker rörande utförsäljning av tillgångar är VOLVO-koncernen som sålde VOLVO personvagnar till Ford i USA för 50 miljarder kronor. Eftersom VOLVO-koncernens totala börsvärde omfattade enbart cirka 80 miljarder kronor vid köptidpunkten skulle det innebära att resterande delar av VOLVO (VOLVO lastvagnar, bussar, air och VOLVO Penta) bara skulle ha ett värde på 30 miljarder kronor. Detta innebar egentligen en stor risk för företaget och dess aktieägare då det var möjligt för en intressent att köpa upp resterande del av koncernen för 30 miljarder kronor. (Detta fall rörde inte ett fientligt bud men fallet kan ändå på ett bra sätt illustrera riskerna med överlikviditet).¹²⁸

Crown Jewel-strategin kan även användas preventivt genom att målbolaget skriver ett avtal med ett utomstående bolag om att försäljning av de viktiga tillgångarna i målbolaget skall ske till det utomstående bolaget, i händelse av att någon oönskad person eller bolag lägger fram ett köpebud.¹²⁹

14.5.3.7 Fatman

När ett målbolag gör en ”fatman” köper målbolaget upp bolag inom samma bransch för att bli så stora att konkurrenslagstiftningen förhindrar att koncernen växer. Om ett bolag blir så stort att det sätter konkurrensen ur spel kan nämligen myndigheter ingripa och underkänna förvärvet.¹³⁰ Detta är en metod som fungerar bäst för stora bolag. Om t ex Mercedes skulle lägga ett bud på VOLVO eller Scania hade de båda målbolagen kunnat köpa upp varandra och bilda en ”fatman”. Ett uppköp från Mercedes sida skulle då inte vara möjligt eftersom konkurrensen skulle sättas ur spel på grund av att bolaget då skulle få en dominerande ställning på den skandinaviska marknaden. Strategin skulle dock även kunna användas av mindre bolag på den svenska landsbygden eller i mindre orter där det inte krävs mycket för att komma i dominerande ställning.

¹²⁸ ”Handelsbankens börsbrev” 1999-04-01

¹²⁹ Gustavsson, Hedborg s 15

¹³⁰ a a s 15 och Afrell m fl s 254

Denna försvarsstrategi verkar inte vara av stor betydelse för Idrottsaktiebolagen med tanke på att det underförstått finns en mening med att ha så stort och konkurrensmässigt lag som möjligt. Det är dessutom svårt att genomföra ett förvärv av andra Idrottsaktiebolag eftersom moderföreningen i dessa lätt kan motsätta sig ett uppköpsförsök. För de Idrottsaktiebolag som funderar på att slå sig samman med andra Idrottsaktiebolag uppstår dessutom problem genom att ett av bolagen mot sin vilja kan tvingas flytta till en annan speldivision.

Försvarsåtgärden kan däremot bli aktuell i de fall två Idrottsaktiebolag som lyder under olika Specialidrottsförbund slås samman. Som exempel kan nämnas att AIK Fotbolls AB slås samman med AIK Ishockey AB. Det är fullt tänkbart att det enbart finns ett enda Idrottsaktiebolag uppdelat i två divisioner där den ena är inriktad på fotboll och den andra på ishockey.

14.5.3.8 Showstopper

Försvarsstrategin ”showstopper” innebär att målbolaget startar en rättslig process mot det förvärvande företaget för att fördröja ett uppköp. Tekniken innebär att man stämmer ett stort antal parter t ex banken som beviljar lån till det köpande bolaget och det köpande bolagets styrelse. Det här är dock en strategi som fungerar bäst i USA där processbenägenheten är större.¹³¹

14.5.3.9 Vädjan om aktieägarnas lojalitet till målbolaget

Ett företagsförvärv kan medföra en rad olika effekter som omstrukturering och arbetslöshet. Om ett företag flyttar från en mindre ort kan det innebära att hela ortens ekonomiska förutsättningar slås ut. En vädjan från styrelsen till aktieägarna i målbolaget kan därför vara effektiv om man visar på de negativa följder ett uppköp skulle kunna innebära. Denna strategi kan även vara enormt framgångsrik när det rör sig om

ett utländskt köparbolag och ett svenskt målbolag. Massmedia har visat sig benägen att driva på kampanjer med temat behåll de svenska bolagen i Sverige.¹³²

Enligt 1988 års upplaga av NBK/OE finns det i avdelning II punkt 12 ingen skyldighet för styrelsen eller VD att offentliggöra vad de anser om det offentliga budets lämplighet. Vanligtvis brukar de redovisa sitt ställningstagande vid en presskonferens men det är som sagt ingen skyldighet. I NBK/OE 1999 har det införts en plikt för målbolagets styrelse att offentliggöra och motivera sin uppfattning rörande det offentliga erbjudandet. Till stöd för sin utredning får styrelsen även tillkalla experter.¹³³ Det har ansetts viktigt att styrelsen talar om vad de anser om uppköpet eftersom de har en särskild ställning i bolaget och vanligtvis besitter mer information än en vanlig aktieägare.

14.5.3.10 Ändra kapitalstrukturen

En orsak till ett uppköp kan vara att bolaget har en ineffektiv kapitalstruktur. Det kan röra sig om överlikviditet men även situationer där bolaget har ett lågt eget kapital i förhållande till vinsten. Om bolaget har en stor outnyttjad lånekapacitet kan detta vara attraktivt för ett övertagande bolag med stort lånebehov. Genom att ändra på kapitalstrukturen i företaget kan målbolaget ändra de faktorer som lockar till uppköp. Om man t ex upptar maximalt tänkbara lån är målbolaget inte längre en intressant uppköpskandidat för de bolag med stort lånebehov.

14.5.3.11 Privatisering

Ett bolag som är undervärderat på börsen kan vara ett intressant köpobjekt. Ett intressant exempel är bolag vars aktiekurs sjunkit mycket som t ex Stena Line vars aktier föll kraftigt efter beslut om avskaffning av tax-free-försäljningen. Det kan vara aktuellt att privatisera dessa bolag i den meningen att de på egen begäran avnoteras från bör-

¹³¹ Gustavsson, Hedborg s 15

¹³² Afrell m fl s 254

sen. Risken för uppköp försvinner när bolagets aktier inte är föremål för handel på aktiemarknaden.

På 1980-talet var det vanligt att styrelsen i undervärderade bolag köpte ut bolaget från börsen med hjälp av lån. Styrelsen omstrukturerade sedan bolaget för att på nytt børsintroducera bolaget vilket ofta skapade stora vinster. Sådana s k management buy-outs har nu reglerats i en särskild rekommendation från Stockholms Fondbörs intagen i noteringsavtalets bilaga 2. I rekommendationen ställs det bl a högre krav på informationsgivning.¹³⁴

15 SAMMANFATTNING

Med tanke på den ekonomiska utvecklingen inom idrotten under senare år, har det förekommit en diskussion om att bolagisera idrottsföreningar för att på så sätt generera mer kapital till verksamheten. I samband med bolagiseringsfrågan uppkom diskussioner om möjligheterna för en börsintroduktion av föreningarna.

Det finns för närvarande ingen lag som direkt reglerar de ideella föreningarna. Viss vägledning kan dock hämtas i Lagen om ekonomiska föreningar. Utöver denna lag omfattas de ideella föreningar av ett antal andra lagar såsom Lagen om anställningsskydd, Bokföringslagen samt vissa skattelagar.

En viktig rättskälla för de ideella föreningarna är de stadgar som antas i föreningen. Medlemmarna har i princip skyldighet att rätta sig efter stadgarna. En kompletterande rättskälla till stadgarna är den interna praxis som utarbetats inom föreningen.

Den kanske viktigaste rättskällan som har stor genomslagskraft för de ideella föreningarna, med tanke på avsaknaden av lag, är prejudikat ifrån Högsta domstolen. Utöver prejudikaten måste den ideella föreningen även iaktta vissa grundläggande prin-

¹³³ NBK/OE 1999 avd II p 12 och 13 st 6

ciper inom associationsrätten som majoritetsprincipen, likhetsprincipen och lojalitetsprincipen.

I praktiken regleras dock idrottsföreningarna av Riksidrottsförbundets stadgar. För att kunna delta i tävlingsverksamhet som anordnas av Riksidrottsförbundet måste idrottsföreningarna vara medlemmar i ett Specialidrottsförbund och förbinda sig att följa respektive Specialidrottsförbunds stadgar. Medlemskap i ett Specialidrottsförbund leder till automatiskt medlemskap i Riksidrottsförbundet.

Eftersom en idrottsförening är en ideell förening utan något ekonomiskt vinstintresse, skulle en bolagisering leda till att idrottsföreningarna underkändes statusen av en ideell förening. Detta skulle i sin tur leda till att idrottsföreningarna inte kunde delta i tävlingsverksamhet som anordnas av Riksidrottsförbundet. För att underlätta detta har Riksidrottsförbundet antagit ändringar till stadgarna och tillåter numera aktiebolag i sin tävlingsverksamhet. De nya stadgarna innebär att idrottsföreningarna, under vissa villkor, kan upplåta sin plats i tävlingsverksamhet till ett Idrottsaktiebolag. Det viktigaste villkoret härför är att idrottsföreningen måste inneha röstmajoriteten av aktierna i Idrottsaktiebolaget.

Ett Idrottsaktiebolag kan som alla andra aktiebolag utfärda aktier och således ansöka om notering av sina aktier på en aktiebörs. Då vi i vår framställning utgår ifrån att en börsnotering sker på Stockholms fondbörs, måste Idrottsaktiebolaget uppnå de krav som Stockholms fondbörs uppställer i sina listningskrav.

För Idrottsaktiebolagets del är det viktigt att röstmajoritetsägaren, i detta fall idrottsföreningen, konstant uppfyller kravet på innehav av majoriteten av rösterna. Idrottsaktiebolaget riskerar annars sin plats i tävlingsverksamheten om idrottsföreningens röstmajoritet underskrids. För att undvika detta kan idrottsföreningen vidta vissa försvarsåtgärder i syfte att behålla sin röstmajoritet i Idrottsaktiebolaget.

¹³⁴ Stockholms Fondbörs rekommendation rörande vissa utköp av rörelse eller aktier från aktiemarknadsbolag (1991)

16 SLUTSATS

Tanken med att tillåta aktiebolag att delta i tävlingsverksamhet synes vid en första anblick vara ett positivt beslut i syfte att på så sätt underlätta kapitalanskaffning för idrottsföreningarna. I praktiken blir det däremot inte idrottsföreningarna som får ta del av det influtna kapitalet utan Idrottsaktiebolaget.

För själva bolagiseringen finns inte mycket att anmärka. En stor fördel med bolagisering är att aktiebolagslagens tydliga regler rörande ansvarsfördelning blir tillämpliga för Idrottsaktiebolaget. Problem uppstår dock vid nästa steg, dvs en börsintroduktion av Idrottsaktiebolagen.

Ett av problemen rör den omständigheten att förhållanden mellan de olika parterna regleras på ett privaträttsligt plan. För förhållandet mellan Idrottsaktiebolaget och Stockholms fondbörs är listningskraven och noteringsavtalet av avgörande betydelse. För förhållandet mellan Idrottsaktiebolaget, idrottsföreningen, Specialidrottsförbundet respektive Riksidrottsförbundet är däremot respektive stadgar av avgörande betydelse. Således kan det uppstå vissa problem rörande parallella regleringar som ytterst kan leda till viss rättsosäkerhet för Idrottsaktiebolagens del. Problem kan uppstå om det i en fråga uppkommer olika meningar rörande ett Idrottsaktiebolags handlingar. Stockholms fondbörs regler kan reglera ett förhållande på ett sätt och Specialidrottsförbundets stadgar på ett annat.

Ett annat problem kan hänföras till det faktum att frågor som rör Idrottsaktiebolaget kan bli föremål för prövning i flera instanser. Å ena sidan kan en viktig fråga bli föremål för skiljedom, detta om det uppstår en tvist mellan Idrottsaktiebolaget och Specialidrottsförbundet. Å andra sidan kan samma fråga tänkas bli föremål för prövning i Aktiemarknadsnämnden. Om en viktig fråga löses på olika sätt i respektive instans är det troligt att det skapas osäkerhet rörande rättsförhållandet mellan de olika parterna. Problemet kan bli än mer invecklat om en fråga kan bli föremål för prövning i allmän

domstol och får prejudicerande verkan genom avgörande i Högsta domstolen. Det ter sig således alltför komplicerat att fullt ut acceptera den nuvarande regleringen avseende Idrottsaktiebolag.

Det största hindret för en lyckad börsintroduktion av en Idrottsföreningen hänför sig till kravet på röstmajoritet. Eftersom ett Idrottsaktiebolag är beroende av att idrottsföreningen ständigt uppfyller kravet på röstmajoritet, är det samtidigt beroende av Specialidrottsförbundets bedömningar vad gäller just röstmajoriteten. Med tanke på att det inte tydligt anges vad som sker i de fall idrottsföreningens röstmajoritet underskrids, föreligger stor tveksamhet om Idrottsaktiebolagets fortsatta existens, trots att det kanske vidtagit vissa försvarsåtgärder. Det är osäkert om idrottsföreningen i en sådan situation kan förlora sin plats i tävlingsverksamheten och detta således leda till att Idrottsaktiebolaget i sin tur utestängs från fortsatt tävlingsverksamhet.

Det kan ifrågasättas om Idrottsaktiebolag på grund av denna osäkerhet är börsmässiga. Kravet på att Idrottsaktiebolaget skall ha kapacitet för aktiemarknadsinformation kan med tanke på ovan nämnda osäkerhet vara föremål för diskussion. Således skulle en börsintroduktion av Idrottsaktiebolag på någon av Stockholms fondbörs listor vara tveksam med tanke på dagens reglering. För att avhjälpa problemet krävs att det utformas klarare och utförligare regler om Idrottsaktiebolag från Riksidrottsförbundets sida. Detta skulle på sikt underlätta en börsintroduktion av Idrottsaktiebolag.

KÄLLFÖRTECKNING

Lagar och regleringar

”Börsregler 1999”, utgiven av Stockholms Fondbörs AB

FARs regelsamling II 1998

Thorell Per, ”EG:s direktiv i bolags- och börsrätt”, Iustus Förlag 1993

Förarbeten

SOU 1990:1 ”Företagsförvärv i svenskt näringsliv”

Utredningar

Alternativ Associationsform för Idrottslig Verksamhet

Motion till RF från Djurgården IF Fotbollförening, Djurgården IF Ishockeyförening och Hammarby IF

Litteratur

Afrell Lars, Klahr Håkan, Samuelsson Per, ”Lärobok i Kapitalmarknadsrätt”, upplaga 2:1 1998, Nordstedts Juridik AB

Bernitz Ulf m fl, ”Finna Rätt”, tredje upplagan 1991, Juristförlaget

Hemström Carl, ”Organisationernas rättsliga ställning”, upplaga 5:1 1996, Nordstedts Juridik AB

Hemström Carl, ”Bolag, Föreningar, Stiftelser”, upplaga 2:2 1998, Nordstedts Juridik AB

Gometz Ulf, Ramseyer Monica, Grundvall Björn, ”Vägvisare till börsen”, 1997, Nerenius & Santéus Förlag

Jensen Ulf, Rylander Staffan, ”Att skriva juridik”, andra upplagan 1995, Iustus Förlag

Johansson Mats, ”Sport & Pengar”, 1994, SISU Idrottsböcker

Kedner Gösta, Roos Carl Martin, ”Aktiebolagslagen Del I (1-9 kap.) med kommentarer”, upplaga 5:2 1998, Nordstedts Juridik AB

Kedner Gösta, Roos Carl Martin, Skog Rolf, ”Aktiebolagslagen Del II (10-19 kap.) med kommentarer”, upplaga 5:1 1996, Nordstedts Juridik AB

Lehrberg Bert, ”Praktisk juridisk metod”, andra upplagan andra tryckningen 1994, Iustus Förlag

Lindblad Jan, Lundén Björn, ”Ideella föreningar – skatt, ekonomi, juridik”, Björn Lundén Information AB 1994

Martinger Sven, ”Nordstedts juridiska ordbok”, andra upplagan 1989, Nordstedts Förlag AB

Uppsatser från Handelshögskolan vid Göteborgs Universitet

Berndtsson Pernilla, Rosén Rickard, ”Idrottsföreningar som aktiebolag – en studie om varför idrottsföreningar söker sig till riskkapitalmarknaden”

Gustafson Jonas, Hedborg Niklas, ”Fientliga Företagsförvärv – ur ett svenskt perspektiv”, Seminariearbete i företagsekonomi (C-nivå) höstterminen 1995

Karnå Joakim, Ljungberg Johan, ”Företagsförvärv genom offentligt uppköp”, tillämpade studier juristlinjen höstterminen 1998

Lundgren Per, Johansson Lena, ”Försvarsmöjligheter vid fientliga företagsförvärv”, seminariearbete i företagsekonomi (C-nivå) höstterminen 1996

Tidskrifter

Expressen 1999-05-31, ”Så tycker din klubb om bolagisering” av Ola Axelsson och Tobias Bergman

Göteborgs-Posten 1998-05-07 s 55, ”Situationen i övriga Europa” av Mats Hård och Jonas Karlsson

Göteborgs-Posten 1998-11-19 s 40, ”Bolagisering på gott och ont” av Pål Sommelius, Jan Majlard, Thomas Gustavsson, Magnus Creutz och Rickard Frank

Handelsbankens börsbrev 1994-04-01

Nerikes Allehanda 1998-11-05 s 33, ”Djurgården bildar mångmiljonbolag” av Peter Wikström

Svenska Dagbladet 1998-05-05 s44, ”Dagens stora idrottsfråga: Att bolagisera eller inte bolagisera...” av Sune Sulvén

Internet

<http://www.rf.se>

<http://www.svenskidrott.se/rf/Juridik/rfstadgar/bilaga.htm>

<http://www.svenskidrott.se/rim/1999/pressrelease/bolagisering.htm>

Intervjuer

Lennart Magnusson, VD Marknadsföringsgruppen i Göteborg (MIG), 01-07-1999

PO Hansson, ÖIS, 22-06-1999 i Göteborg

Christer Pallin, chefsjurist vid Riksidrottsförbundet, 10 september 1999